

ΒΕΡΟΙΑΣ

59.

Ε

Από τον Καντάρη Β. Παροχίου Βέρροιας

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

+ 900 ΒΕΡΟΙΑΣ

Αριθ. εις 10.759/72

Δωρεά:
~~Εξωτερικά~~ Διημ. Παλαδο
νόλου, Γυμνασιάρχου

GRVER-00605

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Επι. Ι. Λαχός

ΕΠΙΤΟΜΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΗΣ

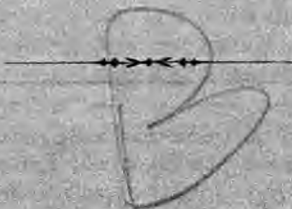
ΟΘΩΜΑΝΙΚΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ

ΥΠΟ

Γ. ΚΑΤΣΕΛΙΔΟΥ

ΑΔΕΙΑ ΤΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΟΥ ΟΘΩΜΑΝΙΚΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΗΣ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ ΚΑΙ ΥΠΟ ΤΗΣ
ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΕΓΚΡΙΘΕΙΣΑ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ

1882

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Σερβίας

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Αριθ. Πρωτ. 282.

Ἡ Πατριαρχική Κεντρική Ἐκπαιδευτική Ἐπιτροπή λαβοῦσα ὅπ' ὄψιν τὴν ὅπ' Αριθ. Πρωτ. 49 ἀναφορὰν τοῦ Κ. Γ. Κατσελίδου ἐξαιτουμένου τὴν παρὰ τῆς Ἐπιτροπῆς ἔγκρισιν τοῦ πονήματος αὐτοῦ « Ἐπίτομος Ἱστορία τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας πρὸς χρῆσιν τῶν Σχολείων » καὶ τὴν κρίσιν τῆς ἐξεταστικῆς τῶν βιβλίων Ἐπιτροπῆς, παρέχει τὴν ἔγκρισιν αὐτῆς πρὸς ἔκδοσιν τοῦ ἐν λόγῳ πονήματος, ὡς δυναμένου ἀναπληρῶσαι οὐσιώδη παρ' ἡμῖν ἔλλειψιν καὶ καταλλήλου πρὸς διδασκαλίαν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς Σχολείοις, καὶ συνίστησιν αὐτὸ τοῖς διδασκάλοις.

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις τῇ 22 Ἰανουαρίου 1882.

Ὁ Πρόεδρος

Ὁ Γραμματεὺς

† Ο ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑΣ ΦΙΛΟΘΕΟΣ

ΑΡΧΙΜ. ΚΩΝΣΤ. ΒΑΦΕΙΔΗΣ

ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ ΓΡ. ΠΑΛΑΜΑΣ

Χ. Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ (Τ. Σ.)

Κ. Γ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ

Τῆς ἱστορίας ταύτης πολλὰ προφανῶς χαίνοντα μέρη, ἀπέσχομεν νὰ συμπληρώσωμεν καὶ τὰ κακῶς ἔχοντα νὰ διορθώσωμεν, ὥς οὗ τὸ βιβλίον εἶχεν ἤδη τὴν ἔγκρισιν τῶν τε Πατριαρχείων καὶ τῆς ἐπιτετραμμένης τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει λογοκρισίαν Ἐπιτροπῆς. Προσεθέσαμεν δὲ μόνον ἐν τέλει ἐθνολογικὰς τινὰς καὶ γεωγραφικὰς σημειώσεις συντείνουσας εἰς σαφεστέραν τοῦ ὅλου κατανόησιν.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 23 Αὐγούστου 1882

Ἐκ τῶν Καταστημάτων Ἀνδρέου Κορομηλά.

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βερόιας

Τοῖς ἐντενδυομένοις

Πλείστοι λόγοι συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τῆς εἰς τὰ παρ' ἡμῶν ἑλλη-
νικά σχολεῖα εἰσαγωγῆς τοῦ μαθήματος τῆς τουρκικῆς ἱστορίας,
ἀλλὰ τῆς ἀναπτύξεως αὐτῶν, λίαν ἀκανθοὺς καὶ ἐπισφαλοὺς
οὖσας, ἀπέχμεν, οὐδὲ μνημονεύομεν τῶν ὑφέλημάτων ἅπερ
ἐμμέσως πῶς καρπωθήσονται αἱ σχολαὶ τῆς τε πρωτεύουσας καὶ
τῶν ἐπαρχιῶν σπουδῶν διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος
τούτου τὰ στόματ' αὐτῶν κατασυκοφαντοῦντων αὐτὰς ὡς διδασκου-
σας ἱστορίας ἀλλοτριᾶς καὶ εἰ τι ἄλλο, οὐχὶ δὲ τὴν τοῦ βασι-
λεῖου κράτους, καὶ ἀκούμεθα ἐπιμαρτυρόμενοι τὴν παρὰ τῶ
ἡμετέρῳ δημόσιῳ ἐπικρατοῦσαν παχυλὴν ἀγνοίαν τῶν στοιχείων
τῆς ἱστορίας ταύτης, ἥς ὅμως μετ' ἀσάεστου δόψης παρακολου-
θεῖ τὴν ἐν τῇ συγχρόνῳ ἐποχῇ ἀνελίξιν. Ἐκ τούτων κατα-
φαίνεται, καθ' ἡμᾶς γε, ὅτι μετὰ τὴν πατρίαν, οὐδενὸς ἄλλου
ἔθνους ἡ ἱστορία ἐστὶν οὕτως ἀπαραίτητος πρὸς ἀρτιμελὴ σύν-
ταξιν τῶν γνώσεων τοῦ ἑλληνόπαίδος, καὶ δὴ τοῦ ἐν Τουρκίᾳ,
ἔστω ἡ τοῦ λαοῦ μεθ' οὗ μοιραίως συνεδέθημεν καὶ ἐσμέν εἰς
ἄμασον ἐπαρῆν καὶ ἐν τῇ περαιτέρῳ διαπλάσει τῆς τύχης
τοῦ ὁποῦτο κρέμαται οὐσιωδῶς ἡ ἑλὴ ἐθνικὴ ἡμῶν ὑπαρξίς. Πρὸς
τὸ τεθὲν πρόβλημα ἀπήντησεν ἄλλως ἢ ἀρμοδίᾳ καὶ αὐθεντικῇ
ἀρχῇ, ἥς ἡ συνοπτικὴ μὲν ἀλλὰ περιεκτικὴ γνωμοδότησις,
ἀνωτέρῳ παρατεθειμένη, ἀνομοιογεῖ « οὐσιωδῇ » τὴν ὑπάρχου-
σαν τῶς ἑλλειψιν τοιοῦτου διδακτικοῦ βιβλίου.

Πρὸς πληρώσιν τοῦ ὑπάρχοντος χάσματος συντελεῖ καὶ
ἄλλη αἰτία· οὐ μόνον τὰ σχολεῖα ἀμειροῦσι τοιοῦτου ἐγγχειρι-
δίου, ἀλλὰ καὶ τὸ μέγα δημόσιον, παρ' ᾧ ἡ ἀνάγνωσις τῶν
ἐξημερίδων κατέστη ἀνάγκη καθημερινή, τρεπὴ οὕτως ἐν ἀπα-
ραίτητος ὅσον σχεδὸν ἡ ὕλική, καὶ ὅπερ ἐν τῇ ἀναγνώσει
ταύτης περιπλέκεται εἰς λαθύρηνθον ἱστορικῶν γεγονότων, συν-
θηκῶν διαφόρων ἐποχῶν, πολέμων προγενεστέρων κλπ. καὶ
προσκόπτει ὅλον ἐν ὀλισθαίνον, ὡς μὴ κατέχον τὸν ὁδηγὸν μίτον
τῆς ἱστορικῆς ἀλληλουχίας, δι' οὗ ν' ἀνεύρισται τὰ ἐκζητούμενα
καὶ νὰ προσκτᾶται εὐκρινεῖς καὶ ἀσφαλεῖς ἰδέας περὶ τῶν ἀνα-
γνωσκομένων. Ἡ Τουρκικὴ Ἱστορία τοῦ γερμανοῦ von Ham-
mer εἶνε μὲν πρὸ πολλοῦ μεταπερρασμένη εἰς τὴν ἑλληνικὴν

οὐκ ἔστιν ἡ ἐκείνη ἱστορία τοῦ καὶ ἀπὸ τῆς ἑξῆς ἡμετέρας
 μέρας πιστῶς παρηκολούθησθαι ἐξελέγχοντας μόνον τῆς ἀνα-
 κριθείας, ἀναπτύσσοντας καὶ διαρωτίζοντας τὰ σκοτεινὰ, ἀπορευ-
 γόντας ἢ συμπτύσσοντας τῆς περιτολογίας καὶ διαρρυθμίζοντας
 τὸ καίμενον προσφόρως πρὸς τὴν διδακτικαίαν. Ἐν πολλοῖς
 δ' ἠκολούθησαμεν τὴν μέθοδον τοῦ κ. Collas τοῦ ἀρηγεῖσθαι εἰ-
 δικὰ τινὰ γεγονότα, ζωηρῶς χρωματίζοντα τὴν ἐποχὴν καὶ τὰ
 πρόσωπα, διότι, κατὰ τὸν σοφὸν Πλούταρχον, ἀπρᾶγμα βραχὺ
 πολλάκις καὶ ῥῆμα καὶ παιδιὰ τις ἔμαρσιν ἥθους ἐποίησε μάλ-
 λον ἢ μάχαι μυριόνεκροι καὶ παρατάξεις αἱ μέγιστα καὶ
 πολιορκίαι πόλεων κ. Τὸ πονημᾶτιον τοῦτο οὔτε τέλειον ἔχομεν
 τὴν ἀξίωσιν, ὅτι εἶνε οὔτε ὅτι οὐ χρήζει βελτιώσεως καὶ διορ-
 θώσεως, ἀλλ' οἶδμεν καλῶς ὅτι ἐνέχει χάσματ' αἷμα καὶ
 ἐνιαχοῦ στερεῖται τῆς δεύσης ἀναπτύξεως, ἐν τοῖς καφαλαίοις
 μάλιστα τοῖς ζωηρότερον κινουσι τὸ διαφέρειν ἑλλήνων ἀναγνώ-
 στου· ἀλλ' ὥς μὴ λησμονήσῃ ὁ ἐπικρίνων ὅτι τὸ βιβλίον ἐξεδοθῇ
 ἐν Τουρκίᾳ καὶ διὰ τὴν Τουρκίαν, ὅπου λειτουργεῖ λογοκρισία
 κανονικωτάτη, ἥς ἡ ἐνέργεια διατρανοῦτο ζωηρῶς μάλιστα κατὰ
 τὴν ἐποχὴν τῆς συγγραφῆς καὶ ἐγκρίσεως καὶ δι' ἥς αἱ βιβλίοι
 ἐξέρχονται πολλάκις οὐχὶ τοιαῦτα, οἷαι εἰσῆλθον.

Τοῦτων πάντων ἕνεκεν προσφέρομεν τὸ μικρὸν ἔργον ἡμῶν
 εἰς τὴν δοκιμὴν· ἐκ τῆς υποδοχῆς ἧς θέλει τύχει παρὰ τε τοῖς
 κκ. διδασκάλοις καὶ τοῖς καθόλου δημοσίῳ ἐνθαρρυνόμενοι, θέλο-
 μεν ἐπενέγκαι ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐκδόσει τὴν ἀπαιτουμένην βελτιώσιν
 καὶ κῶξιν, εἰλικρινῶς φρονούντας πάντοτε ὅτι διὰ τῆς σπουδῆς
 τῆς τουρκικῆς ἱστορίας προσγίνεται τῇ ὁμογενεῖ νεότητι ὠφέλεια
 καὶ οὐχὶ βλάβη.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1884.

Γ. ΚΑΤΣΕΛΙΔΗΣ

ΕΠΙΤΟΜΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΗΣ

ΟΘΩΜΑΝΙΚΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΠΡΩΤΗ

(700 — 1566)

ΕΜΦΑΝΙΣΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΔΟΣ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ

Μεταξύ τῶν λαῶν, οἵτινες κατὰ τὸν μεσαίωνα ἐκ τῆς Μέσης Ἀσίας ὁρμηθέντες μετέβαλον τὴν τέως καθεστηκυῖαν θέσιν τῶν διαφόρων ἐθνῶν, οἱ Τοῦρκοι διεχύθησαν εἰς ἐκτενεστέραν χώραν καὶ σήμερον ἔτι εἰσὶν, ὑπὸ διαφόρους ἐπωνυμίας διεσπαρμένοι ἀπὸ τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης μέχρι τοῦ ποταμοῦ Λένα, ἐκβάλλοντος εἰς τὸν βορειὸν Παγωμένον Ὠκεανόν. Οἱ Τοῦρκοι ἀνήκοντες εἰς τὴν Ταταρικὴν φυλὴν καὶ ἔχοντες τὰ αὐτὰ ἥθη καὶ ἔθιμα ἃ καὶ αἱ λοιπαὶ ἐθνότητες τῆς φυλῆς ταύτης, πολὺ πρὸ τῆς χριστιανικῆς χρονολογίας συνεπλάκησαν μετὰ τῶν Σινῶν, κατὰ τὸν 8^ο π. Χ. αἰῶνα, οἵτινες πολλάκις ὑπ' αὐτῶν ἡττηθέντες, ἠθέλησαν νὰ ἐξαγορά-

σωσι τὴν φιλίαν τούτων τῶν ἐχθρῶν των, ἐκδόντες εἰς γαμον τὴν θυγατέρα τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Κίνας ἐνὶ τῶν τούρκων φυλάρχων. Μέγα μέρος αὐτῶν ἐτράπη εἰς νοτιοδυτικὴν διεύθυνσιν καὶ τότε τὸ πρῶτον ἐμφανίζεται τὸ ὄνομα τῶν Τούρκων, διαμεῖναν ἐν τῇ ὑπ' αὐτῶν οἰκηθείσῃ *Τουρκεστάν*, τῇ πρότερον *Τουράν* ὑπὸ τῶν Περσῶν ἐπονομαζομένη. Περὶ τὰ μέσα τοῦ ὁγδόου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος αἱ πρὸς ἀνατολὰς οἰκοῦσαι τουρκικαὶ φυλαὶ καθυπετάγησαν ὑπὸ τῶν Σινῶν, αἱ δὲ πρὸς δυσμὰς ἤχθησαν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Περσῶν καὶ τῶν ἀράβων χαλιφῶν· κατὰ ταύτην δὲ τὴν ἐποχὴν ἠσπάσθησαν οἱ Τούρκοι τὴν μωαμεθανικὴν θρησκείαν. Μετὰ ταῦτα ἀπαντῶμεν τοὺς Τούρκους πανισχύρους παρὰ ταῖς χαλίφαις τῆς Βαγδάτης, οἵτινες ἕνεκα τῶν ἐμφυλίων διαπληκτισμῶν αὐτῶν ἐστρατολόγουν, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀβασίδου χαλίφου Μακατεσέμ (840), τὴν σωματοφυλακὴν αὐτῶν ἐκ τῶν Τούρκων· οὗτοι μετ' οὐ πολὺ ἀπέκτησαν δύναμιν μεγάλην, καθότι οἱ χαλίφαι μὴ ἔχοντες ἱκανοὺς στρατιώτας ν' ἀντιτάξωσιν ἐναντίον αὐτῶν ἐνέδιδον εἰς τὰς αἰτήσεις των, καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο ν' ἀνέλθῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου τῶν Ἀβασιδῶν ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως ἐκείνων. Ἡ ἀδυναμία τῆς ἀραβικῆς δυναστείας ἐστὶ μᾶλλον ἐνεθάρρυνε τοὺς τούρκους σωματοφυλακὰς αὐτῶν. Ἐκ ταύτης τῆς ἐκ δούλων τὸ πρῶτον ἀπαρτισθείσης σωματοφυλα-

του αυτοκρατορος του Βυζαντίου η ευτελής τιμή
ράκη των εν τῇ Μ. Ἀσίᾳ κτήσεών του. Μετ' οὐ
πολὺ ὁμοίως τὸ κράτος τοῦτο των Σελτζούκων κατε-
μελίσθη εἰς διάφορα σουλτανάτα, τὰ τοῦ Ἰράν
(1195), Κερμάν (1041—1187), Ἰκονίου (1073
—1308), Χαλέπιου (1078—1117) καὶ Δαμα-
σκοῦ (1095—1154).

Τῷ 1224 ὁ φύλαρχος Σουλεῦμάν-χάν, ἡσυχῶς
ἐκ τῆς φυλῆς των Ὀγούζ-τούρκων, ὁπισθοχωρῶν πρὸ
τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ Δζεγγίς-χάν, ὅστις μετὰ των ὑπ'
αὐτὸν Μογγόλων εἶχε καταλάβει τὴν ἀνατολικὴν
ὄχθην τοῦ Κασπίου πελάγους, ἐνέπεσεν εἰς Ἀρμενίαν
ἄγων 55,000 ἀνδρῶν, ἀποθανόντων δὲ τῷ 1231 ἀφῆκ
τῷ υἱῷ του Ἐρτογρούλ τὴν ἐντολὴν ὅπως προντίσῃ

ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. Ἴδου πῶς ἀφηγείται ἡ παράδοσις τὰ κατὰ τὸν Ἑρτογρούλ.

Ἡμέραν τινὰ δύο στρατιαὶ ἴσταντο ἀντιμέτωποι ἀλλήλων ἐν ταῖς πέριξ τῆς Σεβαστείας πεδιάσι· τὰ βέλη ἐπέτων ἐν τῷ ἀέρι, αἱ σπάθαι ἐσπινθηροβόλουν, τὸ ἔδαφος ἐσείετο ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν ἵππων· αἰφνης σῶμα ἱππέων ἐπιφαίνεται ἀπὸ τῆς Ἑρζερουμ· ὁ ἀρχηγὸς σταματᾷ τὸ στράτευμά του ἐπὶ λόφου μικρὸν ἀπέχοντος καὶ ἄρχεται ἐπιθεωρῶν τὸ πεδῖον τῆς μάχης· ἡ μία τῶν στρατιῶν ἐκάλυπτε τὴν γῆν διὰ τῶν ἀπείρων ἱππέων αὐτῆς, ἡ δὲ ἑτέρα, κατωτέρα τὸν ἀριθμὸν οὐχὶ δὲ καὶ τὸ θάρρος, ὀφθαλμοφανῶς ἤθελεν ὑποκύψει· τότε ὁ ξένος ἀρχηγὸς ἀνακράξας· Μέγας ὁ Θεός! ἐπιπίπτει ἀπὸ τοῦ λόφου κατὰ τοῦ νικῶντος στρατοῦ, νικήσας δ' αὐτὸν ἤτοιμάζετο ν' ἀπέλθῃ καὶ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν πορείαν του, ὅτε ὁ ὑπ' αὐτοῦ σωθεὶς τὸν ἐκάλεσε παρ' αὐτῷ· ἦν δὲ οὗτος ὁ Ἀλαεδδίν, σουλτάνος τῶν Σελδζούκων τοῦ Ἰκονίου. « Τίς εἰ σύ, » ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ σουλτάνος « σύ, ὦ περ, μετὰ τὸν Θεόν, ὀφείλω τὴν νίκην; » « Τὸ ὄνομά μου εἶνε Ἑρτογρούλ (ὁ δίκαιος) », ἀπήντησεν ὁ ξένος « ἀμφοτέροι δ' ἔχομεν τὴν αὐτὴν καταγωγὴν, διότι ἐγὼ κατάγομαι ἐκ τοῦ χάνου τοῦ Οὐρανοῦ, ὡς σὺ κατάγεται ἐκ τοῦ χάνου τῆς Θαλάσσης· πρὸ δύο σεληνῶν ὁ πατήρ μου ἀπώλεσε τὴν ζωὴν ἐντὸς τῶν κυμάτων τοῦ Εὐφράτου, ὁδηγῶν τὴν μεγάλην ἡμῶν

φυλήν εἰς Χορασσάν, τὴν ἀρχαίαν ἡμῶν πατρίδα· δύο τῶν ἀδελφῶν μου ἐξηκολούθησαν τὸν δρόμον πρὸς μεσημβρίαν, ἀλλ' ἐγὼ καὶ οἱ ἑταῖροί μου ἐπράπημεν εἰς τὴν ὁδὸν ἐν ᾗ ὁ Κύριος ἐπέτρεψεν ὅπως ἔλθωμεν εἰς ἐπικουρίαν σου». Ὁ σουλτάνος εὐγνωμονῶν διώρισε τὸν Ἑρτογρούλ ἀρχηγὸν τῶν στρατῶν του καὶ τῷ ἀπένειμεν ὡς τιμᾶριον τὸ ὄρος Καρά-δ'αγ ὡς καὶ τὸ Ἑρμενί, ἀνατολικῶς τοῦ Ὀλύμπου· ἡ γῶρα αὕτη ἰσοδυναμοῦσα πρὸς ἡμῖς γαλλικοῦ νομοῦ, ἐγένετο τὸ λίκνον τῆς ὀθωμανικῆς δυνάμεως.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἑρτογρούλ (1289), ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος του Ὀθμάν ἢ Ὀσμάν, ἀφ' οὗ ἡ φυλὴ προσέλαβε τὴν προσωνομίαν τῶν Ὀθωμανῶν ἢ Ὀσμανίη, ἐνθαρρυνόμενος ὑπὸ αἰσίων προφητειῶν, ἐπεξέτεινεν ἐντὸς βραχέως χρόνου τὸ κράτος του πέρα τῶν στενῶν ὁρίων ἐν οἷς τὸ εἶχεν εὖρει καὶ ἀνεκηρύχθη ἡγεμὼν τοῦ Καρά-Χισσάρ· πλήρη πεποιθήσιν ἔχων ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ τύχην ἐπολέμησεν ἐναντίον Ἑλλήνων καὶ Τατάρων, ἐπέτυχε νέας παραχωρήσεις παρὰ τοῦ Ἀλαεδδίν, ἐν αἷς καὶ τὸν τίτλον τοῦ Σουλτάνου, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ προστάτου αὐτοῦ, καταμελισθείσης τῆς ἐπικρατείας του, ἔλαβεν οὗτος τὸ πλεῖστον μέρος τῶν λειψάνων τοῦ Σελδζουκικοῦ βασιλείου τοῦ Ἰκονίου.

Ὁ μεταξὺ τῶν Βυζαντινῶν καὶ τῶν μουσουλμάνων ἀγὼν ἐχρονολογεῖτο ἀπὸ πολλῶν αἰώνων· τῷ 668, ἡ Κωνσταντινούπολις ἐπολιορκήθη τὸ πρῶτον

ὑπὸ τῶν Ἀράβων, οἱ Ὀθωμανοὶ δὲ μετὰ ταῦτα ἐξηκολούθησαν ἐπιμόνως τὸ ἔργον τῶν χαλιφῶν· ἡ γραικορρωμαϊκὴ αὐτοκρατορία, ἀπὸ πολλῶν αἰώνων παρηκμακυῖα, ἠδυνάτει ν' ἀνταγωνισθῇ ἐπαξίως κατὰ λαοῦ νεαροῦ καὶ σφριγῶντος· ἡ Χίος καὶ πολλὰ ἄλλαι νῆσοι ἐδοκίμασαν ἔκτοτε τὴν ὑπεροχὴν αὐτοῦ, ἀφοῦ δὲ καθυπετάγη ὁλόκληρος ἡ Βιθυνία, ὁ Ὀσμὰν ἀπεφάσισε νὰ στέψῃ τὸ ἔργον τῶν κατακτησέων του διὰ τῆς ἀλώσεως τῆς Προύσης· ἡ πόλις αὕτη ἐξεπορτήθη τῷ 1326, οἱ δὲ κάτοικοι ἀφέθησαν ἐλεύθεροι ν' ἀπομακρυνθῶσιν ἀποτίσαντες λύτρα ἐκ τρισμυρίων χρυσῶν. Ὁ Ὀσμὰν ἀπέβίωσε κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, ἀγαθὴν μνήμην ἀπολιπὼν τοῖς Ὀθωμανοῖς· ὁ διαδεξάμενος αὐτὸν υἱὸς του οὐδὲν ἄλλο εὑρεν ἐντὸς τοῦ οἴκου τοῦ πατρός του ἢ ἓνα μανδύαν, μίαν κίδαριν, ἓν κογχλιάριον, μίαν ἀλατοθήκην, τεμάχιον ὑφάσματος, ἐρυθρὰς τινὰς σημαίας, ωραίους ἵππους, ζεύγη βοῶν καὶ ποίμνια προβάτων· ἀλλ' οἱ Ὀθωμανοὶ δὲν ἔμειναν ἐπὶ πολὺ πιστοὶ εἰς τὴν λιτότητα ταύτην.

Ο Ρ Χ Α Ν

(1326 — 1360).

Μέγα εὐτύχημα ἔσχον οἱ Ὀθωμανοί, νὰ κυβερνηθῶσιν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς ἐπικρατείας των ὑπὸ σειρᾶς ἡγεμόνων νοημόνων καὶ ῥεκτῶν. Ὁ Ὀρχάν, ὁ κυρίως θεμελιωτὴς τῆς τουρκικῆς δυνάμεως, ἦν κα-

σημόνητο Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Θεσσαλονίκης

τακτητῆς ἅμα καὶ ἐπιδέξιος διοργανωτῆς τῶν κατακτινόμενων· ὁ πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ Ὀσμὰν Ἀλαεὸδὸν κλίνων ἐκ φύσεως εἰς τὴν μελέτην καὶ τὸν μονήρη βίον κατέλιπε τῷ νεωτέρῳ ἀδελφῷ τὸν τίτλον καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ σουλτάνου, ἀρκεσθεὶς αὐτὸς εἰς τὸ τοῦ βεζίρου, ἐν ᾗ θέσει μετὰ μεγάλῃς ἀποσιώσεως καὶ φρονήσεως ἐπεδόθη εἰς τὸν ἀναδιοργανισμὸν τῶν ἐσωτερικῶν τοῦ κράτους, ἐκανόνισε τὰ τῆς ἐξωτερικῆς περιβολῆς καὶ συνέταξε νόμους (κανονί), οἵτινες σὺν τῷ Κορανίῳ, τῇ Σούννα καὶ τοῖς θεσπίσμασι τῶν τεσσάρων μεγάλων ἱμαμῶν, ἀπετέλεσαν τὴν τετάρτην Σουρὰ τοῦ παρ' Ὀθωμανοῖς πολιτικοῦ δικαίου.

Ἀλλὰ τὸ κυριώτατον ἔργον τῆς βασιλείας τοῦ Ὀρχάν ἦν ὁ σχηματισμὸς τοῦ σώματος τῶν Γενιτσαρῶν, ὃν ἱστορικοὶ τινες ἀποδίδουσι τῷ σουλτάνῳ Μουράτ Α', ἐφ' οὗ κυρίως ἐτελειοποιήθη· τοῦτο τὸ νέον στρατιωτικὸν σῶμα προώριστο νὰ θεραπεύσῃ τὴν ἐλλειπὴν ὀργάνωσιν τοῦ ὀθωμανικοῦ στρατοῦ. Πολὺς δερβίσης, ὁ Χαδῆ-Βεκτάς, ἐρωτηθεὶς περὶ τοῦ ἀποδοτέου τῷ νέῳ σώματι ὀνόματος, ἀπεκρίθη: «Ὀνομάσατε τοὺς στρατιώτας τούτους *Γενιτσαρούς* (γενίτσερί, ἡγουν νέαι τάξεις) ὁοίη δ' ὁ Θεὸς ὅπως ἐσαεὶ λάμπῃ ἡ ἀνδρεία των, κόπτῃ ἡ σπάθη των καὶ νικᾷ ὁ βραχίων αὐτῶν.» Τὸ πεζικὸν τοῦτο σῶμα, ὅπερ ἦτο ὁ πρῶτος τακτικὸς στρατὸς τῶν νεωτέρων κρατῶν, ἀπέβη ὅπλον φοβερὸν ἐν ταῖς χερσὶ τῶν Ὀθωμανῶν καὶ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας οὐδεὶς πολέμιος ἠδύνατο

ν' ἀνθῆξῃ εἰς τὴν μετ' αὐτῶν σύγκρουσιν· ὁ ἀριθμὸς τῶν Γενιτσάρων ἀνῆρχετο, ἐπὶ τοῦ σουλτάνου Μωάμεθ τοῦ Β' εἰς 12,000 καὶ ἐπὶ Μωάμεθ (ἢ Μεχμέτ) τοῦ Δ' εἰς 40,000· ἐκτὸς αὐτῶν ὑπῆρχεν ἄτακτον πεζικόν, οἱ καλούμενοι Ἀζάπ, καὶ τακτικὸν ἱππικόν, οἱ καλούμενοι Σίπαχί.

Τὰ ἀγαθὰ ἀποτελέσματα τοῦ νέου στρατιωτικοῦ συστήματος δὲν ἐβράδυνον νὰ γίνωσι καταφανῆ· οἱ Βυζαντινοὶ ἀπέβαλον ἀλληλοδιαδόχως διαφόρους ἐπικαιρούς θέσεις, ἐν αἷς καὶ τὴν Νικομήδειαν (1327), τὴν Νίκαιαν (1333) καὶ ὅλην σχεδὸν τὴν Μυσίαν. Ὁ Ὁρχάν, διὰ τοῦ γάμου αὐτοῦ μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ αὐτοκράτορος Καντακουζηνοῦ, ἀναμιχθεὶς ἀπαξ εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, κατασπαρασσομένης ὑπὸ ἐμφυλίων πολέμων, ἐνόησε τὴν ἀνίατον αὐτῆς ἀσθένειαν καὶ συνέλαβε τὸ σχέδιον τῆς κατακτήσεως· εἰς τῶν υἱῶν τοῦ Ὁρχαν, ὁ Σουλεῦμάν, συμμαχήσας τῷ παρανόμῳ στεφθέντι Καντακουζηνῷ ἐναντίον τοῦ νομίμου αὐτοκράτορος Ἰωάννου Παλαιολόγου, ἐφάνη αἰφνης ἐνώπιον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἄγων μυρίους στρατιώτας καὶ κατάφορτος ἐκ λαφύρων τῶν Σέρβων καὶ Βουλγάρων, οὓς προηγουμένως εἶχε νικήσει. Νύκτα τινα, καθὰ λέγει ἡ παράδοσις, ὑπὸ τὸ φέγγος τῆς σελήνης καθήμενος ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς Κυζίκου, ἤκουσεν ἄνωθεν φωνὰς ἀναμιμνησκούσας αὐτὸν τὴν περὶ

κοσμοκρατορίας υπερασπίαν του πατρός του· ἐκ ταύτης τῆς προφητείας ἐνθαρρυνθεὶς ἀπεφάσισε νὰ θεμελιώσῃ ἐπικράτειαν ἐν Εὐρώπῃ, καὶ ἅμα τῇ ἐπιούσῃ, διαπεραιωθεὶς μετὰ τριάκοντα καὶ ἑννέα ἐπιλέκτων μαχητῶν εἰς τὴν ἀντιπέραν ἀκτὴν, ἐκυρίευσεν ἐξ ἀπίνης φρούριόν τι, πλησίον τῆς Καλλιπόλεως, ὅπερ ἦν ἡ πρώτη ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐν Εὐρώπῃ καταληγθεῖσα θέσις. Ὁ Ὀρχάν ἀπέβίωσε τῷ 1360, ὁ δὲ Σουλεῦμάν δύο ἔτη πρὸ τοῦ πατρός.

ΜΟΥΡΑΤ Ο Α΄

(1360 — 1389).

Μουράτ ὁ Α΄, εἰς ἓν ὁ θάνατος τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Σουλεῦμάν εἶχεν ἀφήσει ἀνοικτὸν τὸν θρόνον, μετ' ἱσθῆς ἐπιτυχίας ἐξηκολούθησε τὸ ἔργον οὐ μετὰ τηλικαύτης λαμπρότητος κατήρξατο ὁ πατήρ· ἔμπλεως δὲ θρησκευτικοῦ ζήλου καὶ ἀκορέστου φιλοδοξίας ἐπεξέτεινε τὰς κτήσεις του ἐν τε Ἀσίᾳ καὶ Εὐρώπῃ, τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνοδὸν του ἐγκαινίσας διὰ τῆς προσκτήσεως τῆς Ἀγκύρας, τοῦ Διδυμοτείχου καὶ τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ τῆς προσαρτήσεως διαφόρων κρατιδίων τῆς Ἑλλάσσης, Ἀσίας εἰς τὴν ἐπικράτειάν του. Εἰς μάτην συνεμάχησαν, τῷ 1363, Οὐγγροι, Σέρβοι, Βλάχοι καὶ Βόσνιοι ἐναντίον τοῦ τούρκου κατακτητοῦ, καθότι κατὰ κράτος ἡττήθη-

σαν ὑπὸ τοῦ στρατηλάτου αὐτοῦ Χαδζή-Γιλπεκῆ.
 Ὁ Μουράτ ἐξέλεξε τὴν Ἀδριανούπολιν, τῷ 1365
 ὡς πρωτεύουσαν τῆς ἐν Εὐρώπῃ ἐπικρατείας, ἀνε-
 δότως ἠσχολεῖτο αὐτός τε καὶ οἱ στρατηγοὶ τοῦ
 Τιμουρτάσης καὶ Λαχασαχίν, ἵνα ἐπεκτείνωσι τὰς
 κατακτήσεις καὶ ἠνάγκασε τοὺς ἡγεμόνας τῆς
 Βουλγαρίας καὶ τῆς Σερβίας ν' ἀναγνωρίσωσι τὴν
 τουρκικὴν κυριαρχίαν.

Ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἀνδρεῖος μὲν ἀλλ' ἀναλφάβη-
 τος μέχρι τοσούτου ὥστε ἀντὶ ὑπογραφῆς ἐτίθει
 ἐπὶ τοῦ χάρτου τὴν παλάμην βεβαμμένην μελάνη
 (ἔθιμον διατηρηθὲν καὶ παρὰ πολλοῖς τῶν διαδό-
 χων αὐτοῦ) ἦν βασιλεὺς κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν
 Ὀθωμανῶν, ἐπονομασάντων αὐτὸν «βραχίονα τῆς
 δικαιοσύνης», τὴν δημοτικότητά του δὲ ταύτην
 ἐστήριξε διὰ τῆς ταχύτητος τῶν κατακτήσεων. Ἡ
 μεγαλειτέρα μερίς τῆς Θράκης καὶ τῆς Μακεδο-
 νίας κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον κατεκτήθησαν καὶ ἀπὸ
 τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οἱ Τοῦρκοι προσέλαβον ἀπέναντι
 τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Βυζαντίου ὕψος ὑπερόπτοι
 κυριάρχου, ἀπαιτοῦντος γενικὴν ὑπακοήν. Καθ'
 ἕκαστον ἔτος νέα κατάκτησις προσετίθετο εἰς τὸ
 ὀθωμανικὸν κράτος· ἐν τε Εὐρώπῃ καὶ ἐν Ἀσίᾳ
 ἀκάματος Μουράτ ἐθριάμβευε κατὰ τῶν πολεμίων.
 τῆς δὲ βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας τὰ πράγματα εἰ-
 χον καταντήσει ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς, ὥστε τέλος ὁ
 χριστιανικοὶ λαοὶ ἀπεφάσισαν διὰ κοινῆς καὶ ἐρρω-

μένης ἐνεργείας ν' ἀναχαιτίσωσι τὴν πρόοδον τῶν κατακτητῶν. Ὁ Λάζαρος, κράλ, ἦτοι βασιλεὺς, τῶν Σέρβων, συνεμάχησε μετὰ τῶν Βοσνίων, τῶν Βλάχων, τῶν Ἀλβανῶν, τῶν Πολωνῶν καὶ τῶν Οὐγγρων. Ὁ Μουράτ προήλασε κατὰ τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ καὶ συνήντησεν αὐτὸν ἐν Κοσσυφοπεδίῳ. Αἱ δυνάμεις του ἦσαν μὲν κατώτεραι τῶν ἐχθρικών, ἀλλὰ τὸ Κοράνιον, οὗ ἀνεγνώσθησαν ἐδάφια ἐκ σελίδων, τυχαίως ἀναδιφθησῶν, ἀπήντησεν εὐνοϊκῶς, ὃ δὲ σουλτάνος δραττόμενος τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τῶν ὁπαδῶν του ἔδωκε τὸ σύνθημα τῆς μάχης· ἡ συμπλοκὴ ὑπῆρξε τρομερά, ἡ δὲ νίκη πεισματωδῶς διαμυισθηθεῖσα, παρέμεινε τοῖς Ὀθωμανοῖς· ὁ Μουράτ μέινας κύριος τοῦ πεδίου τῆς μάχης κεκαλυμμένου ὑπὸ πλῆθους πτωμάτων Σλάβων, ἐπεθεώρει αὐτό, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ βεζίρου του, ἀλλὰ πληγείς αἰφνης ὑπὸ τινος Σέρβου τραυματίου, τοῦ Μιλὸς Κιβίλοβιτς, ἔπεσεν ἄπνους.

Β Ε Γ Ι Α Ζ Ι Τ Ο Α'.

(1389 — 1402).

Ὁ Βεγιαζίτ, ὁ ἐπικαλούμενος Ἰλδιρίμ, ἤγουν Κεραυνός, ἅμα ἀνελθὼν ἐπὶ τοῦ θρόνου συνεπλήρωσε τὴν κατάκτησιν τῆς Μ. Ἀσίας, ἐν Εὐρώπῃ δὲ ἐξησφάλισεν ἑαυτῷ ὀριστικῶς τὰς ἤδη κατακεκτημένας ἐπαρχίας τῆς Θράκης, τῆς Μακεδονίας, τῆς

Θεσσαλίας καὶ τῆς Βουλγαρίας, εἰσχωρήσας μέχρι Μολδαβίας· συνήθροισε μέγαν στόλον παρὰ τὴν Καλλιπόλιν, ἔλαβε παρὰ τοῦ χαλῖφου τῆς Αἰγύπτου τὸν τίτλον τοῦ σουλτάνου καὶ μεγάλα σχέδια διενόειτο περὶ ἐπαυξήσεως τῆς δυνάμεώς του, ὅτε ἡ ἐκ πάντων τούτων πτοηθεῖσα Εὐρώπη, γινώσκουσα ὅτι ἡ ἀσθενὴς βυζαντινὴ αὐτοκρατορία ἡδυνάτει νὰ συγκρατήσῃ τὸν ἐπερχόμενον ἐχθρόν, ἀπέστειλεν εἰς Ἀνατολήν τὴν πρώτην αὐτῆς κατὰ τῶν Τούρκων σταυροφορίαν. Ἀλλ' οἱ σταυροφοροὶ ὑπὸ τὸν Σιγισμούνδον, βασιλέα τῆς Οὐγγαρίας, ἡττήθησαν ἐν μεγάλῃ μάχῃ, συγκροτηθεῖσι τῷ 1369 ἐν Νικοπόλει τῆς Βουλγαρίας, ὑπὸ τοῦ στρατοῦ τοῦ Βεγιαζίτ καὶ παντελῶς κατεστράφησαν καὶ διεσκορπίσθησαν. Αὕτῃ ἡ κατατρόπωσις τοῦ χριστιανικοῦ στρατοῦ ἐκορύφωσε τὴν ἐπαρσιν τοῦ Βεγιαζίτ, ὅστις ἀπὸ ἐπταετίας σπενῶς πολιορκῶν τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀπῆτησεν ἤδη τὴν παράδοσιν αὐτῆς· ὁ αὐτοκράτωρ Μανουὴλ ἀρώπλισε τὸν φοβερόν ἀντίπαλόν του ταπεινωθεὶς καὶ ἐξαγοράσας δεκαετὴ ἀναχωρῆν ἀντὶ ἐτησίου φόρου ἐκ 10,000 δουκάτων καὶ τῆς ἀδείας τοῦ νὰ ὑπάρχῃ ἐν Κωνσταντινούπολει ἐν ὀξυμύῳ καὶ εἰς καθῆς. Ἀλλ' ὁ Βεγιαζίτ ἐπαιρόμενος ὑπὸ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ προσεκάλεσε, τῷ 1400, τὸν αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου ἐν' ἀπέλθῃ ἐκ τῆς πρωτευούσης ἀποζημιούμενος ἀντὶ τοπαρχίας τινός· ὁ Ἰωάννης ὁμοίως ἀπῆντησεν ἀο-

νητικώς και ο Βεγιαζίτ ητοιμάζετο τήν νά εκτελέσῃ τήν δεινὴν ἀπειλήν ὅτε κατεσπευσμένως ἐκάλεσεν αὐτόν εἰς Ἀσίαν ἢ ἐντὸς τῆς ὀθωμανικῆς ἐπικρατείας ἐπιδρομὴ τοῦ Τιμούρ (ἢ Ταμερλάνου). Ὁ κατακτητὴς οὗτος, μιμητὴς τοῦ Δζεγγίς-χάν, ἄγων ἀπειράριθμον στρατὸν Μογγόλων εἶχε κυριεύσει τὴν Κανδαχάρην, τὴν Περσίαν, τὴν Κασγάρην καὶ ἄλλας γῶρας τῆς Μέρους Ἀσίας. μετὰ τὴν ἀλῶσιν δὲ τῆς Βαγδάτης εὐρέθη ἀμέσως πρὸ τῶν κτήσεων τοῦ Βεγιαζίτ.

Ἡ σύγκρουσις μεταξύ τῶν δύο μεγάλων κατακτητῶν δὲν ἐβράδυνε νά ἐπέλθῃ· ἤρξατο δὲ ἡ ἔρις ἐκ γλευστικῆς ἐπιστολῆς τοῦ Τιμούρ πρὸς τὸν Βεγιαζίτ, πρὸς ἣν οὗτος ἀπήντησε διὰ γραμματος οὐχ ἡττον ὑβριστικοῦ· ἐξαφθείς ἐκ τούτου ὁ χάνης τῶν Τατάρων κατέλαβε, τῷ 1400, τὴν Σεβαστείαν καὶ διέταξε τὸν θάνατον τοῦ Ἑρτογρούλ, υἱοῦ τοῦ Βεγιαζίτ, οὗτος δὲ μένεα ἐκδικήσεως πνέων ὥρμησεν ἐξ Εὐρώπης εἰς τὴν Ἀσίαν πρὸς ἄμυναν τῶν ἀπειλουμένων κτήσεων του. Τῇ 20^ῃ Ἰουλίου 1402 ὑπὲρ τὸ ἐν ἑκατομμύριον μαχητῶν ἴσταντο ἀπέναντι ἀλλήλων ἐν ταῖς πεδιάσι τῆς Ἀγκύρας μετὰ τριήμερον μάχην ἔμειναν ἐπὶ τοῦ πεδίου εἴκοσι μυριάδες νεκρῶν, ὁ δὲ Βεγιαζίτ ἡττηθεὶς ἔπεσεν εἰς χεῖρας τοῦ Τιμούρ καὶ ἔτυχε καλῆς περιθαλψέως, μέχρις οὗ ἀποπειραθεὶς ν' ἀποδράσῃ, ἐτέθη ἐντὸς εἰρκτῆς ἢ σιδήρου κλωθοῦ, ἐν ᾧ

ἀπεβίωσε τῷ 1403· ὁ δὲ Τιμούρ μετὰ τὴν νίκην ταύτην ἐτράπη, πρὸς εὐτυχίαν τῶν Ὀθωμανῶν, εἰς ἀνατολικὴν διεύθυνσιν, ἀλλὰ, καθ' ἣν ὥραν ἤτοι-μάζετο νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς σινικῆς αὐτοκρατορίας, ἀπέθανε, τῷ 1405· τὸ δὲ ἀχανές κράτος αὐτοῦ διεμελίσθη ἐπὶ τῆς ταχέως ὡς εἶχε συστηθῇ.

ΜΕΣΟΒΑΣΙΛΕΙΑ (1402 — 1413).

Μ Ω Α Μ Ε Θ Ο Α'.

(1413 — 1421).

Ἡ αἰχμαλωσία τοῦ Βεγιαζίτ προῦκάλεσεν ἐμφυλίους πολέμους παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς, ἀπειλήσαντας νὰ καταστρέψωσι τὴν δύναμιν αὐτῶν, ἐν αὐτῇ σχεδὸν τῇ ἀκμῇ τῆς· οἱ ἐπιζήσαντες τέσσαρες υἱοὶ τοῦ Βεγιαζίτ ἤριζον πρὸς ἀλλήλους περὶ τῆς διαδοχῆς, καὶ ὁ μὲν Σουλεϋμάν, ὁ πρεσβύτερος τῶν ἀδελφῶν, τὴν ἐδρὰν ἔχων ἐν Ἀδριανουπόλει, ἐβασίλευεν ἐπὶ τῶν ἐν Εὐρώπῃ κτήσεων καὶ συνεδέθη συγγενικῶς μετὰ τῆς βυζαντινῆς αὐλῆς νυμφευθεὶς τὴν θυγατέρα τοῦ αὐτοκράτορος Μανουήλ, οἱ δὲ ἀδελφοὶ τοῦ Μωάμεθ, Ἰσᾶς, καὶ Μουσᾶς πρὸς ἀλλήλους ἐμάχοντο ἐν Ἀσίᾳ. Τὸ τέλος τῆς ἀδελφικῆς ταύτης πάλης ἦν ὅτι οἱ μὲν τρεῖς τῶν ἡγεμονοπαίδων ἀπώλεσαν τὴν

ζωήν. ὁ δὲ Μωάμεθ (ἢ Μεχμέτ) ὁ Α' ἔμεινε, τῷ 1413, μόνος ἀπόγονος τοῦ γένους τοῦ Ὀσμάν.

Ὁ νέος σουλτάνος ἀφωσιώθη εἰς τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς ἐπικρατείας του, ὁρμῶν δὲ κατὰ μέγα μέρος τὴν νίκην τῇ μετὰ τοῦ βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ συμμαχία ἀπεδείχθη εὐγνώμων ἀποδοὺς αὐτῷ τὰ παρὰ τὸν Εὐξείνιον, τὴν Προποντίδα καὶ τὰ ἐν Θεσσαλίᾳ φρούρια, ἅπερ προηγουμένως εἶχον κατακτήσει οἱ Τούρκοι. Ἐν εἰρήνῃ βιώσας πρὸς τὰς Εὐρωπαϊκὰς δυνάμεις, κατόπιν βραχυχρόνιου πολέμου μετὰ τῶν Βενετῶν, ἐπαγίωσε τὴν ἐν Ἀσίᾳ ἐξουσίαν του καὶ κατέστειλεν ἀνταρσίαν Μουσουλμάνων, θελόντων νὰ εἰσαγάγωσι τὴν κοινοκτημοσύνην. Ἀλλ' ὁ Μωάμεθ δὲν ἠδυνήθη ἐπὶ μακρὸν νὰ λησμονήσῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ οὕτω νέαι ἐριδὲς ἀνεφύησαν μετὰ αὐτοῦ καὶ τοῦ αὐτοκράτορος, ὅστις συνειδὼς τὴν ἑαυτοῦ ἀδυναμίαν προὔτιθετο νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν ἐπικουρίαν τῶν χριστιανῶν τῆς Δύσεως. Ἐπὶ τούτοις ἀπέθανεν ὁ Μωάμεθ ὁ Α' ἀπολιπὼν μνήμην μονάρχου ἀγαθοῦ καὶ φιλοπροόδου.

ΜΟΥΡΑΤ Ο Β'.

(1421 — 1451).

Τὸν Μωάμεθ Α' διαδέξατο Μουράτ ὁ Β' εἰς τῶν περιφανεστέρων ὀθωμανῶν ἡγεμόνων· ὁ σουλτάνος οὗτος, ἐμφορούμενος ἐνθέρμου θρησκευτικοῦ ζήλου,

τῆς πολιορκίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἥτις ἀκαταπαυστως ἦν τὸ ἀντικείμενον τῶν πόθων τοῦ ἔθνους αὐτοῦ· ἡ πρόωρος αὐτῇ ἐπιχείρησις ἀπέτυχεν, οὐχ ἥττον ὁ Μουράτ κατέλαβε μετ' οὐ πολὺ τὴν Θεσσαλονίκην (1431) καὶ οὐδὲν ἄλλο ἀφῆκεν ἐκ τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας τῷ Ἰωάννῃ Παλαιολόγῳ ἢ μόνην σχεδὸν τὴν πρωτεύουσάν.

Ἀλλ' αἱ ἐπιτυχίαι αὗται ἐξήγειρον τέλος τὴν ἀνησυχίαν τῆς Εὐρώπης, ὅποθεν ὁ μὲν παπικὸς λεγάτος Καισαρίνης ἤγαγε στρατὸν ἐπικουρικὸν τῷ αὐτοκράτορι τοῦ Βυζαντίου, ὁ δὲ βοεβόδας τῆς Τρανσυλθανίας, Ἰωάννης Οὐνιάδης ἐπετέθη κατὰ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ ἐνίκησεν αὐτὸν ἐν δυοσὶ μάχαις, συνεπεία τῶν ὁποίων ἐξεκενώθη ἡ Σερβία καὶ τὸ οὐγγρικὸν μεθόριον καὶ συνωμολογήθη μεταξὺ τῶν ἐμπολέμων δεκαετῆς ἀνακωχή.

Καίπερ ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας διατελὼν καὶ πλήρης δόξης ὁ Μουράτ, βαρυνθεὶς τὸν πολεμικὸν βίον παρήτησε τὸν θρόνον χάριν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Μωάμεθ, δεκαετατετραετοῦς τότε μόλις, διατηρήσας δ' ἐαυτῷ ὀλίγας ἐπαρχίας ἀνεχώρησεν εἰς Μαγνησίαν, ἐνθα μετ' ἄλλων ἀποχωρητῶν ἐπεδόθη εἰς θρησκευτικὰς μελέτας, νηστείας καὶ τὰ τοιαῦτα.

Ἀλλ' ὅτε ὁ παπικὸς λεγάτος Καισαρίνης, πεπορθῶς εἰς τὰς κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν δυνάμεις τῶν Χριστιανῶν ἐπεισε τὸν βασιλέα τῆς Οὐγγαρίας

Λαδίσλαον νά παραβῇ τὴν συνθήκην τοῦ Σεγεό-
νου, ὁ Μουράτ ἀφείλε τὸν μονήρη βίον προέβη μετὰ
ἐξακισμυρίων ἀνδρῶν εἰς προὔπαντησιν τῶν ἐχθρῶν
του καὶ ἐγένετο μάχη, τῷ 1144, παρὰ τὴν Βάρνην·
πρὸ τῆς στρατιᾶς δ' αὐτοῦ προεπορεύετο ἀνὴρ
φέρων ἐπὶ αἰχμῆς λόγχης τὴν παραβιασθεῖσαν
συνθήκην· οἱ χριστιανοὶ ἐνίκων κατ' ἀρχάς, ἀλλ' ὁ
βίαιος χαρακτήρ τοῦ Λαδίσλαου μετέβαλε τὴν ἔκ-
βασιν τῆς μάχης, καθ' ἣν ἔπεσον αὐτός τε καὶ ὁ
Καισαρίνης μετὰ μιᾶς μυριάδος ἀνδρῶν.

Ὁ Μουράτ ἀνέκαμψεν εἰς τὸ ἐν Μαγνησίᾳ ἀπο-
χωρήτηριόν του, ἐν' ἀπολαύσει ἐν εἰρήνῃ καὶ ἀνέσει
τῶν καρπῶν τοῦ θριάμβου, ἐν μέσῳ τῶν ὠραίων
κήπων καὶ τῶν συσκίων δασῶν του, ἀλλὰ καὶ
πάλιν δὲν διέμεινεν ἐπὶ πολὺ ἥσυχος, καθότι οἱ
Γενίτσαροι μὴ αἰσθανόμενοι τὸν χαλινὸν τοῦ κυρίου
τῶν ἐστασίασαν καὶ τότε ὁ σουλτάνος σπεύσας
καθυπέταξεν αὐτούς. Καὶ ἄλλοι κίνδυνοι ὅμως ἀπή-
τουν τὴν παρουσίαν του· ὁ Οὐνιάδης ἐμπνεύσας
θάρρος εἰς τοὺς Οὐγγρους ἤρατο σημαντικὰς νίκας
καὶ ὅτε ὁ Μουράτ ὤρμησεν εἰς τὸ πεδῖον τῆς μά-
χης ἐν' ἀνακτῆσθαι τὴν δόξαν τῶν ὀθωμανικῶν
ὅπλων ἡττήθη μὲν τὸ πρῶτον ἐν τῷ Κοσσυφοπεδίῳ,
ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ κατὰ κράτος ἐνίκησεν αὐτόθι
τὸν Οὐνιάδην καὶ διεσκόρπισε τὸν στρατὸν του, τῷ
1448. Περί τὴν αὐτὴν περίπου ἐποχὴν ὁ Γεώργιος
Καστριώτης ἐπικαλούμενος Σκενδέρβητος (ἦτοι Ἀλέ-

ξανδρος βέης) ὡς ἐκ τῶν πολλῶν σωματικῶν καὶ ἠθικῶν προτερημάτων του, κατέλαβεν ἐν Ἡπειρῷ τὸ φρούριον Κρόϊαν καὶ ἐπιμόνως ἀνθίστατο κατὰ τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων. Ἐπὶ τούτοις ὁ σουλτάνος Μουράτ ἀποθνήσκει τῷ 1451 ἐν Ἀδριανουπόλει ἀπολιπὼν τὸν θρόνον τῷ υἱῷ του.

ΜΩΑΜΕΘ Ο Β' Ο ΠΟΡΘΗΤΗΣ

(1451 — 1481).

Κατὰ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἄνοδον Μωάμεθ (ἢ Μεχμέτ) τοῦ Β' ἡ βυζαντινὴ αὐτοκρατορία διέκειτο ἐν πλήρει διαλύσει· ἡ δυτικὴ Εὐρώπη ἐκώφευεν εἰς τὰς ἐναγωνίους ἐπικλήσεις τοῦ αὐτοκράτορος, οὐ αἱ ἐκτὸς τῶν τειχῶν τῆς πρωτεύουσας κτήσεις περιωρίζοντο εἰς τινα μόνον φρούρια καὶ τὴν Πελοπόννησον· οἱ Ἰταλοὶ κατεῖχον τὴν Εὐβοίαν, τὴν Κρήτην, τὴν Βοιωτίαν, τὰς Ἀθήνας, τὴν Ἀκαρνανίαν καὶ τὴν Αἰτωλίαν, ὁ δὲ Γεώργιος Καστριώτης εἶχεν ἀνακηρυχθῆ ἀνεξάρτητος δεσπότης τῆς Ἡπείρου.

Ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Βυζαντίου ἐκάθητο τότε Κωνσταντῖνος Δραγάτσης, ὁ τελευταῖος τῶν Παλαιολόγων, ἀνὴρ ἐνάρετος καὶ γενναῖος, καὶ οὐδαμῶς ὁμοιάζων τοὺς ἀθλίους προκατόχους του· οὗτος μετὰ δικαίου φόβου διέβλεπε τὸ μέλλον καὶ προσεπάθησεν, ἀλλ' ἐπὶ ματαίῳ, ἵνα ἐπενέγκῃ τὴν ἑνωσιν

της ὀρθοδοξοῦ καὶ τῆς λατινικῆς ἐκκλησίας, ἐπιτυχῇ δ' οὕτω βοηθῆσαν παρὰ τῶν χριστιανῶν βασιλέων τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, ἐξευμενιζομένων μόνον διὰ τοῦτου τοῦ μέσου. Ἀλλὰ καὶ αὕτη ἡ ἀπόπειρα ἀπέτυγεν ὡς προηγουμένως ἡ ἐπὶ τοῦ προκατόχου αὐτοῦ Ἰωάννου Παλαιολόγου, ὅστις ἐπὶ τούτῳ μεταβάς ὑπέγραψεν ἐν τῇ Συνόδῳ τῆς Φλωρεντίας (1439) τὴν ἑνωσιν τῶν δύο ἐκκλησιῶν.

Ὅτε ὁ Μωάμεθ ἔκτισεν ἀπέναντι τῆς Κωνσταντινουπόλεως φρούριόν τι, ὁ Κωνσταντῖνος ἐπεμψεν αὐτῷ ἐπιστολὴν θλιβεράν μὲν, ἀλλ' ἀξιοπρεπῆ προτρέπων εἰς μετριοπάθειαν· ἀλλ' ὁ σουλτάνος ἔσπευδεν ἵνα ἐκτελέσῃ τὰς τελευταίας παραγγελίας τοῦ πατρὸς του· νύκτα τινά, λέγει ἡ παράδοσις, ἐκάλεσεν αἰφνης τὸν βεζίρην του, ὅστις πτοηθεὶς ἐκόμισε τῷ κυρίῳ του μέγα χρυσοῦν πινάκιον. — « Τί σημαίνει τοῦτο; εἶπεν ὁ Μωάμεθ, ὁὐ σοῦ ζητῶ χρυσίον, θέλω τὴν Κωνσταντινουπόλιν· βλέπεις τὰ προσκεράλαια ταῦτα; τὴν νύκτα ὅλην τὰ κυλίω ἐνθεν καθεῖθεν· ἠγέρθην τῆς κλίνης, κατεκλίθην πάλιν, ἀλλ' ἀδύνατον ἵνα εὕρω ὕπνον. Εἴμεθα κρείττονες ἡμεῖς τῶν Ῥωμαίων, καί, τῇ βοηθείᾳ τοῦ Θεοῦ, θὰ λάβωμεν τάχιστα τὴν Κωνσταντινουπόλιν ».

Αἱ προπαρασκευαί τῆς πολιορκίας ἦσαν φοβεραί· ὁ Μωάμεθ κατεσκεύασε τηλεβόλα διαστάσεων ἀγνώστων τέως. ἐμελέτησεν ἐπισταμένως τὰ ὀχυρωματικά ἔργα τῆς πόλεως καὶ ἤρξατο πολιορκῶν

αὐτὴν διὰ 300,000 ἀνδρῶν καὶ 300 πλοίων. Ὁ Κωνσταντῖνος ἐλαχίστας μόνον δυνάμεις κατῴρθωσεν ἂν ἀντιτάξῃ· ἡ ἀχανὲς μεγαλόπολις κατὰ τὴν ὑπερτάτην ταύτην καὶ κρίσιμον ὥραν μόλις 4,960 προμάχους παρέσχεν, οἷς προστετέθησαν καὶ 2,500 Βενετοὶ καὶ Γενουήνσιοι· ἡ Εὐρώπη ἐγκατελείμπανε τὴν πόλιν ταύτην εἰς ἑαυτήν, αὕτη δὲ ἐγκατελειμπάνετο εἰς μόνον τὸν Θεόν. . . . Καὶ οὕτω προσβληθεῖσα δι' 29^{ην} φορὰν ἐπέπρωτο μοιραίως νὰ πέσῃ· ἐν τούτοις ἡ πάλῃ ὑπῆρξε μακρὰ καὶ ὁ ἀγὼν πεισματωδέστατος, χάρις εἰς τὴν γενναιότητα τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τοῦ παρισταμένου αὐτῷ γενουηνσίου Ἰουστινιάνη· ἴσως δὲ ὁ μεταξὺ πολιορκητῶν καὶ πολιορκουμένων πόλεμος θὰ παρετείνετο ἔτι κατὰ θάλασσαν, εἰ μὴ ὁ Μωάμεθ κατέφευγεν εἰς στρατήγημα, ὅπερ ἤθελε φανῇ παράδολον, ἂν μὴ διεπιστοῦτο ὑπὸ τῆς ἱστορίας· μὴ δυνάμενος δηλαδὴ νὰ εἰσαγάγῃ στόλον εἰς τὸν λιμένα τῆς Κωνσταντινουπόλεως πεφραγμένον ὄντα διὰ μεγάλης ἀλύσεως, ἤνοιξεν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ὁδὸν τεσσάρων μέχρι πέντε μιλίων, ἐφ' ἧς θείας σαναίδας στέατι ἀλληλιμμένας, διαμετεκόμισεν ἐπ' αὐτῆς εἰς τὸν λιμένα ὀγδοήκοντα πλοῖα, ἅπερ τὴν ἐπιούσαν ἐξαίφνης ἰδόντες ἐνώπιόν των οἱ Βυζαντινοὶ ἐκ τοῦ τρόμου ἔμειναν κατάπληκτοι.

Ἡμέρα τῆς γενικῆς ἐφόδου ὠρίσθη ἡ εἰκοστὴ ἐνάτη Μαΐου τοῦ 1453· ὁ Μωάμεθ ἐνεκαρδίῳ τοῦ στρατιώτας τοῦ ἐκκαίων τὴν φιλοτιμίαν καὶ ὑποθάλλ

πων τὰς ὁρέξεις αὐτῶν· μετὰ πεισματώδη πάλη
ὁ Κωνσταντῖνος, γενναίως πολεμήσας ἐγκαταλεί-
φθεις ἐπὶ τέλους καὶ ὑπὸ τοῦ τραυματισθέντος καὶ
ἀποχωρήσαντος Ἰουστινιάνῃ, ἔρριψε μακρὰν α-
ποὺ τὴν πορφύραν καὶ ἐζήτησε τὸν θάνατον ῥυ-
φθεις εἰς μέσον τῶν εἰς τὰς ἐπάλξεις ἐφορμησάντων
Γενιτσάρων.*

Μεθ' ὅλην τὴν ἐκ τοῦ ἀγῶνος ἐρήμωσιν ὁ Μω-
μεθ ἔμεινεν ἐκστατικὸς ἐκ τῆς λαμπρότητος τῆς
νέας κατακτήσεως καὶ ὅτε, μετὰ τρεῖς ἡμέρας εἰσῆλ-
θεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, πληγεὶς ἐκ βαθείας με-
λαγχολίας ἐκ τοῦ θεάματος τοῦ καταστραφέντος
μεγαλείου ἀπήγγειλε τοὺς θλιβεροὺς στίχους τοῦ
πέρσου ποιητοῦ: « Ἡ ἀράχνη ἐξήπλωσε τὸν ἵστυ-
αὐτῆς ἐν τοῖς δώμασι τῶν βασιλέων καὶ ἡ γλα-
ῦς ἐκρῶξε τὴν νύκτα ἐπὶ τῶν στεγῶν τοῦ Ἀσρασοῦ! »
Ὁ κατακτητὴς, ἀποκαλῶν τὴν Κωνσταντινούπολιν
ἀδάμαντα κεκολλημένον μεταξὺ δύο σμαράγδων καὶ
δύο σαπφείρων, ἔστησε τὴν ἑδραν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ α-
ποῦ λόφου, ὃν εἶχεν ἐκλέξει καὶ ὁ μέγας Κωνστα-
ντῖνος· πιστὸς δὲ μένων εἰς τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης
ἐξησφάλισε τοῖς Ἕλλησι τὰς ἐκκλησίας αὐτῶν
ἐπιτρέψας, ἵνα ἀταράχως τελῶσι τὴν λατρείαν τοῦ
Θεοῦ τῶν, καὶ ἐγκαθίδρυσεν ἐπὶ τοῦ οἰκουμενικοῦ
θρόνου πατριάρχην τὸν Γεννάδιον, ἐπιδοὺς με-
τῶν τέως εἰθισμένων τιμῶν τὸν τίτλον τοῦ ἀξιώμα-
τος καὶ ἐφοδιάσας διὰ πολλῶν καὶ μεγάλων προν-

μιῶν, ἃς θρησκευτικῶς ἐσεβάσθησαν οἱ διάδοχοί του.
 Ἄλλ' ἐπικρατησάσης νῦν τῆς ἰσλαμικῆς θρησκείας
 μετεβλήθησαν εἰς μουσουλμανικά τεμένη πολλὰ
 χριστιανικαὶ ἐκκλησίαι, ἐν αἷς καὶ ὁ ναὸς τῆς Ἀ-
 γίας Σοφίας. Τότε κατεσκευάσθησαν τὰ παρά τοις
 Ἑλλήσποντον φρούρια, ἐπεσκευάσθησαν τὰ τείχη
 τῆς πόλεως καὶ πεντακισχίλια μουσουλμανικαὶ οἰ-
 κογένειαι ἀπωκίσθησαν ἐν αὐτῇ ἐκ τῆς Μ. Ἀσίας.

Διὰ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁρ-
 στικῶς ἐπαγιώθη ἐν Εὐρώπῃ ἡ τουρκικὴ ἐξουσία
 οὐχ ἦττον πρὸς συμπλήρωσιν ὁλοκλήρου τῆς κατα-
 κτήσεως τῆς πεσούσης αὐτοκρατορίας ὑπελείποντο
 διάφοροι ἔτι ἐπαρχίαι, ἀνήκουσαι εἴτε αὐτῇ, εἴτε ἐν
 προγενεστέροις κατακτητὰς αὐτῆς, καὶ εἰς τῶν ὁποίων
 τὴν πρόσκτησιν ἐπεδόθη ἀμέσως ὁ πορθητής. Τὸ Βε-
 λιγράδιον προσβλήθην ὑπ' αὐτοῦ τῷ 1456 ἀπέκρουσ-
 τὸν ὀθωμανικὸν στρατόν, ὁ δὲ ἀμυνόμενος τῆς πό-
 λεως ταύτης Οὐνιάδης ἔσχε τὴν παρηγορίαν με-
 χρόν πρὸ τοῦ ἐκ τῶν τραυμάτων θανάτου του, καὶ
 ἐπανορθώσῃ τὴν δοξάν τῶν ὀπλῶν τρέψας αὐτὸς
 τοὺς ἐχθρούς του. Αἱ Ἀθηναὶ ὅμως καὶ αἱ Θήβαι
 δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀντιστῶσι, μετ' οὐ πολὺ δὲ
 κατάκτησις περιέλαβε καὶ τὴν Λέσβον καὶ ἐξ-
 πλώθη ἐπὶ τῆς μεγαλειτέρας μερίδος τῆς Πελοπον-
 νήσου καὶ ἐφ' ὅλης τῆς Μ. Ἀσίας, ὑποκυψάσῃ
 καὶ αὐτῆς τῆς τέως διασωζομένης αὐτοκρατορίας
 τῆς Τραπεζοῦντος, οἱ δὲ στρατοὶ τοῦ σουλτάνου

διετρεχόν· θριαμβευτικῶς καὶ τὴν Βλαχίαν καὶ Μολδαβίαν.

Λίαν συντελεστικὴ ἐπικουρία ὑπῆρξε τῷ Μωάμεθ ἡ διαίρεσις τῶν ἐχθρῶν του, ὁ δὲ θάνατος συμμαχῶν αὐτῷ, ἐξηφάνιζε τὸν ἓνα μετὰ τὸν ἄλλον τοὺς ἀντιπάλους του ἐκείνους, οἵτινες θὰ ἤδυναντο ἴσως νὰ σταματήσωσι τὴν θριαμβευτικὴν πορείαν· οὕτω τῷ 1456 ἀπαλλάσσεται τοῦ Οὐνιάδου μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου ὑπέκυψεν ἡ Σερβία (1459)· τῷ 1464 ἀποθνήσκει ὁ πάπας Πίος Β' καθ' ὃν χρόνον παρεσκεύαζεν εὐρωπαϊκὴν σταυροφορίαν, καὶ τῷ 1466 ὁ Καστριώτης.

Κατὰ τῶν Βενετῶν ἐπολέμησεν ὁ Μωάμεθ ἐπὶ Πελοποννήσῳ ἐπὶ δεκαεξαετίαν ὅλην, κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν· τῷ 1466, κατέκτησε τὴν Κριμαίαν καὶ ὅλην τὴν Ἀλβανίαν καὶ τὴν Ἑρζεγοβίνην· τὴν κατάκτησιν τῆς Εὐβοίας ἐπηκολούθησεν ἐκστρατεία κατὰ τῆς Μολδαβίας, καθ' ἣν ὁ ἡγεμὼν ταύτης Στέφανος ἐνίκησε τὸν τουρκικὸν στρατόν· ἀλλ' ὁ σουλτάνος, καθυποτάξας ἐν τῷ μεταξύ τὴν Κριμαίαν, ἐξεστράτευσε τὸ δεύτερον κατὰ τῆς Μολδαβίας, ἐνίκησε τῷ 1475 τὸν ἡγεμόνα αὐτῆς Στέφανον καὶ κατέστησεν ὑποτελῆ τῇ Τουρκίᾳ· τῷ 1478, οἱ Βενετοὶ συνθηκολογήσαντες πρὸς τὸν σουλτάνον, παρέδωκαν τὴν Σκόδραν καὶ τὴν Κρόϊαν καὶ ἀπέτισαν ἀποζημίωσιν ἐξ 100,000 δουκάτων καὶ ὅτε ὁ ναύαρχος τοῦ Μωάμεθ, Καδῆκ πασσᾶς, κατέ-

λαβε τὴν Ζάκυνθον καὶ τὴν Λευκάδα καὶ ἀπεβί-
 βασε στρατὸν ἐπὶ τῆς ἀπέναντι ἰταλικῆς ἀκτῆς
 κυριεύσας καὶ τὸ Ὀτραντον, ὑπὸ πανικοῦ φόβου
 κατελήφθησαν πάντα τὰ Εὐρωπαϊκὰ κράτη. Ἐ-
 κατὰ τῆς Ῥόδου, ὑπερασπιζομένης ὑπὸ τῶν ἱπποτῶν
 τοῦ τάγματος τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, ἐπίθεσις τοῦ
 τουρκικοῦ στόλου ἀπέτυχεν ὥς ἐκ τῆς ἀντιστάσεως
 τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ τάγματος ἱππότου Ὠδυσσῶνος
 αὕτη ὑπῆρξεν ἡ τελευταία πολεμικὴ πράξις τοῦ
 πορθητοῦ, ὅστις ἀπεβίωσε τῷ 1481, λέγων: «ἐπε-
 θύμουν νὰ εἶχον κατακεκτημένην τὴν Ῥόδον καὶ
 τὴν Ἰταλίαν».

Ὁ Μωάμεθ καὶ οἱ διάδοχοί του προσεπάθησαν
 νὰ διοργανώσωσι τὰς κατακτήσεις των εἰσάγοντες
 τὰ ἥθη καὶ τοὺς κανόνας τῶν μουσουλμανικῶν
 κοινωνιῶν· ὁ σουλτάνος ἡ Πατισάχ, ἦν ἡ προσω-
 ποποίησις τοῦ νόμου, πρῶτος δὲ τῶν λειτουργῶν
 ἦν ὁ βεζίρης συνδιασκεπτόμενος περὶ τῶν συμφερόν-
 των τοῦ κράτους μετὰ τῶν μελῶν τοῦ *divan* τοῦ
 ἡ ἀπολυταρχία τοῦ πολιτεύματος τούτου συνεκί-
 νητό πως ἐκ τῆς ἠθικῆς ἰσχύος, ἥτις ἀφέθη τῷ
 ἱερατεῖ, ἥτοι τοῖς *Οὐλεμάδαις*, θεωρουμένοις ὡς
 ἑρμηνεῦσι τοῦ νόμου· ἀλλ' οὔτε ἐθνοσυνελεύσεις
 ὑπῆρχον, οὔτε τακτικὰ δικαστήρια, οὔτε μεσάζων
 τις μετὰξὺ δεσπότης καὶ ὑπηκόων. Αἱ ἀπὸ τῶν
 Χριστιανῶν κατακτηθεῖσαι γῶραι διενεμήθησαν τοῖς
 Μουσουλμάνοις, ἀλλ' οὐδενὶ αὐτῶν ἐπετράπη ὑπε-

ροχή τις ὑπὲρ τοὺς ἄλλους καὶ πάντες ἦσαν ὑποκλινεῖς πρὸ τοῦ σουλτάνου.

“Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς Ἕλληνας, οὗτοι διετήρησαν, κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς κατακτήσεως, ἀνέπαφα τὰ ἑαυτῶν ἔθιμα καὶ τοὺς νόμους ὑποτασσόμενοι κατὰ κοινότητας εἰς τοὺς ἄρχοντας των. ἦτοι τοὺς δημογέροντας (Κοδζάμπασι, τουρκιστί), ἔχοντες ἰδιαιτέραν πολιτοφυλακὴν, τοὺς ἀρματολούς, καὶ ἀπολαύοντες θρησκευτικῆς ἐλευθερίας· μετὰ ταῦτα, τὰ δικαιώματά των περιστάλησαν οὐσιωδῶς καὶ ὑπῆρξαν ἐποχαι (ἰδίως τῷ 1519) καθ’ ἃς σοβαροὶ κίνδυνοι ἠπειλήσαν αὐτούς, οἵτινες ὁμῶς ἀπεσοδήθησαν, χάρις τῇ συνέσει καὶ μετριοπαθείᾳ ἐγεφρόνων τινῶν καὶ νοσημόνων συμβούλων τοῦ κράτους.

ΒΕΓΙΑΖΙΤ Ο Β΄

(1481 — 1512)

Ὁ Βεγιαζίτ ἀναβὰς ἐπὶ τοῦ θρόνου προτεπάρηθεν ἐν πρώτοις ν’ ἀπαλλαγῇ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ζέμ. ἢ Ζιζίμ, οὗτος δ’ ἐστασίασεν ἵνα διαφύγῃ τὸν θάνατον, ἀλλ’ ἐπανειλημμένως ἠττηθεὶς κατέφυγε παρὰ τοῖς ἱππόταις τῆς Ῥόδου, ἐκεῖθεν δὲ παρὰ τῷ πάπᾳ Ἀλεξάνδρῳ τῷ ΣΤ΄, ἀποθανῶν μετ’ οὐ πολὺ ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Καρόλου Ζ΄ ἐκ δηλητηρίου, δοθέντος αὐτῷ, ὡς λέγεται, ὑπὸ τοῦ πάπα.

Ὁ Βεγιαζίτ ἦτο φιλόμουςος καὶ εἰρηνικός μα-
 νάρχης, ἐν τούτοις ὑπὸ τῆς φορᾶς τῶν πραγμάτων
 πιεζόμενος ἠναγκάσθη νὰ πολεμήσῃ πρὸς τὴν γερ-
 μανικὴν αὐτοκρατορίαν, δις ἐπιδραμὼν τὰς χώρας
 αὐτῆς· αἱ κατὰ τῆς Βενετίας ἐπιχειρήσεις τοῦ
 ὑπῆρξαν μᾶλλον καρποφόροι, καθότι ἀφείλον ἀπὸ
 τῆς ἰσχυρᾶς δημοκρατίας τὴν Μεθώνην, τὴν Κο-
 ρώνην, τὸ Ναυαρίνον (Πύλον) καὶ τὸ Δυρράχιον·
 θελήσας ὅμως νὰ προσβάλῃ τοὺς Μωμελούκους
 φυλὴν κερκασιακὴν, ἀπὸ τοῦ 1250 συγκροτήσασα
 ἐν Αἰγύπτῳ εἶδος στρατιωτικῆς δημοκρατίας, ὑπέστη
 ἀποτυχίαν, δι' ἧς ἐγένετο μισητός τοῖς Γενιτσάροις
 μεμφομένοις αὐτοῦ ὡς ἀπειροπολέμου. Τὰ τελευταῖα
 ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Βεγιαζίτ ἐπαράχθησαν ἐκ
 ἐρίδων οἰκογενειακῶν· δύο ἐκ τῶν πέντε υἱῶν τοῦ
 στασιάσαντες κατὰ τοῦ πατρὸς ἐθανατώθησαν, ὁ δὲ
 νεώτερος τῶν ὑπολειφθέντων Σελίμ, ὀρεγόμενος τοῦ
 θρόνου, ἐν ᾧ πατὴρ προώρισε τῷ πρεσβυτέρῳ Ἀχ-
 μέτ, καὶ ἀπολαύων τῆς εὐνοίας τῶν Γενιτσάρων
 ἐδράξατο τῶν ὅπλων κατὰ τοῦ πατρὸς· ἡττηθεὶς
 τὸ πρῶτον καὶ ἀποδράς εἰς Κριμαίαν, ἐπανέλαβε
 ἐκεῖθεν τὴν πάλην, καθ' ἣν τέλος ὑπέκυψεν ὁ Βε-
 γιαζίτ καὶ παρητήθη τοῦ θρόνου· ὁ Σελίμ βαθὺ
 τότε ὑποκρινόμενος σεβασμὸν πρὸς τὸν ἡττηθέντα
 πατέρα του, προὔτεινεν αὐτῷ ἵνα διαμείνῃ ἐν Κων-
 σταντινουπόλει, ἀλλ' ὁ Βεγιαζίτ ἀπήντησεν ἄξιο
 πρεπῶς ὅτι ὁ αὐτὸς κολεὸς ἀδυνατεῖ νὰ χωρήσῃ δύο

ξίφη· ἐπὶ τούτοις ὁ θάνατος ἀπῆλλαξεν αὐτὸν μετὰ
οὐ πολὺ τοῦ βίου..

Σ Ε Λ Ι Μ Ο Α'

(1512 — 1520).

Ὁ Σελίμ καταλαβὼν τὸν θρόνον τῇ ἐπικουρῇ
τῶν Γενιτσάρων, ἠναγκάσθη νὰ ἱκανοποιήσῃ τὰς πε-
ραλόγους ἀξιώσεις αὐτῶν, κατισχυσάντων ἔκτοτε καὶ
ἀσκούντων ἐπιρροὴν κατὰ πᾶσαν σουλτανικὴν με-
ταβολήν.

Ὁ νέος σουλτάνος εἶχε τὸν τολμηρὸν χαρακτῆρα
καὶ τὸ φιλοπόλεμον φρόνημα τοῦ πάππου τοῦ Μωάμεζ
τοῦ πορθητοῦ. Ἐν τῇ θερμῇ τοῦ θρησκευτικοῦ τῆς
ζήλου συνέλαβε δεινὸν σχέδιον ἐπὶ πάντων τοῦ
Σχιιτῶν, τῶν ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ διεσκορπισμένων.
τὸ δὲ κατὰ τούτων μῖσός του ὤθησεν αὐτὸν εἰς πό-
λεμον κατὰ τῆς Περσίας, ἔνθα ὁ σχιίτης Ἰσμαήλ
εἶχε καταλάβει τὸν θρόνον. Ὁ Σελίμ ἐπέπεσε κατὰ
τῆς Περσίας τῷ 1514, κατετρόπωσε τὸν Ἰσμαήλ
Τσαλδιδιρὰν καὶ ἐκυρίευσεν τὸ Κουρδιστάν, ἀλλ' οἱ
πεινῆς καὶ δίψης ἐξηντλημένοι Γενίτσαροι ἠνάγκασ-
σαν τὸν νικηφόρον σουλτάνον νὰ ὀπισθοχωρήσῃ·
τούτοις ἡ ἐκστρατεία ἀπῆνεγκε καρποὺς σημαντικοῦ
καθότι τὰ διαμερίσματα Διαρβεκίρ, Ὀρφας, καὶ Μο-
σούλ, ἐγθροικῶς διακεκλιμένα τοῖς Πέρσαις, παρεδόθη

σαν τοῖς ὀθωμανοῖς, οἵτινες ἐχορήγησαν αὐτοῖς εἰς τὸν πόλεμον δὲς τι ἀνεξαρτησίας.

Ὁ Σελὶμ ἔστρεψεν εἰς τὰ ὄπλα κατὰ τῶν Μαμελούκων κατεχόντων τὴν Αἴγυπτον, διατελοῦσαν ἐν πλήρει ἀναρχίᾳ κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου· ἡ στρατιωτικὴ αὕτη ἀριστοκρατία συγκειμένη ἐκ Κιρκασίων, Ἀβυσσινίων καὶ ἄλλων δούλων ἀγοραζομένων ἐκ τῶν δουλεμπορίαις, μὴ δυνηθεῖσα νὰ ριζοβολήσῃ ἐν τῇ χώρᾳ, ἦν ἐξεμεταλλεύετο μᾶλλον ἢ διώκειτο ἐμισεῖτο ὑφ' ἀπάντων τῶν κατοίκων τῆς Αἰγύπτου τῶν τε Ἀράβων, τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Κοπτῶν. Κατὰ τῶν τούρκων κατακτητῶν ἀντεπεξῆλθεν ὁ γηγενὴς σουλτάνος τῆς Αἰγύπτου Κανζούλ-Ἀλ-Γαουρή, ἀλλὰ μετὰ πεισματώδῃ μάχῃν ἡττήθη καὶ ἐφανεύθη ἐν Δαβίχ παρὰ τὸ Χαλέπιον· ἡ Συρία, ἡ Φοινίκη καὶ ἡ Παλαιστίνη ὑπέπεσαν ὑπὸ τὴν τουρκικὴν κυριαρχίαν, ἡ δὲ ἐν Γάζῃ νίκη ἠνέωξε τῷ Σελὶμ τὴν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἄγουσαν καὶ ἡ ἐν Ῥιδανίᾳ κατέρριψεν καὶ τὰς τελευταίας ἐλπίδας τῶν Μαμελούκων· τὸν Κᾶϊρον τολμῆσαν ν' ἀντιστῇ αὐστηρότατα ἐτιμωρήθη. Διὰ τῆς κατακτήσεως τῆς Αἰγύπτου ὁ Σουλτάνος προσεκτᾶτο καὶ τὰ δικαιώματα τῶν τελευταίων χαλιφῶν τῆς Μέκκας καὶ τῆς Μεδίνης· ἡ σερίφης τῆς Μέκκας ἐπεμψεν αὐτῷ τὰς κλεῖς τοῦ Καυβά, ἁγίου τάφου, ταύτοχρόνως δὲ ὁ τελευταῖος τῶν Ἀβασιδῶν, ὁ χαλίφης Μοτεβακέλ, ἐπέδωκε τὴν σημαίαν τοῦ προφήτου. Ἐκτοτε ὁ σουλτάνος τῆς

Τουρκίας ἐγένετο ἀρχηγὸς τῶν πιστῶν καὶ διά-
δοχος τῆς ὑπερτάτης αὐθεντίας τοῦ Προφήτου.

Μετὰ τὰς νίκας ταύτας ὁ Σελίμ φθονῶν τὰς κατὰ
θάλασσαν δυνάμεις τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν κα-
τετρόχετο ὑπὸ τῆς ἰδέας τοῦ ἀναπτῦξαι τὸν ὀθω-
μανικὸν στόλον· πρῶτον τινά, κατόπιν νυκτὸς ἦν
διηλθεν ἐν αὐπνίᾳ, κραῖας τὸν βεζίρην Πιρὶ-πασ-
σάν, εἶπεν αὐτῷ: « Ἄν ἡ φυλὴ αὕτη τῶν σκορπίων
καλύπτῃ τὰ πελάγη διὰ τῶν πλοίων της, ἂν αἱ
σημαῖαι τῆς Βενετίας, τοῦ πάπα, τῶν βασιλέων
τῆς Ἰσπανίας καὶ τῆς Γαλλίας κρατῶσιν εἰς τὰς
θαλάσσας τῆς Εὐρώπης, οὐδεὶς ἄλλος εἶνε αἴτιος
τούτου ἢ ἡ σὴ ὀκνηρία καὶ ἡ ἐμὴ ἐπιείκεια· γινῶθι
λοιπὸν ὅτι θέλω νὰ ἔχω στόλον μέγαν καὶ φοβερόν.»
Ἡ διαταγὴ τοῦ Σελίμ ἐξετελέσθη καὶ ὀλίγα ἔτη
μετὰ τὸν θάνατόν του, ὁ ὀθωμανικὸς στόλος πλήρης
ἀκμῆς καὶ δυνάμεως ἐδέσποζε τῆς Μεσογείου. Ὁ
σουλτάνος οὗτος ἐπανακάμφας ἐκ τῆς αἰγυπτιακῆς
ἐκστρατείας παρεσκευάζετο εἰς δεῦτερον πόλεμον
κατὰ τῆς Περσίας, ὅτε πληγεὶς ὑπὸ τοῦ λοιμοῦ
ἀπεβίωσεν ἐν ἔτει 1520.

Σ Ο Υ Λ Ε Υ Μ Α Ν Ο Α'

(1520 — 1566).

Τὸν Σελίμ διεδέξατο ὁ μονογενὴς υἱὸς αὐτοῦ
Σουλεῦμάν, ὁ ἐπὶνομασθεὶς Μέγας ἢ Μεγαλοπρε-

πῆς· ἐφ' οὗ ἡ δύναμις τῶν Ὁθωμανῶν ἐφθασεν εἰς τὸ κατακόρυφον τῆς δόξης· ἐπὶ ἐξ καὶ τεσσαράκοντα ἔτη βασιλεύσας οὗτος ἀνέπτυξε μεγάλην δραστηριότητα, διακριθεὶς ὡς ἔξοχος ἅμα στρατιωτικὸς καὶ νοήμων πολιτικὸς ἀνὴρ.

Ὁ Σουλεῦμάν προρασιζόμενος προσβολὴν προσαφθεῖσαν τῷ πρέσβει αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Οὐγγρων ἐβάδισε κατὰ τοῦ Βελιγραδίου καὶ ἐκυρίευσεν αὐτό, τῷ 1521, κατόπιν δώδεκα ἐφοδῶν, ἀλλ' ἀντὶ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν εἰς Οὐγγαρίαν στρατείαν, ἐστρεφε τὰς δυνάμεις του κατὰ τῆς Ῥόδου, ἧς αἱ ἱππότητες ἀκαταπαύστως παρηνώχλουν τὸ ὀθωμανικὸν ναυτικόν. Ὁ μέγας μαγίστωρ τοῦ τάγματος, ὁ γάλλος Βιλλιέρ, ἔχων ὑπὸ τὰς διαταγὰς του πεντακισχιλίους πεζοὺς καὶ ἑξακοσίους ἱππεῖς ἀντίστη, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ὁ Σουλεῦμάν ἐλθὼν αὐτοπροσώπως ἐνεθάρρυνε τὰς τάξεις τῶν μαχητῶν. Ὁ Βιλλιέρ, ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ τῶν χριστιανικῶν κρατῶν καὶ ὑπὸ τῶν ἐταίρων πιεζόμενος ἵνα παραιτήσῃ τὴν περαιτέρω ἄσκησιν ἀντίστασιν, παρέδωκε τὸ φρούριον, ἐν ᾧ οὐδὲν ὑπελείπετο πλέον, ἀλλ' ἡ ἐρείπια· ἡ πόλις παρεδόθη τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων, τὸν δὲ ὑπερασπιστὴν αὐτῆς τὰ μάλιστα περιεποιήθη ὁ νικητής. Τὸ τάγμα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου μετήνεγκε τότε τὴν ἑδραν εἰς Οὐιτῆρβην καὶ ἐκεῖθεν εἰς Μελίτην, ἀλλ' ἡ ὥρα τῆς παρακμῆς του εἶχε σημάνει ἤδη.

Τὰ μετὰ ταῦτα ἔτη ἀφιέρωσεν ὁ Σουλεῦμάν εἰς νομοθετικά ἔργα· πρὸς δὲ τούτοις κατέστειλε καὶ στάσιν τῶν Γενιτσάρων, ὧν εἶχεν ἐξαρθῇ ἡ ζηλο-
τυπία ἐκ τοῦ σχηματισμοῦ νέου στρατιωτικοῦ σώματος τῶν Βοστανδζιδων, ἀποτελούντων τὴν σωματοφυλακὴν τοῦ σουλτάνου.

Ὁ Σουλεῦμάν συνέλαβε τὸ σχέδιον τοῦ κατα-
κτῆσαι ὅλην τὴν δυτικὴν Εὐρώπην καὶ ἤρξατο τῆς ἐκτελέσεως ἐκστρατεύσας πρῶτον κατὰ τῆς Οὐγγα-
ρίας· ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Μοχάτς, τῷ 1526, καθ' ἣν
ἔπεσεν ὁ βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας Λουδοβίκος ὁ Β' μετὰ
δισμυρίων μαχητῶν, ὥχετο ἀπιοῦσα ἡ τῆς ἐπικρατείας
ταύτης ἀνεξαρτησία, γενομένης ἐκτοτε ὑποτελοῦς τῇ
Αὐστρίᾳ· οἱ ζηλωταὶ τῆς οὐγγρικῆς ἀνεξαρτησίας
συνεκεντρώθησαν περὶ τὸν βοεβοδαν τῆς Τρανσυλβανίας
Ἰωάννην Ζαπολύαν, τεθέντα ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ
σουλτάνου, καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη πεισματώδης ἀγὼν
ἐξηκολούθει μεταξύ Τουρκίας καὶ Αὐστρίας ἀμφοτέρων
διαμρισθητουσῶν τὴν ἐπὶ τῆς Οὐγγαρίας κυριαρχίαν.

Τῷ 1529, ὁ Σουλεῦμάν καταλαβὼν διαφόρους πόλεις
τῆς Οὐγγαρίας προὔχωρησε κατὰ τῆς Βιέννης, ἣν καὶ ἐπολιορκῆσεν, ἀποτυχὼν δ' ἐπαρηγορήθη
δυνηθεὶς ἵνα στέψῃ ἐν Βούδῃ τὸν Ζαπολύαν βασι-
λέα τῆς Οὐγγαρίας καὶ καθυποτάξῃ τὴν Μολδοβίαν,
ἄχρι τοῦδε ἀνεξάρτητον ἢ φόρῳ ὑποτελῇ. Μετὰ
τοιαύτην διμῶς εἰσῆλθεν αὖθις εἰς Οὐγγαρίαν μετὰ

δεκακισμυρίων ὀπλιτῶν, πολλῶν νὰ ἐξαλειψῇ τὴν ἐντύπωσιν τῆς πρώτης ἀποτυχίας· ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος Ε' ἐδάδισε κατ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἀφοῦ ἐπὶ μακρὸν οἱ δύο οὗτοι κραταῖοι καὶ μεγάλοι ἡγεμόνες ἐπετηρησαν ἀλλήλους ἀπεχωρίσθησαν χωρὶς νὰ συμπλακῶσιν· ὁ Φερδινάνδος ὁμως, ἀδελφὸς καὶ τοποτηρητῆς τοῦ Καρόλου, ἐταπεινώθη πρὸ τοῦ Σουλεῦμάν, ἀνεγνώρισε τὴν ὑπεροχὴν του καὶ ἐξηγόρασεν εἰρήνην διαρκή.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης χρονολογεῖται ἡ ἐπὶ τῶν μαυριτανικῶν χωρῶν ἐξουσία τῶν Ὀθωμανῶν· δύο ἀδελφοί, γεννηθέντες ἐν Λέσβῳ, ὁ Ὀρουῶζ καὶ ὁ Χαῖρεδδὶν Βαρβαρόσας, ἐπωφεληθέντες τῶν ἐν Ἀλγερίᾳ ταραχῶν κατέλαβον τὴν χώραν ταύτην καὶ ἔθηκαν ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ σουλτάνου, παρασχόντος αὐτοῖς ἐπικουρίαν στρατιωτικὴν καὶ καταστήσαντος τὸν Βαρβαρόσαν διοικητὴν τοῦ ὀθωμανικοῦ στόλου· μετ' οὐ πολὺ ὁ αὐτὸς Βαρβαρόσας, καταλαβὼν καὶ τὴν Τύνιδαν ὑπήγαγεν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ σουλτάνου· εἰς μάτην Κάρολος ὁ Ε' ἐξεστράτευσε πρὸς λύτρωσιν τῶν χωρῶν τούτων, κατορθώσας μόνην τὴν Τύνιδαν νὰ κυριεύσῃ, ἥτις ὁμως μετ' ὀλίγον ἀποσπασθεῖσα τῆς Ἰσπανίας παρέμεινε μετὰ τῶν ἄλλων μαυριτανικῶν χωρῶν ὑπὸ τὸ κράτος τῆς Τουρκίας.

Κατὰ τοὺς ἐναντίον Γερμανίας καὶ Ἰσπανίας πολέμους ὁ Σουλεῦμάν πρόθυμον σύμμαχον εὔρε τὸν

ραδικά τῆς Γαλλίας· Φραγκοὶ τὸν ἦ, συνάφαινα μετ' αὐτοῦ συνθήκην συμμαχίας, ἐνισχυθεῖσαν διὰ τῆς ἀμοιβαίας ἀποστολῆς πρεσβευτῶν· ἡ Εὐρώπῃ ὅλη κατεξανέστη κατὰ τοῦ χριστιανοῦ τούτου βασιλέως, συμμαχοῦντος τοῖς Μουσουλμάνοις, ὧν ἡ ἐν τῇ Μεσογείῳ κυριαρχία καὶ αἱ ἐπὶ ταῖς ἐν Ἰσπανίᾳ ἀποτυχίαις ἀντεκδικήσεις ἐνέπνεον τρομόν εἰς πάντα τὰ κράτη, ὁ Φραγκῆσκος ὁμῶς ἐθεώρει τὴν συμμαχίαν ἀναγκαίαν πρὸς ἀμυναν τῆς ἐπικρατείας του ἀπὸ τῶν ἐπιδρομῶν Καρόλου τοῦ Ε'. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης χρονολογεῖται ἡ πρώτη ἐμπορικὴ συνθήκη, ἣν ἡ Τουρκία συνωμολόγησε μετὰ εὐρωπαϊκοῦ κράτους, ὑπογραφεῖσα ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ τοῦ πρέσβους τῆς Γαλλίας Λαφορέστ καὶ τοῦ βεζίρου Ἰβραχίμ· διὰ τῆς συνθήκης ταύτης καθίσταντο τὸ πρῶτον πρόξενοι τῆς Γαλλίας ἐν Τουρκίᾳ καὶ ἐτίθεντο αἱ πρῶται βάσεις τῆς ἑτεροδικίας· ἡ Πύλη συγκατετίθετο ὡσαύτως ὅπως καὶ ὁ πάπας, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας, καὶ ὁ τῆς Σκωτίας, ἀπολαύουσι τῶν αὐτῶν δικαιωμάτων, ἂν ἐπεκύρουν τὴν συνθήκην ἐντὸς ὀκταμήνου.

Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τουρκικὸς στρατός ἐπέπιπτε κατὰ τῆς Οὐγγαρίας ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς προστασίας τῶν δικαίων τῆς οἰκογενείας Ζαπολύα καὶ περιεφρόνει τὸν βασιλέα Φερδινάνδον, ὅστις ἄρ' ἑτέρου ἄφινε τὴν ἐρμῆν τοῦ ἐχθροῦ νὰ παρέρχηται, μὴ πειρώμενος νὰ τὴν ἀναστείλῃ, ἐπὶ τέλους δὲ ἀνε-

γνώρισε τὴν κυριαρχίαν τοῦ Σουλεῦμαν καὶ υπε-
χρεώθη ν' ἀποτίνη ἐτήσιον φόρον ἐκ τριάκοντα χι-
λιάδων δουκᾶτων.

Κατὰ ταύτην τὴν ἐποχὴν ὁ τουρκικὸς στόλος
κατεναυμάχησε τὸν στόλον τοῦ βασιλέως τῆς Ἰσπα-
νίας Φιλίππου Β' πειραθέντα νὰ ἀποβιάσῃ στρα-
τὸν εἰς τὴν Τρίπολιν (ἐν Ἀφρική)· ἐν τῇ συμπλοκῇ
ταύτῃ δέκα καὶ τέσσαρες χιλιάδες Χριστιανῶν
ἐφονεύθησαν, πολλοὶ ἡγχαλωτίσθησαν, εἰκοσιακτῶ
δὲ πλοῖα κυριευθέντα ἐκόσμουσαν τὸν θρίαμβον τοῦ
ὀθωμανοῦ στολάρχου. Ἐκ τῆς περιφανοῦς ταύτης
ἐπιτυχίας ἐνθαρρυνθέντες οἱ Τούρκοι ἐπεχειρήσαν νὰ
κατακτήσωσι τὴν Μελίτην, ἐκδικοῦντες προσβολὴν
ἣν εἶχον ὑποστῇ διὰ τῆς ὑπὸ Χριστιανῶν συλλή-
φειως τῆς χρυσοφόρου νήρου τῶν σουλτανῶν· ἀλλ' ὁ
τῆς νήσου διοικητῆς, Λαβαλέττης, ἀπεδείχθη ἄξιος
μαθητῆς τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς Ῥόδου καὶ κατόπιν
πενταμήνου πολιορκίας οἱ Ὀθωμανοὶ ἠναγκάσθησαν
ν' ἀπέλθωσιν ἄπρακτοι (1565).

Κύριος ὢν τῆς Τρανσυλθανίας καὶ τοῦ βανάτου
τῆς Τεμεσθάρης ὁ Σουλεῦμάν, καίπερ 76 ἐτῶν
ἡλικίαν ἄγων, ἐξεστράτευσεν τῷ 1566 καὶ πάλιν
κατὰ τῆς Αὐστρίας καὶ ἐπολιορκήσεν τὸ μικρὸν φρού-
ριον Σιγέθ, ἀνθ' οὗ εἰς μάτην εἶχεν ἐνεργῆσαι προη-
γουμένως ὁ τῆς Βούδης πασσάς· ἀλλ' ἡ φρουρά
καὶ ὁ διοικητῆς αὐτῆς Ζρίνης σθεναρῶς ἀντέστησαν
καὶ κατὰ τοῦ σουλτάνου, ὅς καταληφθεὶς ὑπὸ ἀκρά-

τοῦ θύμου ὡς ἐκ τῆς ἀντιστάσεως τοῦ εὐτελεσ-
φρουρίου, ἀπεβίωσε τῷ 1566, πρὶς ἡμέρας πρὸ τῆς
παράδοσεως τοῦ Σιγέθ.

Ὁ μονάρχης αὐτός, ἐπονυματῆς ὑπὸ τῶν Ὁθω-
μανῶν Μεγαλοπρεπῆς ἢ Νομοθέτης, τιμᾶται ὑπ'
αὐτῶν ὡς ὁ μέγιστος τῶν ἡγεμόνων των· ἦτο φιλό-
μουσος, ποιητὴς αὐτὸς ὢν, καὶ προστάτης τῆς καλ-
λιτεχνίας, διὰ τῶν δὲ νόμων ἐβελτίωσε τὴν ἐν
ισχύϊ ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης. Ἄν ἀποστρέψω-
μεν τὰ ὄμματα ἀπὸ τῶν ἐλαττωμάτων αὐτοῦ,
συνοψιζομένων εἰς τὴν ἐνθάρρυνσιν τῶν ἀνακτορικῶν
ῥαδιοσυργιῶν διὰ τῆς τοῦ χαρμεῖου ἀναμύξεως εἰς τὰ
πολιτικά, καὶ παρατηρήσωμεν τὰς πολυτίμους ἀρε-
τάς, τὰς μεγάλας πράξεις, τὴν μεγαλοσύνην καὶ τὸ
μεγαλεπήβολον αὐτοῦ, ἂν ἐπισκοπήσωμεν τὰς εὐ-
ρείας κατακτήσεις τοῦ περιλαμβανούσας τὴν Βούρην
καὶ τὴν Βαγδάτην, τὴν Ῥόδον καὶ τὸ Βελιγράδιον,
καὶ ἂν ἀπαριθμήσωμεν τὰς δεκατρεῖς ἐκστρατείας, ἃς
αὐτοπροσώπως διηύθυνε, τὰς πρὸ τῆς Βιέννης κυμα-
τισάσας σημαίας του, τὴν κατάκτησιν τῆς Ἀλγε-
ρίας καὶ τῆς Τριπόλεως, τὸν τρόμον ὃν οἱ στόλοι
αὐτοῦ διέσπειρον ἐν τῷ Περσικῷ κόλπῳ, τῇ Μεσο-
γείῳ καὶ τῷ Αἰγαίῳ, καὶ ἂν θαυμάσωμεν τὰ λαμπρὰ
τεμένη, τὰ ἐπ' αὐτοῦ κτισθέντα ἐν τε τῇ πρωτευούσῃ
καὶ ταῖς ἐπαρχίαις, τὰ ἀνασκευασθέντα ὑδραγωγεῖα
τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τ' ἀνεγερθέντα τεῖχη τῆς
Ἱερουσαλὴμ καὶ ἄλλων πόλεων, τέλος τὴν νομοθετι-

κόν πόνημα αὐτοῦ, τὸν κωοικὰ *Καουνάμ*, περιέ-
χοντα πάντα τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸν πολιτικὸν διοργα-
νισμόν, προσήκει ν' ἀποδώσωμεν τῷ Σουλεῦμάν
τὸν τίτλον μεγάλου μονάρχου.

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

(1566 — 1808)

ΚΑΤΑΚΤΗΣΙΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ. — Ἡ ΕΝ ΝΑΥΠΑΚΤΩ
ΝΑΥΜΑΧΙΑ. — ΠΟΛΕΜΟΙ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΠΕΡΣΙΑΣ,
ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΟΛΩΝΙΑΣ.

Μετὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Σουλεῦμάν νέα περίοδος
ἄρχεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Τουρκίας, χαρακτηριζο-
μένη διὰ τῆς ἀποχῆς τῶν ἡγεμόνων αὐτῆς ἀπὸ τῶν
πεδίων τῶν μαχῶν καὶ τῆς ἐν γένει πολιτικῆς, ἣτις
ἐκτοτε περιπίπτει εἰς χεῖρας ἰσχυρῶν βεζιρῶν, ὧν
τινες διέσωσαν ἔτι τὴν αἴγλην τῶν ὀθωμανικῶν
ὀπλων.

Σελίμ ὁ Β' (1566—1574) ἦτο ἡγεμὼν πολὺ
ἀπέχων τοῦ μεγάλου χαρακτῆρος τοῦ προκατόχου
του, ἀλλ' ἡ βασιλεία αὐτοῦ δὲν ὑπῆρξεν ὅλως ἄδο-
ξος, χάρις τῇ ἱκανότητι τοῦ βεζίρου του, τοῦ περι-
φήμου Σοκολῆ, ὅστις κατέστειλε σοβαρὰν στάσιν ἐν
'Αραβίᾳ καὶ συνέλαβε τὸ μέγα σχέδιον τοῦ διο-
ρῆσαι διώρυγα μεταξὺ τῶν ποταμῶν Βόλγα καὶ

ρείον Περσίαν, ἀλλ' αἰσχροκοί οἱ ὁμοῦ καὶ ἐπιπλεεῖς τῶν Κοζάκων, πρὸς δὲ καὶ ἡ ἀντενέργεια τῶν Τούρκων τῆς Κριμαίας ἐμπαιώσαν τὸ σχέδιον τοῦτο, ὅπερ ἐπιτυχγάνον ἤθελε παραγάγει ἀποτελέσματα ἀνυπολόγιστα.

Τῷ 1567 ὁ Σελίμ συνωμολόγησε συνθήκην ὀκταετοῦς εἰρήνης πρὸς τὴν Γερμανίαν, τῷ δὲ 1570 ἐπέτρεψε τοὺς ὑπουργοὺς του Λαλά-Μουσταφὰν καὶ Πιαλή-πασσάν τὴν κατ'ἀκτησιν τῆς νήσου Κύπρου, θεὶς ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν σημαντικῶς στρατιωτικῶς δυνάμεις· ὁ διοικητὴς τῆς νήσου Βραγαντίνος γενναίως ἡμύνατο αὐτῆς, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἡ φρουρά, ἐξαντλήσασα τὰς προμηθείας, ἤναγκάσθη νὰ συνθηκολογήσῃ, τῷ 1571.

Ἡ καταστροφή αὕτη κατέπληξε τὴν Εὐρώπην καὶ προὐκάλεσε συνασπισμὸν τοῦ πάπα, τῆς Βενετίας καὶ τῆς Ἰσπανίας ἐναντίον τῆς Τουρκίας· οἱ στόλοι τῶν τριῶν τούτων δυνάμεων ἠνώθησαν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Δὸν Ζουάν τοῦ Αὐστριακοῦ, νόθου υἱοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος Καρόλου Ε', ὅστις ἐνίκησε τὸν τουρκικὸν στόλον ὃν συνήνητσε, κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1571, ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, παρὰ τὴν Ναύπακτον· ὁ Σελίμ σφόδρα ἠγανᾶκτησεν ὡς ἐκ τῶν ἀπωλειῶν, ἃς ὑπέστη τὸ ναυτικόν του, μὴ ἀποθαρρυνθεὶς ὁμως ἀνέμενεν εὐκαιρίαν κατὰλ-
ληλον ἵνα λάβῃ ἐκδίκησιν· ἡ περίστασις παρουσιά-

σση μετ' οὐ πολὺ· αἱ συμμάχοι ἐδικλονήσαν· ἐν τού-
τοις βραχέας, καὶ τότε τουρκικὸς στόλος ἐκ 250 πλοίων
συγκείμενος, φανείς εἰς τὴν Ἀδριατικὴν ἐβίβασε τὴν
Βενετίαν νὰ συνθηκολογήσῃ καὶ καταλίπῃ τῷ σουλ-
τάνῳ ἀπάσαι τὰς κατακτήσεις της. ἐκτίσῃ δὲ ἀπο-
ζημίωσιν ἐκ τριάκοντα μυριάδων δουκάτων. Καὶ ἡ
Τύνις, ἣν εἶχε καταλάβει προηγουμένως ὁ Δὸν
Ζουάν ὁ Αὐστριακός, περιήλθε μετὰ ἐν καὶ ἡμισυ
ἔτος εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων. Ἐν τούτοις ὁ Σελίμ,
ταραχθείς ἐκ τῆς ἐμφανίσεως κομήτου καὶ ἐξ ἄλ-
λων σημείων ὡς δυσουίωνων ἐρμηνευθέντων, περιέ-
πεσεν εἰς δυσθυμίαν καὶ σωματικὴν ἐξασθένεισιν καὶ
ἀπέθανε τῷ 1574.

Μορράτ ὁ Γ' (1574—1592) αὐτὸς ἀνελθὼν εἰς
τὸν θρόνον ἐφρόντισεν ἐν πρώτοις ν' ἀπαλλάγῃ τῶν
πέντε ἀδελφῶν, εἴτα δὲ νὰ καταστείλῃ τὰς ἄλλε-
παλλήλους στάσεις τῶν Γενιτσάρων, ἅς μὴ δυνά-
μενος διὰ τῆς βίας νὰ θαμάσῃ διεσκέδαζε διὰ χρη-
ματικῶν δωρεῶν, τοὺς οὕτω θλιβερόν παράδειγμα
πολλοῖς τῶν διαδόχων.

Ἐν τούτοις μετ' ὅλην τὴν ἀβελτηρίαν τοῦ σουλ-
τάνου, ἡ βασιλεία αὐτὴ οὐδόλως ἦτον ἄμοιρος δό-
ξης, χάρις τῇ ἐπιδεξιότητι καὶ τῇ περινοίᾳ τῶν
ὑπουργῶν του Σοκολή, Σινάν, Ὁσμάν καὶ Φερχάτ·
ὁ μετὰ τῆς Περσίας πόλεμος ἔληξε τέλος ὑπὲρ τῶν
Τούρκων, κυριευσάντων παρὰ τοῦ Σάχου τὴν Ταυ-
ρίδα, τὸ Ἀβερδιζάν, τὸ Σιρμάν καὶ τὴν Γεωργίαν.

αλλ' αὖ κατὰ τῆς γεωμανικῆς αυτοκρατορίας στρατιω-
τικαὶ ἐπιχειρήσεις, πρὸς ἀνάκτησιν τῆς Οὐγγαρίας,
δὲν ἐστέφθησαν δι' ἴσης ἐπιτυχίας.

Μωάμεθ (ἢ Μεχμέτ) ὁ Γ' (1592—1609) διε-
δέξατο Μουράτ τὸν Γ', οὐπερ ἐκ τῶν ἑκατὸν ἑπτὰ
τέκνων ἔξων ἔτι τεσσαράκοντα καὶ ἑπτὰ, ἐξ ὧν ὁ
νέος σουλτάνος ἐξηράνισε πάντα τὰ ἄρρενα. Ἐπὶ
τοῦ ἡγεμόνος τούτου ἡ γαλιάρωσις τῶν πραγμάτων
προὐχόμεναι γαργῶς· ὁ στρατός κατεστρέφετο ὑπὸ δει-
νῆς ἀπειθαρχίας, τὰ δημόσια ὑπουργήματα κατήν-
τησαν ἀργυρώνητα, τὰ νομίσματα ἀσυστόλως ἐνο-
θεύοντο, πάντες δὲ οἱ θεσμοί, οἱ προωρισμένοι πρὸς
ἀναστολήν τῆς διασθορᾶς καὶ σωτηρίαν τοῦ κράτους,
ἢ ἡλλυιοῦντο ἢ ἡλετοῦντο ἀναφανδόν.

Τὸν Μωάμεθ διεδέξατο ὁ υἱὸς τοῦ 'Ιχμιάτ ὁ Α'
(1603—1619). Οὗτος ἐνεκαίνισε τὴν βασιλείαν
τοῦ δι' ἐμπορικῆς συνθήκης μετὰ τῆς Γαλλίας καὶ
ἐτιμώρησεν αὐστηρῶς τοὺς μαυριτανοὺς πειρατὰς,
τοὺς μαστίζοντας τὸ ἐν τῇ Μεσογείῳ ἐμπόριον, θα-
νατώσας τὸν πασσάν τοῦ Ἀλγερίου, καὶ καθαιρέσας
τὸν τῆς Τύνιδος, ὡς προστατεύοντα τοὺς πειρατὰς.
'Αχμέτ ὁ Α' εἶχεν ἀδιακόπως δυσχερείας νὰ ὑπερ-
πηδῇ, οἱ Γενίτσαροι δὲν ἀπηρῶνον περιοδικῶς στα-
σιάζοντες, αἱ ἐν Ἀσίᾳ ἐπαρχίαι ἐπανεστάτησαν καὶ
ἐδῆρξεν ἵνα ἐπακολούθησῃ πάλιν μακρὰ πρὸς καθυ-
πόταξιν αὐτῶν.

Οἱ Ὀθωμανοὶ ἐξασπάζοντο πολλὰς εἰς Οὐγ-

γαρίαν, ἧς οἱ κάτοικοι, διαμαρτυρομένοι διήνεκως
 κατὰ τῆς κυριαρχίας τοῦ αὐτοκράτορος, ἐπεκαλοῦντο
 τὴν ἐπικουρίαν τοῦ σουλτάνου· ὁ Ἀχμέτ διώρισε
 νέον ἡγεμόνα ἐν Βλαχία, βασιλέα δὲ τῆς Οὐγγα-
 ρίας ἀνεκήρυξε τὸν τῆς Τρανσυλθανίας ἡγεμόνα Βοκ-
 σκάϊ, ἄνδρα συνετὸν καὶ σώφρονα, μεγάλως ὠφε-
 λήσαντα τοὺς προστάτας του. Τῷ 1605 οὗτος ὁ
 ἡγεμὼν μετὰ τοῦ βεζίρου Καρά-Μουσταφᾶ ἐπεράτω-
 σαν τὴν ἐπιτυχὴ κατὰ τῆς Αὐστρίας ἐκστρατείαν διὰ
 τῆς ἀλώσεως τοῦ Ναϊχάουζελ, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ
 Ρουδόλφος, ὑπὸ ἐσωτερικῶν ταραχῶν περισπώμενος
 ἠναγκάσθη νὰ συνάψῃ μετὰ τοῦ Ἀχμέτ εἰρήνην. δι'
 ἧς κατηργήθη μὲν ὁ ὑπὸ τῆς Αὐστρίας ἀποστελλό-
 μενος τῇ Πύλῃ ἐτήσιος φόρος, ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ
 ἐπλήρωσεν ἅπασι διὰ παντὸς διακοσίας χιλιάδας
 γροσίων, ὁ δὲ Βοκσκάϊ ἐγένετο κύριος τῆς Ἀνω
 Οὐγγαρίας καὶ τῆς Τρανσυλθανίας. Ἀλλ' οἱ κατὰ
 τῆς Περσίας πόλεμοι ὑπῆρξαν ἀτυχεῖς· ὁ σάχης αὐ-
 τῆς Ἀββάς ὁ μέγας νικήσας τοὺς Τούρκους συνήψε
 μετ' αὐτῶν συνθήκην βραχυχρόνιον.

Ἀποθανόντος τοῦ Ἀχμέτ καὶ ἀνηλίκων ὄντων
 τῶν ἐπτά υἱῶν αὐτοῦ ἀνεδιβάσθη εἰς τὸν θρόνον ὁ
 ἀδελφός Μουσταφᾶς ὁ Α', κρατούμενος τέως ἐν
 τῇ εἰρκῇ, ἐν ᾗ εἶχεν ἀπομωρανθῆ, μετὰ τρίμηνον
 ὅμως βασιλείαν ἐπαύθη καὶ ἀνεκηρύχθη σουλτάνος
 ὁ δεκαεξαετής υἱὸς τοῦ Ἀχμέτ Ὁσμάν ὁ Β' (1619

Η βασιλεία τούτου υπήρξεν ατυχής ἐν τε τῷ ἐσωτερικῷ καὶ τῷ ἐξωτερικῷ· αἱ εἰς Οὐγγαρίαν καὶ Πολωνίαν ἄγονοι καὶ δυσάρεστοι ἐκστρατεῖαι κατέστησαν τὸν Ὀσμὰν σφοδρὰ μισητόν, τὸ δὲ ἀποδοθὲν αὐτῷ σχέδιον τοῦ ἀναμορφῶσαι διαφοροτρόπως τὸ σῶμα τῶν Γενιτσάρων οὐκ ὀλίγον συνετέλεσεν εἰς τὸν ἔλεθρόν του· ὁ στρατός δραξάμενος ἀπορμῆς τινος ἐστασίασε καὶ ἀποσπάσας τὸν γηραιὸν Μουσταφὰν ἀπὸ τῆς εἰρκτῆς προσεκύνησεν αὐτὸν αὐθις ὡς σουλτάνον, ὁ δὲ Ὀσμὰν πειραθεὶς νὰ διαπεραιωθῇ εἰς Ἀσίαν ἐνέπεσεν εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν του καὶ ἐθανατώθη. Ὁ ἐπὶ τοῦ θρόνου ἐπανελθὼν Μουσταφὰς (κατὰ Μάρτον τοῦ 1623) δὲν ἔμεινεν ἐπὶ πολὺ ἐπ' αὐτοῦ, καθότι, ἕνεκα δυσπαρεσκειῶν τοῦ στρατοῦ, ἐδέησε νὰ παραιτήσῃ αὐτὸν κατ' Αὐγούστον τοῦ ἐπιόντος ἔτους.

Ὁ διαδεξάμενος αὐτὸν Μουράτ ὁ Δ' (1623 — 39), υἱὸς τοῦ Ἀχμέτ, ἦτο μὲν ἀνὴρ δραστήριος καὶ ἀποφασιστικὸς, ἀλλ' εἶχε πολλὰ φυσικὰ ἑλαττώματα· ἐπ' αὐτοῦ αἱ πρόοδοι τοῦ Κράτους ἤλαττώθησαν κατὰ πενήτηκοντα ἑκατομμύρια, πολλάι ἐπαρχίαι ἐπέσαν εἰς χεῖρας τῶν Περσῶν, ἀναρχία δ' ἐπεκράτει ἐν παντὶ διοικητικῷ κλάδῳ. Ὁ Μουράτ ἐξεστράτευσεν κατὰ τῶν Πολωνῶν ἀλλ' ἄνευ ἐπιτυχίας, αἱ ἐναντίον ὁμοῦς τῆς Περσίας ἐπιχειρήσεις του ἔσχον εὐτυχέστερον ἀποτέλεσμα, ἦτοι τὴν ἀνάκτησιν τῆς Βαγδάτης· ὀλίγον μετὰ ταῦτα κα-

τέσταιλεν επαναστασιν των Δρουσων εν τῷ Λιβανῷ, οἱ Κοζάκοι ἡττήθησαν ὑπὸ των Τούρκων ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ καὶ ὁ μετὰ τῆς Βενετίας κατὰ θάλασσαν πόλεμος ἐληξεν ὑπὲρ των Ὀθωμανῶν· ἀλλ' ὁ Μουράτ ἐκδοτος ὢν εἰς τὰς ἡδονὰς παρημέλῃσε νὰ ἐπωφεληθῇ των νικῶν, μέγα δὲ εὐτύχημα ἦν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ, ἥτις ἦτο περιεπλεγμένη τότε ἐν τῷ τριακονταετῇ πολέμῳ, ὅτι ἡ Τουρκία δὲν διενεόθη ἵνα ἐπωφεληθῇ τούτου.

Ἀποθανόντος τοῦ Μουράτ Δ', ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον ὁ ἀδελφὸς του Ἰβραχίμ (1639 — 1648), ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ ὁποίου κατῴρθωσεν ὁ βεζίρης Καρά-Μουσταφᾶς ν' ἀποσπᾷσῃ ἀπὸ των Ῥώστων τὸ Ἀζώφ καὶ νὰ ἐπιληφθῇ τῆς κατακτήσεως τῆς νήσου Κρήτης, κατεχομένης ὑπὸ των Βενετῶν, εὐρων ἀφορμὴν ἐκ τῆς προσβολῆς, ἣν προσήψαν τοῖς Τούρκοις οἱ ἱππῶται τῆς Μελίτης, ἀπαγαγόντες εἰς Κρήτην Σουλτάνην τινά· τῷ 1645 οἱ Τούρκοι ἐπωφελούμενοι τῆς δυσχεροῦς θέσεως ἐν ἣ διέκειντο οἱ Βενετοί, κατέλαβον τὸ φρούριον των Χανίων.

ΟΙ ΒΕΖΙΡΑΙ ΚΙΟΠΡΟΥΛΗΔΕΣ. — ΚΑΤΑΚΤΗΣΙΣ ΤΗΣ
 ΚΡΗΤΗΣ. — ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΤΗΣ ΒΙΕΝΝΗΣ. —
 ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΚΑΡΛΟΒΙΤΣ.

Στάσεις ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν Μ. Ἀσίᾳ
 ἐνεκαίνισαν τὴν βασιλείαν τοῦ νέου σουλτάνου, τοῦ

ἐπὶ ταύτῃ οὐσία τοῦ ἀνωτέρου, Μωχάμετ (ἡ Μωαμεῦ)
τοῦ Δ' (1648—1687). οὗχ ἥττον ἡ βασιλεία
αὐτοῦ ὑπῆρξε πολὺ εὐτυχής, καθότι κατ' αὐτὴν
κατεκτήθησαν ἡ Κρήτη, ἡ Οὐκραίνη, ἡ Βολυνία
καὶ ἡ Ποδολία, ἡ Πολωνία ἐταπεινώθη γενομένη
φόρῳ ὑποτέλης, εἰρήνη ἐπωφελής συνωμοτογήθη
μετὰ τῆς Αὐστρίας, ὁ δὲ σουλτάνος διένειμε στέμ-
ματα τοῖς χριστιανοῖς ἡγεμόσι Βλαχίας, Μολδαβίας,
Τρανσυλβανίας καὶ τῆς Ἀνω Οὐγγαρίας.

Ὁ σουλτάνος στερούμενος αὐτοδουλίας ἐπαφίετο
εἰς τὰς ἀποράσεις τῶν ὑπουργῶν, ἀνυψουμένων καὶ
καταρριπτομένων διὰ στάσεων καὶ ραδιουργιῶν, καθ'
ὅς πρωτεύον πρόσωπον διεδραματίζον, ὡς πάντοτε,
οἱ Γενίτσαροι· ἀλλ' ἡ βασιλεία ἠτύχησε κατὰ
τοῦτο, ὅτι ἀπέκτησε βεζίρην ἄνδρα σπανίων πολιτι-
κῶν ἀρετῶν, πεποικισμένον δι' εὐρυίας καὶ ἰσχυρᾶς
θελήσεως, τὸν Μεχμέτ Κιοπροῦλην, καλούμενον
οὕτω ἐκ τοῦ ἐν Ἀλβανίᾳ χωρίου Κιοπροῦ, τόπου
τῆς γεννήσεώς του, ὅστις, πράγμα πρωτοφανὲς τέως
ἐν Τουρκίᾳ, ὑπῆρξε γεννήτωρ οἴκου, οὗ τὰ μέλη
ἐγένοντο ἐπιφανεῖς βεζίροι μέχρι τοῦ ἔτους 1710.
Ὁ νέος βεζίρης θέλων νὰ ἔχῃ πλήρη ἐλευθερίαν
ἐνεργείας ἀπήτησε παρὰ τῆς καλεσάσης αὐτὸν εἰς
τὰ πράγματα βασιλομήτορος τὸ νὰ μὴ ὑποβάλλ-
ωνται αἱ πράξεις του ὑπὸ ἄλλον ἑλεγχον ἢ τὸν
τοῦ κυρίου του καὶ τὸ νὰ μὴ παρεντίθῃται τις
μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ μονάρχου. Πρῶτον ἔργον τοῦ

Κιοπρουλήτην νὰ καταρρίψει τὸ κομμάτι τῶν ἐναν-
τίων καὶ νὰ περιστείλῃ τὰς καταχρήσεις αὐτῶν, διὰ
σιδηρᾶς δὲ θελήσεως καὶ διὰ δρακοντείων μέτρων
κατεπρόμαξεν εἴτα τοὺς συνομνύοντας ἐπὶ ἀνατροπῇ
τοῦ ἄρχοντος, καὶ ἐπανήγαγε τάξιν ἐν τοῖς ἐσωτε-
ρικοῖς· συνάμα δ' ἔδωκε νέαν ὠθησιν εἰς τὰ κατὰ
τῆς Κρήτης πολιорκητικὰ ἔργα, παραμεληθέντα
ἐπὶ τῶν προκατόχων του καὶ ἐθέρμανε τὸν ζήλον
τοῦ στρατοῦ. Τῷ 1657 ὑπέστησαν μὲν ἥττας
τινάς οἱ Τοῦρκοι παρὰ τῶν Βενετῶν ἐν Σκαλανόβα
καὶ ἐν τῷ Ἑλλησπόντῳ, ἀλλ' ὁ Κιοπρουλῆς ἐξεδι-
κῆθη καταλαβὼν αὐτοὺς τὴν Τένεδον καὶ τὴν Λη-
μνον καὶ ἀνακτησάμενος τὸ πλεῖστον μέρος τῆς
Τρανσυλθανίας, ἐν ᾗ κατέστησεν ἡγεμόνα τὸν
Βαρκσάῦ. Τοῦ Κιοπρουλή οἱ υἱὸς καὶ διάδοχοι
Ἀχμέτ ἐβάδισεν εὐδοκίμως ἐπὶ τῶν ἰγνῶν τοῦ πα-
τρός, αὐτοπροσώπως διοικήσας τὰς ἐν Οὐγγαρία
μεγάλας στρατιωτικὰς δυνάμεις τῶν Τούρκων, ἐνθα
ἐξηκολούθει ἄνευ διακοπῆς ἡ ἐπίμονος περὶ κυριαρ-
χίας ἔρις μετὰ τὴν Τουρκίαν καὶ Αὐστροίαν· μετὰ
διαφόρους ὅμως ταλαντεύσεις τῆς τύχης τῶν ὀπλων,
ἡ νίκη ἔσπεψε τὰ αὐστριακὰ ὄπλα, καί, κατὰ τὴν
μάχην τοῦ ἁγίου Γοθάρδου, ἐν Στυρία, ὁ στρατὸς
τοῦ αὐτοκράτορος ἔχων ἐπικουρίαν ἐξαχισχιλίων
Γάλλων, καὶ πολλῶν χιλιάδων στρατιωτῶν, ἀπο-
σταλέντων ὑπὸ διαφόρων ἡγεμόνων τῶν φεουδαλι-
κῶν κρατῶν τῆς Γερμανίας, ἐνίκησε τὸν τουρκικόν

στράτον. Ἐν τούτοις κατὰ τὴν μετὰ ταῦτα συν-
μολογηθεῖσαν εἰρήνην διὰ τῆς συνθήκης τοῦ
Βεσθάρ ἡ Οὐγγαρία ἐγένετο μὲν ὑποτελής τῇ
Αὐστρίᾳ, ἀλλ' ἡ Τουρκία διετήρησεν ἀπάσας τὰς
κτήσεις αὐτῆς καὶ κατέλαβε τὴν Τρανσυλβανίαν.

Ἡ ἀτελεύτητος κατὰ τῆς νήσου Κρήτης ἐκστρα-
τεία προσήγγιζεν ἐν τῷ μεταξύ εἰς τὸ τέλος αὐτῆς·
οἱ ἀμυνόμενοι τοῦ φρουρίου Ἡρακλείου ἐπάλλαισαν
πεισματωδῶς μετὰ τῶν πολιορκητῶν, ἀλλ' ἐπὶ τέ-
λους οἱ πολιορκούμενοι ἐσυνθηκολόγησαν, τῷ 1669,
καὶ αἱ κλεῖς τοῦ φρουρίου παρεδόθησαν τῷ μεγάλῳ
βεζίρη κατόπιν τριετοῦς ἀντιστάσεως· τρία φρου-
ρια ὁμῶς ἔμενον ἐτι ὑπὸ τοὺς Βενετούς.

Μετὰ ταῦτα νέος πόλεμος ἔρξατο μετὰ τῆς Πο-
λωνίας, προκλήθεις ἐκ τῆς προστάσεως ἣν ὁ σουλ-
τάνος παρέσχε τοῖς Κοζάκοις Ζαπορόζ, ὑποτελέσι-
τέως τῷ βασιλείῳ τούτῳ· οἱ Πολωνοὶ διαικούμενοί
ὑπὸ τοῦ ἀνικάνου βασιλέως Μιχαὴλ Βισνόφσκη,
ὑπέστησαν κατ' ἀρχὰς ἀπατυχίας σπουδαίας καὶ
ἀπώλεσαν τὸ φρούριον Καμινιέτς, ὡς ἀπορθητον
περιφρημιζόμενον, μεθ' ὃ συνήρθη συνθήκη ἐπανεῖδι-
στος δι' ἧς ἡ Πολωνία καθίστατο πάλιν ὑποτελής
τῷ Σουλτάνῳ· ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἀποθανόντος
τοῦ Μιχαὴλ κατέλαβε τὸν πολωνικὸν θρόνον ὁ ἀν-
δρεῖος Ἰωάννης Σαβιέσκη, ὅστις βοηθούμενος ὑπὸ
τῶν Βλάχων, τῶν Μολδαβῶν καὶ τῶν Κοζάκων
ἔγρατο νίκας σημαντικὰς, καὶ περιώρισε τὰς κατα-

κτήσεις τῶν Τούρκων εἰς τὸ Καμινιέτς, τὴν Ποδολίαν καὶ τὴν Οὐκραίνην.

Μικρὸν μετὰ ταῦτα ἀπεβίωσεν ὁ δεύτερος Κρο-
πουλῆς, κατόπιν διοικήσεως ἐνδοξοτέρας καὶ δη-
μοτικωτέρας τῆς τοῦ πατρὸς· ὁ διαδόχος του, ὁ
βεζίρης Καρὰ-Μουσταφᾶς, ἦτον ἀνὴρ ἀνίκανος, ἐξ
αὐτῶν δὲ τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς διοικήσεώς του
ἐγένετο καταραγής ἢ πρὸς τοὺς προκατόχους δια-
φορά· ὁ κατὰ τῆς Ῥωσσίας ἀρξάμενος πόλεμος
ἔληξε διὰ τῆς ἐκχωρήσεως αὐτῇ τοῦ Ἀζώφ· νέος
δὲ πόλεμος προεκλήθη τῷ 1683 κατὰ τῆς Αὐ-
στρίας, ἐκ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Οὐγγρου Τε-
κέλυ, μετὰ πολλῶν ἄλλων Οὐγγρων εὐπατριδῶν
αἰτησαμένου τὴν προστασίαν τῆς Πόλης κατὰ τοῦ
αὐτοκράτορος Λεοπόλδου. Τὴν ἐκστρατείαν ταύτην
διηύθυνεν ὁ μέγας βεζίρης αὐτοπροσώπως, προξε-
νήσας τὴν ἀποτυχίαν καὶ τὴν καταστροφὴν αὐτῆς
διὰ τῆς ἀνικανότητος καὶ τῆς φιλοχρηματίας του.
Ἄγων 200,000 μαχητῶν, καὶ περιστοιχούμενος
ὑπὸ πομπῆς καὶ μεγαλείου ἀναμεινέσκοντος τὰς
συνοδείας τοῦ Δαρείου καὶ τοῦ Ξέρξου ἐβάδισε κατ'
εὐθείαν κατὰ τῆς Βιέννης καὶ στενῶς ἐπολιορκήσεν
αὐτὴν ἀπὸ τῆς 14 Ἰουλίου μέχρι τῆς 12 Σεπτεμ-
βρίου 1683. Μεθ' ὅλην τὴν ἐντεχνον ἄμυναν τοῦ
δουκὸς τῆς Λοθαριγγίας, ἡ πρωτεύουσα τῆς Αὐστρίας
ἦν εἶχεν ἐγκραλίπει ἤδη ὁ αὐτοκράτωρ, ὅα ὑπέ-
κυπτε κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὑπὸ τὴν ὑπερανὴν

τοῦ ἐχθροῦ, εἴμη· ἡ πλεονεξία τοῦ βεζίρου, ἐπιφυλάττοντος δι' ἑαυτὸν μόνον τὴν λαφυραγωγίαν τῆς πόλεως, παρεκώλυε τὴν ἀπὸ πολλῶν μερῶν ταυτέχρονον ἔροδον· οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ εἶχον ἀπελπισθῆ, ὅτε ὁ Σουλτάνος, εἰσακούσας τῶν θερμῶν ἱκεσιῶν τοῦ αὐτοκράτορος, ἔδραμεν εἰς βοήθειαν τῆς κινδυνεύουσας πόλεως, καὶ μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ ὠρμησεν ἐκ τοῦ παρὰ τὴν Βιέννην ἔρους Κάλεμπεργ καὶ ἐπέπεσε κατὰ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Καρά-Μουσταφᾶ, ὅπερ εὔρε πληρὴς λαφύρων. Οἱ Τούρκοι ὑπεχώρησαν ἀτάκτως καὶ ἐπανειλημμένως ἠττήθησαν, ὁ δὲ Καρά-Μουσταφᾶς μετ' οὐ πολὺ ἐρραυῆθη ἐν Βελιγραδίῳ, διαταγῇ τοῦ σουλτάνου.

Ὁ δούξ τῆς Λοθαριγγίας καὶ ὁ Σουλτάνος ἦσαν το καὶ ἄλλας τινὰς νίκας· ἡ Βουρδὴ ἀρρήθη ἀπὸ τῶν Ὀθωμανῶν, τῷ 1686, ὁ δὲ βενετὸς στρατηγὸς Μοροσίνης κατέλαβεν ὅλην τὴν Πελοπόννησον. Αἱ συμφοραὶ αὗται προὐκάλεσαν ἀντιδράσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει· ὁ στρατὸς ἐστασίασε μετὰ μεγάλου πατάγου ἀναστατώσας τὴν πρωτεύουσιν, καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀπήτησε παρὰ τοῦ σουλτάνου τὴν κεφαλὴν τοῦ βεζίρου, εἶτα δὲ, τῇ συνεργίᾳ τοῦ ἱερατείου, κατεδίβασαν ἀπὸ τοῦ θρόνου καὶ αὐτὸν τὸν Μεχμέτ, ὡς παραμειλήσαντα τὴν ἄμυναν τοῦ κράτους· ὁ ἐκπτώτος ἡγεμὼν ἦτον ἄμοιρος πασης ἀτομικῆς ἀξίας, ὅλη δὲ ἡ εὐκλεία τῆς βασιλείας του ὑπεβλήθη εἰς τοὺς δύο Κισσευλήδας.

(1687—1691), ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, τὴν βασιλείαν δ' αὐτοῦ ἐνεκαίνισε στάσις τῶν Γενιτσάρων, ἣν ἠκολούθησαν αἱ συνήθεις παραχαί· ἡ κακοδαίμονία ἐξηπλοῦτο καθ' ὅλην τὴν μεθόριον γραμμὴν· ἀλλ' ὁ Σουλεϊμάν ἔσχε τὸ εὐτύχημα νὰ εὕρῃ ὑπουργὸν ἱκανὸν καὶ ἄξιον διαδόχον τῶν ὁμωνύμων αὐτῷ προκατόχων, ἦτοι τὸν Κιοπρουλή 'Αχμέτ Μουσταφᾶν, υἱὸν τοῦ πρώτου τῶν Κιοπρουλήδων. Οὗτος, χρηστότερος καὶ φιλανθρωπότερος ὢν ἐκείνων, δραστηριωτάτου δὲ χαρακτήρος καὶ μεγάλης διανοίας, ἀνέστειλε τὸ ἄρμα τῆς ἐσωτερικῆς διαφθορᾶς διὰ διαφόρων σωτηρίων διοικητικῶν μεταρρυθμίσεων, περιστέλλας τὰς καταχρήσεις ἐν τε τῇ αὐλῇ καὶ τῇ διοικήσει· κύριον δὲ μέλημα αὐτοῦ ἐθεώρησε τὴν βελτίωσιν τῆς τύχης τῶν ὑπηκόων πληθυσμῶν, ἐπιτρέψας αὐτοῖς πρὸς τοῖς ἄλλοις ἵνα οἰκοδομῶσιν ἐκκλησίας ὅπου ἂν βούλωνται. Οὕτω δὲ καὶ τὰς προσόδους τοῦ θησαυροφυλακίου ηὔξησε καὶ τὰς συμπαθείας τῶν τῆς Τουρκίας ἀλλογενῶν ὑπηκόων προσείλκυσε, δυνάμενος, περὶ τὰ τέλη τῆς ὑπουργίας του, νὰ λέγῃ: « Ἰδοὺ τί παράγει ἡ ἐπιείκεια, ηὔξησα τὴν ὁδὸν τοῦ Πατισάχ, καὶ κατώρθωσα ἵνα τὴν κυβέρνησιν αὐτοῦ εὐλογῶσιν οἱ τέως ἐχθρικῶς πρὸς αὐτὴν διακαίμενοι ». Τοιοῦτος ἦν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ὁ συνετὸς οὗτος βεζίρης, χάρις τῷ ὁποίῳ τὸ τέλος τῆς βασιλείας τοῦ Σουλεϊμάν ὑπῆρξε

τῆς Αὐσπρίας, κυριεύσας τὴν Σεμένδριαν, τὴν Νύσσαν, τὸ Βελιγράδιον καὶ πολιορκήσας τὸ Ἑσσεγ ἐν Οὐγγαρία ἐνθα ἀπέκρουσε πολυάριθμον ἐχθρικήν δύναμιν, ἐλθοῦσαν πρὸς διάλυσιν τῆς πολιορκίας.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀποθνήσκει ὁ Σουλεῦμάν, ὁ δὲ Κιοπρουλῆς, παραγκωνίσας τοὺς υἱούς, ἀναβιβάζει ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸν ἀδελφὸν τοῦ πρώην σουλτάνου Ἀχμέτ τὸν Β' (1691 — 1695). Διορισθεὶς δὲ ὑπ' αὐτοῦ ἀρχιστράτηγος τοῦ ἐξ ἑκατὸν χιλιάδων ἀνδρῶν στρατοῦ, καὶ ἐπικούρον ἔχων τὸν γενναῖον οὐγγρον μαγιστὰνα Τεκέλυ, ἐβάδισε κατὰ τοῦ πρίγκιπος Εὐγενίου, διοικούντος τὸν αὐτοκρατορικὸν στρατόν· αἱ δύο ἐχθρικαὶ στρατικαὶ συνηντήθησαν (τῷ 1691) ἐν Σαλαγκιμέν. ἡ δὲ μάχη ἔληξεν ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν. Ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Ὁλλανδία προὔτειναν τότε μεσιτείαν μεταξὺ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῆς Πύλης πρὸς συνομολόγησιν εἰρήνης, ἀλλ' ὁ σουλτάνος Ἀχμέτ ἀποθνήσκει κατὰ τὰς διαπραγματεύσεις, ὁ δὲ διάδοχος τοῦ Μουσταφᾶς ὁ Β' (1695 — 1703), υἱὸς Μεχμέτ τοῦ Δ', ἀπέρριψε τὴν εἰρήνην καὶ ἐπανελάβε τὸν πόλεμον.

Ὁ μονάρχης οὗτος ἐκέκτητο δυνάμιν χαρακτηρισ-

νίδαι· ἐπ' αὐτοῦ ἡ εὐκλεία τῶν τουρκικῶν ὀπλῶν ἤρξατο πάλιν ἀνορθομένη, ἐπ' αὐτοῦ οἱ Τοῦρκοι ἐνίκησαν τοὺς Βενετούς ἐν τῷ Αἰγαίῳ, ἀπεδίωξαν ἐκ τοῦ Ἀζώφ Πέτρον τὸν Α', αὐτοκράτορα τῆς Ῥωσσίας καὶ ἐνίκησαν ἐπανειλημμένως ἐν Οὐγγαρίᾳ ἄχρις οὗ ὁ πρίγκιψ Εὐγένιος ἤρατο ἀποφασιστικὴν νίκην ἐν Ζένθα τῆς Οὐγγαρίας. Μετὰ τὴν μάχην ταύτην ὁ μέγας βεζίρης, ὁ τέταρτος τῶν Κιοπροϋλίδων, ἔγνω τὴν ἀνάγκην τοῦ περατῶσαι τὸν πόλεμον· τῇ μεσιτείᾳ λοιπὸν τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ὀλλανδίας, συνωμολογήθη ἐν ἔτει 1699, ἡ περιώνυμος εἰρήνη τοῦ Κάρλοβιτς μεταξὺ τοῦ σουλτάνου τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας, τῆς Πολωνίας τῆς Ῥωσσίας, καὶ τῆς Βενετίας. Διὰ τῆς συνθήκης ταύτης ἡ Πύλη παρητεῖτο τοῦ φόρου, ὃν τέως ἐλάμβανε παρὰ τῆς Τρανσυλθανίας, ἀπὸ τῆς ὁποίας ὑπεχρεοῦντο ν' ἀπομακρυνθῶσιν οἱ Τοῦρκοι, τὰ δὲ ὅρια τῆς αὐτοκρατορίας αὐτῶν ἦσαν τοῦ λοιποῦ οἱ ποταμοὶ Δνίεπερ, Σάνας, καὶ Οὔννας. Ἐκτοτε δὲ ἀνεγνώρισεν ἡ Πύλη ὡς συνάδουσαν τῷ ἀλληλεθνεῖ δικαίῳ τὴν ἐπέμβασιν τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων, προκειμένου περὶ κοινοῦ συμφέροντος. Καὶ ὁ μὲν αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας ἐχορήγει ἀμνηστείαν τοῖς Οὐγγarois πολλοὶ ὅμως τούτων, ἐν οἷς καὶ ὁ Τεκέλυ, προὔτιμησαν γὰρ ζητήσωσιν ἄσυλον ἐν Τουρκίᾳ, ὁ δὲ τσάρος Πέτρος ὁ μέγας συνωμολόγησε διετὴ ἀνακωχὴν καὶ διετήρησε τὸ Ἀζώφ, ἡ δὲ Πολωνία ἀνεκτήσατο

τὸ Καμινιέτς καὶ τὴν Ποδολίαν, ὡς καὶ τὴν ἐκεῖ-
θεν τοῦ Δνίεπερ Οὐκραίνην· ἡ δὲ Βενετία ἐγένετο
αὖθις κυρία ὅλης σχεδὸν τῆς Πελοποννήσου, τῶν
Ἰονίων νήσων καὶ πολλῶν τῶν ἐν τῷ Αἰγαίῳ.

Ἀπὸ τῆς περιφήμου ταύτης συνθήκης τοῦ Κά-
ρλοβιτς, ἡ Πύλη ἀνεγνωρίσθη ὡς ἀποτελοῦσα μέρος
τῆς εὐρωπαϊκῆς οἰκογενείας. τὰ δὲ κράτη τῆς
Δύσεως ἐκτὸς τῶν πλεονεκτημάτων ἅπερ διὰ τῆς
συνθήκης ἐκέρδισαν, ἔγνωσαν ἐκ τοῦ συνέγγυς τὴν
κατάστασιν τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Ὁ
βεζίρης Κιοπρουλῆς, ὃν οἱ ὀθωμανοὶ ἱστορικοὶ ἐπω-
νόμασαν Σοφὸν, προσεπάθησε διὰ φρονίμων μέτρων
νὰ ἐπουλώσῃ τὰς πληγὰς τοῦ πολέμου· καὶ εἰσῆ-
γαγε μὲν σημαντικὰς μεταρρυθμίσεις, ἀλλ' ὁ καιρὸς
ἦτο ἀκατάλληλος πρὸς τοῦτο, καὶ ὁ Κιοπρουλῆς
ἀντικατέστη βραδύτερον δι' ἄλλων ὑπουργῶν, μὴ
ὑπερβαινόντων τὸ σύνθημα ἀνάστημα· καὶ αὐτὸς δὲ
ὁ σουλτάνος Μουσταφᾶς, ἔνεκα τῶν αὐτῶν αἰτιῶν,
δὲν ἐβράδυνε ν' ἀνατραπῇ ὑπὸ τῶν Γενιτσάρων καὶ
νὰ περιορισθῇ ἐν τῷ Σεραγίῳ.

ΑΡΧΗ ΤΩΝ ΡΩΣΣΟΤΟΥΡΚΙΚΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ. —
ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΠΑΣΣΑΡΟΒΙΤΣ. — ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ
ΒΕΛΙΓΡΑΔΙΟΥ.

Ὁ νέος σουλτάνος Ἀχμέτ ὁ Γ' (1703 — 1730), ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, αὐστηρότατα ἐτιμώρησε τοὺς στασιαστὰς Γενιτσάρους, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ πολυμηροῦ τούτου μέτρου δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐκρίζωσῃ τὸ φαῦλον σύστημα· οἱ βεζίραι, ὥς καὶ πρότερον ἀντιπαρήρχοντο γοργῶς ὁ εἰς κατόπιν τοῦ ἄλλου ἐπὶ τῶν ἀνωτάτων ἀξιωματίων τοῦ κράτους, μηδὲ καταλείποντες ἶχνος τῆς ἐφημέρου αὐτῶν διοικήσεως. Ἀλλ' ὁ ἐχθρὸς τῆς Τουρκίας, ὁ πάντων κινδυνωδέστατος καὶ οὐδενὸς ὑστερῶν κατὰ τε τὸ θάρρος καὶ τὴν ἐπιμονήν, κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἀναφαίνεται ἐπὶ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς. Ἡ Ῥωσσία δῆλον ὅτι μόλις ἠλικιωθεῖσα ἐπὶ Πέτρου τοῦ μεγάλου, ἀπὸ τῶν διαδόχων αὐτοῦ ἐπελήφθη τῆς πρὸς μεσημβρίαν κατακτητικῆς πολιτικῆς, ἐνθα ὑπῆρχον τὰ ζωτικώτατα τῶν ἑαυτῆς συμφερόντων, καθότι οἱ μέγιστοι τῶν ἀρδευόντων αὐτὴν ποταμῶν, ἐκτὸς τοῦ Βόλγα ἐκβάλλουσιν εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον.

Τῷ 1709 ὁ βασιλεὺς τῆς Σουηδίας, Κάρολος ὁ Πρῶτος, ἤττηθης ἐν Πολτάβα καὶ καταφυγὼν εἰς ὀθωμανικὸν ἔδαφος, παρέστησε τοῖς Τούρκοις διὰ τοσοῦτον ζωηρὰ χρωμάτων τοὺς ἐπαπειλοῦντας ἀπὸ τῆς Ῥωσσίας.

κινδύνους, ὥστε ἐπεισεν αὐτοὺς ἵνα τῇ κηρύξωσι τὸν πόλεμον. Οἱ Τούρκοι λοιπὸν ἐπιπεσόντες ἐξαίφνης κατὰ τοῦ στρατοῦ Πέτρου τοῦ Α', ἀφρόντιδος ἐστρατοπεδευμένου παρὰ τὸν Προῦθον, ἐκύκλωσαν καὶ ἀναμριβόλως ἤθελον ἐκμηδενίσει αὐτὸν καθ' ὀλοκλήρην, εἰ μὴ ὁ βεζίρης Βαλτατζή Μεχμέτ, σαγηνευθεὶς διὰ τῶν ραδιουργιῶν τῆς τσαρίνης, ἤρκετο εἰς τὴν ἀνάκτησιν τοῦ Ἀζώφ, τὴν κατεδάρισιν φρουρίων τινῶν καὶ τὴν τοῖς Τούρκοις παράδοσιν τῶν ἐν αὐτοῖς τηλεβόλων (1711). Ὁ Κάρολος IB', ἐμπλεὺς ὀργῆς ἐνεκα τῆς προδοτικῆς συμπεριφορᾶς τοῦ βεζίρου, ζωηρῶς ἐπετίμησεν αὐτὸν ὥς μὴ αἰχμαλωτίσαντα τὸν τσάρον, ἀλλ' ὁ Βαλτατζή ἀπαθῶς ἀπεκρίθη: « Τίς λοιπὸν θὰ ἐκυδέρνα τὸ κράτος του; ὅθεν εἶνε πρέπον οἱ βασιλεῖς νὰ ἀποδημῶσι μακρὰν τῶν ἐπικρατειῶν των ».

Ἐπὶ τοῦτου τοῦ σουλτάνου ἐπανελήφθη ὁ κατὰ τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας πόλεμος, προκληθεὶς ἐκ συγκρούσεως μεταξὺ Τούρκων καὶ Βενετῶν· οἱ Ὀθωμανοὶ ἐνίκηον τὸ πρῶτον, ἀλλ' εἴτα, μεταβλήθεισης τῆς τύχης τῶν ὀπλῶν, ὁ αὐστριακὸς στρατὸς τηλάττης πρίγκιψ Εὐγένιος ἐνίκησεν αὐτοὺς ἐν Περβαρδάιν· ἡ μάχη αὕτη, μεθ' ἣν ἐπῆλθεν ἡ ἀλώσις τοῦ Βελιγραδίου καὶ πολλῶν ἄλλων τουρκικῶν φρουρίων, ἠνάγκασε τὸν σουλτάνον νὰ ὑπογράψῃ τὴν συνθήκην τοῦ Πασσάροβιτς (1718) δι' ἧς ἡ Αὐστρία ἐλάμβανε τὸ Βελιγράδιον, τὴν

Τεμεσθάρην, τὴν μέχρι τοῦ ποταμοῦ Ἀλούτα Βλαχίαν, καὶ μέρος τῆς Σερβίας, ἡ δὲ δημοκρατία τῆς Βενετίας διετῆρει μὲν τὰ φρούρια, ἃ εἶχε καταλάβει ἐν Ἀλβανίᾳ, ἀλλ' ἠγαγκάσθη νὰ καταλίπη τοῖς Τούρκοις τὴν Πελοπόννησον.

Κατὰ τὰ ἐπόμενα ἔτη ἀπησχόλησε τὴν Πύλην πόλεμος κατὰ τῆς Περσίας, ἀτυχῆς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὁποίου οἱ Γενίτσαροι ὅλονεν θρασύτεροι ἀπέβαινον καὶ ἀπαιτητικώτεροι. Ἀπὸ πολλοῦ ἤδη τὸ σῶμα τοῦτο εἶχεν ὑποστῇ σπουδαίας ἀλλοιώσεις, ἐνεκα τῶν ὁποίων οὐσιωδῶς ἐτροποποιήθη ὁ χαρακτήρ του· ἡ πρώτη μεταρρύθμισις εἰσήχθη ὑπὸ Σουλεῦμάν τοῦ Α', ἐπιτρέψαντος τοῖς Γενιτσαροῖς νὰ νυμφεύωνται, τοῦθ' ὅπερ ἦν τέως ἀπηγορευμένον· οἱ Γενίτσαροι προσεκτήσαντο μετὰ ταῦτα τὸ δικαίωμα νὰ εἰσάγωσιν εἰς τὸ σῶμα τοὺς ἐφήβους υἱούς των καὶ ἐγέννων οὕτω οἰκιακὰς ἐριδας ἐντὸς τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ. Ὅτε δὲ ὁ μετὰ τῆς Περσίας πόλεμος ἀπεδεκάτισεν αὐτούς, πρὸς συμπλήρωσιν τῶν χασμάτων ἐστρατολογοῦντο Τούρκοι ἄδαις τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, καὶ ἐπὶ τέλους μὴ ἐπαρκούμενοι οἱ Γενίτσαροι εἰς τὴν μισθοδοσίαν των, συνείθισαν νὰ μετέρχωνται ἕκαστος ἰδιαίτερόν τι ἐπάγγελμα. Πάντα ταῦτα ἐγαλάρωσαν τὸ θάρρος τῶν Γενιτσαρῶν, καὶ παρέλυσαν τὴν αὐστηρὰν πειθαρχίαν αὐτῶν, ὥστε ἔπαυσαν πλέον νὰ ἐμπνέωσι τρόμον τοῖς ἐχθροῖς τοῦ

κράτους, ἀλλ' ἐγένοντο ὅμως ἐπιφοδῶτεροι τοῖς ἀόπλοις κατοίκοις καὶ αὐτοῖς τοῖς σουλτάνοις.

Τῷ 1730, Γενίτσαροι, ὁδηγούμενοι ὑπὸ ἐνὸς ῥωποπώλου, Πατρῶνα Χαλήλ τοῦνομα, διέτρεχον τὴν πρωτεύουσάν. καλοῦντες τὸν λαὸν ν' ἀκολουθήσῃ αὐτούς· διαρρήξαντες δὲ τὰς θύρας τῶν εἰρκτῶν καὶ αὐξηθέντες ταχέως εἰς χιλιάδας, ἐβάδισαν κατὰ τῶν ἀνακτόρων, ζητοῦντες παρὰ τοῦ σουλτάνου νὰ τοῖς παραδώσῃ ἀμέσως τινὰς τῶν ὑπουργῶν. Καὶ ὑπήκουσε μὲν ὁ σουλτάνος παρευθὺς, ἀλλ' ἡ ἀνανδρὸς αὕτη πράξις του δὲν τὸν ἔσωσε, καὶ ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ τοῦ θρόνου χάριν τοῦ υἱοῦ του Μαχμούτ τοῦ Α' (1730—1754). Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ συρφετοῦ παρουσιασθεὶς πρὸ τοῦ νέου σουλτάνου, τῷ εἶπε· — « Γινώσκω ποία τύχη μὲ ἀναμένει, διότι οὐδεὶς ποτε τῶν τολμησάντων νὰ καταβιδάσῃ τοῦ θρόνου Πατισάχην διέφυγε τὸν θάνατον· οὐχ ἥττον εὐτυχὴς εἰμι· βλέπων σέ, καθήμενον ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Ὀσμάν καὶ ἀπαλλάξαντα τὸν λαὸν τῶν καταπιεστῶν του. » — « Σοὶ ὁμνῶ εἰς τοὺς προγόνους μου », ἀπήντησεν ὁ Μαχμούτ, « ὅτι δὲν θὰ ἐπιβουλευθῶ τὴν ζωὴν σου· τοῦναντίον, ἐπιθυμῶ νὰ σ' εὐεργετήσω· ζήτησόν μου χάριν καὶ θὰ τὴν ἔχῃς ». Ὁ Χαλήλ ἠρκέσθη ζητήσας τὴν ἄρσιν φόρου πιέζοντος τὴν πτωχὴν τάξιν τοῦ λαοῦ καὶ εἰσηκούσθη· ἀλλ' ἡ αἰφνιδία πρόοδος τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἡ πρὸς αὐτὸν ἀγάπη τοῦ λαοῦ ἐξήψαν τὴν

ἐπαρσίν του καὶ προὔκάλεσαν οὕτω ζωνῆράν δυσαρέσκειαν καὶ συνωμοσίαν, ἥς ἔπεσε θῦμα ὅτε ἐξήρχετο τοῦ συμβουλίου· οἱ ὑπαδαί του ἐφρονεύθησαν ἐπίσης καὶ ὑπὲρ τοὺς ἐπτακισχιλίους στασιαστὰς κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον· ὁ δὲ σουλτάνος, περιχαρὴς ὅτι ἀπηλλάγη ὀχλήρου φίλου, ἀντήμειψε θαψιλῶς τοὺς λυτρωτὰς του.

Ὁ Μαχμούτ ἐξηκολούθησε τὸν κατὰ τῆς Περσίας πόλεμον. Ἐν ᾧ δὲ ἡ ἄστατος τύχη τῶν ὀπλῶν ἐταλαντεύετο μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν ἐχθρῶν του, ἔπεν οὗ βεζίρης Τοπάλ - πασσάς, ἐφ' οὗ εἶχε πῶς ἀνορθωθῇ ἡ λάμψις τῆς παλαιᾶς αἰγλῆς τῶν Κισσουλίδων. Ταυτοχρόνως δὲ ἡ τσαρίνα Ἄννα πιστῇ εἰς τὰς παραγγελίας Πέτρου τοῦ μεγάλου, ἔκρινεν εὐκαιρον τὴν στιγμήν ἵνα ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς Τουρκίας τῷ 1736· ὅθεν ὁ Ῥώσος στρατηγὸς Μυνίχ προήλασε μέχρι Κριμαίας, δηρῶν καὶ καταστρέφων, χωρὶς οἱ Τούρκοι νὰ δυνηθῶσι ν' ἀναχαιτίσωσιν αὐτόν. Ἄλλ' αἱ κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Κάρολου τοῦ 5', συμμάχου τῶν Ῥώσων, ἐκστρατεῖαι ὑπῆρξαν εὐτυχέστεραι, συνεπεία δ' αὐτῶν, τῇ μεσιτείᾳ τῆς Γαλλίας, ὑπεγράφη τῷ 1739 ἡ ἐν Βελιγραδίου συνθήκη, δι' ἧς ὁ μὲν αὐτοκράτωρ ἐξεχώρει τῇ Τουρκίᾳ τὸ Βελιγράδιον, τὸ Σουβάτς, τὴν Ὀρσοβάν μετὰ τῆς Σερβίας καὶ τῆς αὐστριακῆς Βλαχίας, οἱ δὲ Ῥώσοι ἠναγκάσθησαν μετὰ τοσαύτας περιφανεῖς ἐπιτυχίας ν' ἀποδώσωσι τὰς κατακτήσεις

των, ἀποζημιωθέντες ἀντὶ εὐτελῶν προνομιῶν, ἐν αἷς καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ σουλτάνου ἀναγνώρισις τοῦ τσάρου ὡς αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας.

Αἱ μετὰ τῆς Γαλλίας ἀγαθαὶ σχέσεις ἐπαγιώθησαν αὖθις κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην διὰ νέας ἐμπορικῆς συνθήκης, ὑπογραφείσης ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1740, δι' ἧς ἰδιαίτερα προνόμια ἐχορηγοῦντο τοῖς ἐν Τουρκίᾳ γάλλοις ἐμπορευομένοις. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν παρουσιάσθη ἐν Ἀραβίᾳ ἡ φανατικὴ αἵρεσις τῶν Βαχαβιτῶν διαδραματίσασα ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα πρόσωπον σπουδαῖον.

ΕΞΑΕΤΗΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΡΩΣΣΙΑΝ.—

ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΚΑΪΝΑΡΛΗ. — ΠΟΛΕΜΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ

ΑΥΣΤΡΙΑΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΡΩΣΣΙΑΝ. — ΣΥΝΘΗΚΗ

ΕΝ ΣΙΣΤΟΒΑΙ ΚΑΙ ΙΑΣΙΩΙ.

Ἡ βασιλεία τοῦ Ὁσμὰν τοῦ Γ' (1754-1757) ἀδελφοῦ καὶ διαδόχου τοῦ προηγουμένου ὑπῆρξε βραχυχρόνιος καὶ ἄμοιρος πάσης σημασίας, μετ' αὐτὴν δὲ ἀνῆλθε τὸν θρόνον Μουσταφᾶς ὁ Γ' (1757-1779) θεῖος αὐτῶν καὶ ἀδελφὸς Ἀχμέτ τοῦ Γ'. Ὁ μονάρχης οὗτος ἐζώσθη τὸ ξίφος ἐν μέσῳ σοβαρωτάτων περιστάσεων· ἡ Βαγδάτῃ δῆλα δὴ καὶ πολλαὶ ἐπαρχίαι ἐπανεστάτησαν, στάσεις δ' ἐξερράγησαν καὶ ἐντὸς

αὐτῆς τῆς πρωτευούσης, ἀλλ' ὁ μέγιστος τῶν κινδύνων προήρχετο ἀπὸ τῆς Ῥωσσίας. Αἰκατερίνη ἡ Β', ἀπόλυτος μονάρχης ἀπὸ τῆς δολοφονίας τοῦ συμβίου αὐτῆς Πέτρου τοῦ Γ', ἐπέβαλε τῇ Πολωνίᾳ ὡς βασιλέα τὸν εὐνοούμενον αὐτῆς Πονιατόφσκη, οὕτω δὲ προπαρασκεύασε τὴν ὑποδούλωσιν τῆς χώρας. Ἀλλ' ἐν ᾧ αἱ χριστιανικαὶ δυνάμεις ἀπαθῶς παρίσταντο εἰς τὴν ἀθέτησιν τῶν συνθηκῶν, Μουσταφᾶς ὁ Γ' ἀπεφάσισε νὰ προβάλῃ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς Πολωνίας, πλὴν οἱ ὑπουργοὶ καὶ οἱ οὐλεμάδες ἤναντιώθησαν καὶ ἠνάγκασαν αὐτὸν ν' ἀποπέμψῃ τὸν χάνην τῆς Κριμαίας, ὅστις συμμαχῶν μετὰ τῶν Τούρκων προὔτιθετο νὰ ὑποστηρίξῃ διὰ τῶν ὅπλων τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Πολωνίας. « Ἀδελφέ μου, » εἶπεν αὐτῷ μελαγχολικῶς ὁ σουλτάνος, « τί δύναμαι νὰ πράξω μόνος; Πάντες οἱ περὶ ἐμὲ εἶνε ἀποτεθῆλυμένοι ἢ διεφθαρμένοι, οὐδὲν ἄλλο συλλογιζόμενοι ἢ τὰς ἐξοχικὰς ἐπαύλεις, τοὺς μουσικοὺς καὶ τὰ χαρέμιά των. Ἐγὼ προσπαθῶ μὲν νὰ ἐπαναφέρω τὴν τάξιν καὶ τὰ παλαιὰ ἔθιμα, ἀλλ' οὐδεὶς ὑπάρχει ὁ συμπράττων μοι. »

Οἱ ἐν Πολωνίᾳ δυσηρεστημένοι κατὰ τοῦ ὑπὸ τῆς Ῥωσσίας προστατευομένου βασιλέως Στανισλάου συνεκρότησαν ἐν τῇ πόλει Βάρ τὸν φερώνυμον συνασπισμόν, σκοποῦντα τὴν διὰ παντὸς τρόπον καταπολέμησιν τῶν ῥωσσικῶν σχεδίων, ὅτε δὲ οἱ Ῥῶσσοι διώκοντες ἀντάρτας Πολωνοὺς παρεβίασαν τὸ τουρ-

κικόν ἔδαφος, ἐδόθη τὸ σύνθημα τοῦ μακροχρονίου καὶ δεινοῦ ῥωσικοῦ πολέμου (1768), τοῦ ἐπὶ ὅλην ἑξαετίαν διαρκέσαντος. Καὶ ναὶ μὲν ὁ αἰφνίδιος θάνατος τοῦ χάνου τῆς Κριμαίας ἐστέρησε τοὺς Τούρκους πολυτίμου συμμάχου, οὐχ ἥττον ὅμως τὰ ὅπλα αὐτῶν ἐστέφθησαν κατ' ἀρχὰς ὑπὸ ἐπιτυχιῶν· ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἡ τύχη αὐθις ἐγκατέλιπεν αὐτούς, καὶ οἱ Ῥῶσσοι στρατηγοὶ Βίνδερ καὶ Πανίν εἰσβαλόντες εἰς τὴν Μολδαβίαν καὶ τὴν Βλαχίαν, ἐνίκησαν τοὺς Τούρκους· ἡ δὲ Αἰκατερίνη, μεθυσθεῖσα ἐκ τῶν ἐπιτυχιῶν, ὠνειρεύετο τὰς εὐρυτέρας τῶν κατακτήσεων. Ὅθεν Ῥῶσσοι ἀπόστολοι διεχύθησαν εἰς πάσας τὰς ἑλληνικὰς ἐπαρχίας καὶ ἐβαυκάλιζον τοὺς κατοίκους, ὑπισχνούμενοι τὴν διὰ τῆς προστασίας τῆς Ῥωσσίας παλινόρθωσιν τῆς θέσεως αὐτῶν· ὁ ἀναβρασμὸς ταχέως διεδόθη εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ τὰ πάντα εἶχον προπαρασκευασθῆ πρὸς γενικὴν ἐξέγερσιν, ὁ δὲ στρατηγὸς Ὁρλώφ, εἰς τῶν εὐνοουμένων τῆς Αἰκατερίνης, ἐφαντάζετο ἤδη ἑαυτὸν βασιλέα τῆς Ἡπείρου καὶ τῆς Μακεδονίας.

Οἱ Ῥῶσσοι πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν φιλοδοξῶν τούτων σχεδίων ἤθροισαν στόλον σημαντικόν, ὃν ἐφοδιάσαντες ἐν Ἀγγλίᾳ δι' ἀφθόνων προμηθειῶν ἐνεπιστεύθησαν τῇ διοικήσει τοῦ σκώττου Ἐλφινστῶνος καὶ ἀποβιβάσθέντες εἰς Πελοπόννησον κατέλαβον τὸν Ναυαρίνον (Πύλον) καὶ τὸν Μιστράν (Σπάρτην)· ὁ ἐπαναστατικὸς παροξυσμὸς κατέλαβεν ἐν τάχει τοὺς

Ἕλληνας, οἵτινες ἄθρόοι προσήρχοντο προταγορεύοντες τοὺς ἐλευθερωτάς των· ἀλλ' οἱ σύμμαχοι ἐδιχονόησαν μετ' οὐ πολὺ, οἱ δὲ Ῥῶσσοι φοβηθέντες τὰς πολλῶ ὑπερτέρας τουρκικὰς δυνάμεις κατεσπευσμένως ἀπῆλθον ἐκ τῆς Πελοποννήσου, ἀπανθρώπως ἐγκαταλιπόντες εἰς τὴν τύχην των τοὺς δι' αὐτῶν ἐπαναστάοντας Ἕλληνας.

Ὁ ῥωσικὸς στόλος ἐνωθεὶς μετ' ἄλλης ῥωσικῆς ναυτικῆς δυνάμεως ἐπλεύσεν εἰτα μέχρι Χίου πρὸς συνάντησιν τοῦ τουρκικοῦ στόλου, μεθ' οὗ συνεπλάκη τῇ 5 Ἰουλίου 1777, δύο δὲ ἡμέρας μετὰ τὴν ναυμαχίαν ταύτην ἐπυρπόλησεν ἐν τῷ λιμένι τῆς Κρήνης (Τσεσμέ) τουρκικὰ τινὰ πλοῖα. Οἱ Ῥῶσσοι ὅμως δὲν ἔσχον τὴν ικανότητα νὰ ἐπωφεληθῶσι τῆς νίκης, ὁ δὲ Ἐλφινστὼν, ὀργισθεὶς διότι δὲν εἰσῆκουσαν τὰς προτροπὰς τοῦ ἵνα προχωρήσωσι συνέτριψε τὸ πλοῖόν του κατὰ βράχου καὶ ἀνέπλευσεν εἰς Ἀγγλίαν. Καὶ οἱ μὲν Τούρκοι, ἐνθαρρυνόμενοι ὑπὸ τοῦ οὐγγρου πρόσφυγος βαρῶνου Τότ, παντοσθένει ἐπέδोधσαν εἰς τὴν ἐπανόρθωσιν τῶν ζημιῶν καὶ εἰς τὴν ἐξακολούθησιν τῆς πάλης, ἀλλ' οἱ Ῥῶσσοι μέχρι τοσούτου ἀβελτηρίας προέβαινον, ὥστε ὁ μέγας Φρειδερίκος διαλεγόμενος περὶ τῶν περιπετειῶν καὶ τῶν μαχῶν τοῦ μακροῦ τούτου πολέμου, συνέθιζε νὰ λέγῃ ὅτι μονόφθαλμοι μάχονται κατὰ ἀοιμμάτων ὅπως ὅποτε οἱ Ῥῶσσοι στρατηγοὶ ἐξακολούθουν εὐνοούμενοι ὑπὸ τῆς τύχης, καί, μετὰ

ὅλην τὴν ἀνικανότητά των, προερχομένην ἐκ τῆς κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου τὰ μάλιστα διεσθαρμμένης ῥωσικῆς αὐλῆς ἐνεκα τῶν ἐρωτοτροπιῶν τῆς Αἰκατερίνης, ἐξηκολούθουν νικῶντες, χάρις τῇ ἀπειθαρχίᾳ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, ὥστε ὁ πρίγκιψ Δολγορούκη κατέκτησεν ἐντὸς βραχέος ὅλην τὴν Κριμαίαν.

Ἐν μέσῳ τῶν συμφορῶν τούτων ἀποθνήσκει ὁ Μουσταφᾶς καὶ καταλαμβάνει τὸν θρόνον ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀβδοῦλ-Χαμὴτ, (1779—1789)· ἡ αὐτοκρατορία διέκειτο ἐν κακῇ καταστάσει, οἱ Ῥῶσοι προήλαυνον κατακτῶντες, οἱ Ἕλληνες ἐπανεστάτησαν ἐν Πελοποννήσῳ, τῇ Στερεᾷ καὶ ταῖς Νήσοις· ὁ Ἀλῆ-πασσᾶς Τεπελενλῆς ἤρξατο θεμελιῶν τὴν πολυχρόνιον ἐπὶ τῆς Ἡπείρου δεσποτείαν αὐτοῦ, ἐν δὲ Παλαιστίνῃ, Συρίᾳ, Βαγδάτῃ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ ἐφαίνοντο στασιαστικὰ συμπτώματα. Ὅθεν ὁ νέος σουλτάνος ἠσθάνθη τὴν ἀνάγκην τοῦ περατῶσαι τὸν πόλεμον καί, τῇ μεσιτείᾳ Ἀγγλίας καὶ Αὐστρίας, ὑπεγράφη, τῷ 1774, συνθήκη εἰρήνης μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας ἐν Μικρῷ Καϊναρδῶζι, χωρίῳ κειμένῳ πλησίον τῆς Σιλιστρίας ἐν Βουλγαρίᾳ. Διὰ τῆς συνθήκης ταύτης ἡ Πύλη ἀνεγνώριζε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Κριμαίας, διατηροῦσα ἐπ' αὐτῆς φιλὴν θρησκευτικὴν δικαιοδοσίαν, ἐξεχώρει τῇ Ῥωσσίᾳ τὰ φρούρια Ἀζώφ, Κίμβουρν, Ταγανρόκ καὶ τὰ ἐπὶ τοῦ Δνίεπερ καὶ τοῦ Βόγ διαμερίσματα,

παρεδέχετο τὴν ἐν τῷ Εὐξείνῳ καὶ τῷ Ἑλλησπόντῳ ἐλευθεροπλοίαν, ἀνεγνώριζεν ὡς ἔγκυρον τὴν διανομὴν τῆς Πολωνίας καὶ ἀπέτινεν ἀποζημιώσεις ἐκ τεσσάρων ἑκατομμυρίων ρουβλίων, ἡ δὲ Αἰκατερίνη ἀπέδιδε τῇ Τουρκίᾳ τὴν Βεσσαραβίαν, τὴν Μολδαβίαν καὶ τὴν Βλαχίαν καὶ τὰς ἐν τῷ Αἰγαίῳ νήσους, ἃς προηγουμένως εἶχε κατακτήσει.

Κατόπιν τῆς συνθήκης ταύτης οἱ τοῦρκοι πολιτικοὶ προσεπάθησαν νὰ ἐξευμενίσωσι δι' εἰρηνικῶν καὶ φιλικῶν μέτρων τὴν φιλοδοξίαν τῆς Αἰκατερίνης ἀλλ' ἡ ἐνδοτικὴ πολιτικὴ ἐτι μᾶλλον ἐξῆψε τὴν ὑπεροψίαν τῆς τσαρίνης, ἥτις ἀνυποκρίτως ἐκήρυττεν ὅτι σκοπὸν ἔχει νὰ καταλύσῃ τὴν τουρκικὴν ἐξουσίαν καὶ νὰ μεταφέρῃ τὸν θρόνον αὐτῆς εἰς Βυζάντιον, καὶ ἔδιδε τὸ ὄνομα τοῦ Κωνσταντίνου ἐνὶ τῶν ἐγγόνων της, ὃν ἀνέθρεψε δι' ἑλληνίδος τροφοῦ, βαυκαλίζουσα διὰ τούτων καὶ δι' ἄλλων θερμῶν, ἀλλὰ φρυδῶν ἐπαγγελιῶν τοὺς Ἕλληνας.

Ἡ αὐτοκράτειρα κατέκτησε διὰ τοῦ αὐτοῦ δολίου τρόπου τὴν Κριμαίαν ὅλην, δι' οὗ καὶ τὴν Πολωνίαν διαφθείραςα δῆλον ὅτι διὰ χρημάτων τὸν χάνην καὶ ὑπούλως ἐξερεθίσασα κατ' αὐτοῦ τοὺς ὑπηκόους ὑπεκίνησε σπᾶσιν καὶ ἐδημιούργησε πρόφασιν ἀναμίξεως, δι' ἧς κατέλαβε, τῷ 1783, τὴν χερσόνησον τὴν καὶ διετήρησε διὰ παντός. Καὶ ἐδικαιολογήθη μὲν ἡ νέα κατάκτησις, κατὰ τὸ σύνθημα διὰ προφάσεως περὶ ἐπανορθώσεως τῆς τάξεως καὶ τῆς ἡσυχίας

ἀλλ' ὁ ῥωστος διοικητὴς Σακουράφ καθήρξατο τῆς διοικήσεως τῆς νέας ἐπαρχίας διὰ τρόπου ἀπανθρώπου ὅλως καὶ βαρβάρου.

Ἐνεκα δὲ τῶν τοιούτων καὶ τηλικούτων καταπατήσεων τῶν συνθηκῶν, ἡ Τουρκία, ἐξαντλήσασα τὴν ὑπομονὴν της, ἀπεφάσισεν ἵνα διὰ τῶν ὀπλῶν ἐπανακτῇ τὴν Κριμαίαν, οὖσαν πολυτιμοτάτην διὰ τοὺς στρατιωτικοὺς αὐτῆς πόρους. Πρὸ τούτου ὁμοῦς ἐπειράθη διὰ τῆς διπλωματικῆς ὁδοῦ ἵνα τύχη ἐπείκουσ συμβιβασμοῦ, καὶ ἐπρότεινε τῇ Αἰκατερίνῃ ἐκχωρήσεις ἐν ταῖς παριστρίοις ἡγεμονίαις. ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ Αἰκατερίνη ἀπέκρουσε καὶ ταύτας τὰς προτάσεις, ὁ σουλτάνος καθείρξεν ἐν τῷ Ἑπταπυργίῳ τὸν ῥῶσσον πρέσβυν καὶ ἀπεδύθη εἰς τὸν ἀγῶνα (1787). Ἡ αὐτοκράτειρα τῆς Ῥωσσίας ἐκπλαγεῖσα ἐκ τῆς τόλμης τῆς Πύλης, λησμονησάσης τὴν ἥτταν τοῦ Τσεσμέ, ἀπεδέξατο περιχαρῆς τὴν πάλιν, προσδοκῶσα μεγίστας ἐξ αὐτῆς ὠφελείας. Κατὰ τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων Ῥωσσίας καὶ Αὐστρίας, ὁ σουλτάνος οὐδένα ἄλλον σύμμαχον εἶχεν, ἢ τὸν βασιλέα τῆς Σουηδίας· ἀλλὰ καὶ οὗτος ἠναγκάσθη μετ' ὀλίγον νὰ συνθηκολογήσῃ πρὸς τοὺς Ῥώστους, ἐνεκα ἐσωτερικῶν τοῦ κράτους του λόγων, ἡ δὲ Αἰκατερίνη, ἀπαλλαγεῖσα οὕτω τοῦ ἐκ τοῦ Βορρᾶ περισπασμοῦ, ἐστρεφεν ὅλας αὐτῆς τὰς δυνάμεις κατὰ τῆς Τουρκίας. Μετὰ τινος νίκης δὲ τῶν Ὀθωμανῶν κατὰ τῶν Αὐστρια-

κίων, ἀντισταθμισάσας τὰς ἐπιτυχίας τῶν Ῥώσων, οὗτοι ἤρξαντο σπουδαίαν νίκην, συνέπεια τῆς ὁποίας ἦν ἡ παραग्रῆμα ἀλώσεως τοῦ Ὀκτσάκωφ.

Ἐν μέσῳ τῶν γεγονότων τούτων, ἀποθανόντος τοῦ σουλτάνου Χαμίτ, ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ ἀνεψίος αὐτοῦ, ὁ νεαρὸς Σελίμ ὁ Γ' (1789 — 1807), εὐρών τὰ πράγματα εἰς οὐχὶ εὐάρεστον κατάστασιν· διότι οἱ μὲν Ῥῶσοι καὶ οἱ Αὐστριακοὶ προὐχώρουν ἀπὸ ἐπιτυχίας εἰς ἐπιτυχίαν, ὁ δὲ Σαβούρω εἶχε καταλαβεῖ τὸ Βένδερ καὶ τὴν Ἰσμαηλίαν, ἡ δὲ Μολδαβία, ἡ Βλαχία, ἡ Βεσσαραβία κατεκτήθησαν καὶ ἐλεηλατήθησαν. Ἀλλ' ἐν μέσῳ τῶν ἀνατολικῶν τούτων πολέμων ἐξερράγη ἐν Γαλλίᾳ ἡ μεγάλη ἐπανάστασις, ἥτις ἐγένετο, ἐμμέσως πως, ὁ ἄγγελος τῆς σωτηρίας τῆς Τουρκίας· καθότι αἱ συνωμόσασαι τὸν ὄλεθρον αὐτῆς Ῥωσσία καὶ Αὐστρία, περισπασθεῖσαι ἐκ τῶν ἐν τῇ Δύσει μεγάλων γεγονότων, ἔσπευσαν νὰ συνθηκολογήσωσι μετὰ τῆς Πύλης, ἡ μὲν Αὐστρία, τῷ 1791, διὰ τῆς ἐν Σιστόβα εἰρήνης, ἡ δὲ Ῥωσσία, τῷ ἐπιόντι ἔτει, διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Ἰασίου, δι' ἧς ἡ Ῥωσσία διετήρει μὲν τὴν Κριμαίαν καὶ τὸ Κουρβάν, ἀλλ' ἀπέδιδε τὰς ἄλλας κατακτήσεις· τὰ δὲ διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Καϊναρδζή ὁρισθέντα ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων προνόμια, ἤτοι θρησκευτικὴ ἐλευθερία καὶ γενικὴ ἀμνηστία, ἐπεκυρώθησαν αὐθις καὶ ἐπετράπη τοῖς Ἑλ-

ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΡΟΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΤΟΥ ΣΕΛΙΜ ΚΑΙ
ΕΚΘΡΟΝΙΣΜΟΣ ΑΥΤΟΥ. — ΣΟΥΛΤΑΝΟΣ ΜΟΥΣΤΑΦΑΣ. —
Ο ΒΕΖΙΡΗΣ ΒΑΪΡΑΚΤΑΡΗΣ.

Ὁ Σελίμ ἦτο πεφωτισμένος ἡγεμὼν, ἀπὸ παι-
δικῆς ἡλικίας φιλῶν τὰ γράμματα καὶ τὸν πολι-
τισμὸν, ὃν κύριον ἔργον τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔθετο
ἵνα εἰσαγάγῃ εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν, κατανοήσας
ὅτι μόνον διὰ ριζικῶν μεταρρυθμίσεων ἦτο δυνατὴ
ἡ ἐνίσχυσις αὐτῆς· συνεπεία τούτου ἐκάλεσε πολ-
λοὺς εὐρωπαϊοὺς ἀξιωματικούς, γάλλους πρὸ πάντων,
καὶ εἰσήγαγεν εἰς τοὺς διαφόρους κλάδους τῆς ὑπη-
ρεσίας, στρατιωτικῆς τε καὶ πολιτικῆς, ἀναδιωργά-
νωσε τὸ ναυτικὸν καὶ τὸ πυροβολικόν, ἰδρύσε τὸ
χυτήριον τοῦ Τόπ-χανά, συνέστησε νέα σώματα
στρατοῦ κλπ. Ταῦτα ὅμως τὰ μεταρρυθμιστικὰ μέ-
τρα ἐξήγειραν τὸ μῖσος τῶν Γενιτσάρων, καὶ τινων
ἄλλων πολεμίων πάσης καινοτομίας μελετώντων
ἐκτοτε τὸν ὄλεθρον τοῦ Σελίμ. Τὰς ἀναμωρφωτικὰς
ταύτας ἐνεργείας τοῦ Σελίμ ὑπεστήριξε καὶ ὑπεβοήθει
ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτῆς τῆς Γαλλίας.
ἀλλ' αἱ ἀπὸ αἰώνων ὑφιστάμεναι μετὰ ξὺ Γαλλίας καὶ
Τουρκίας ἐναρμόνιοι σχέσεις βιαίως ἐταράχθησαν καὶ
διεκόπησαν ἔνεκα τῆς εἰς Αἴγυπτον ἐκστρατείας Να-
πολέοντος τοῦ Α'. Ὁ Σελίμ, σφόδρα ταραχθεὶς οὐ
μόνον ἐκ τῆς αἰσιοδότης ταύτης ἐπιδρομῆς, ἀλλὰ καὶ

περὶ διαρκείας τοῦ κράτους τοῦ Οὐκραίνου καὶ τὰς συμβουλὰς τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ῥωσσίας, ἐκήρυξε, κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1798, πόλεμον κατὰ τῆς Γαλλίας, καί, συνεπείᾳ τῆς ἀτυχοῦς ἐκβάσεως τῆς γαλλικῆς ἐκστρατείας, ἀνεκτίσθη τὴν Αἴγυπτον (1801). Βραδύτερον ὁ Ναπολέων μετέβαλε τὰς περὶ Τουρκίας ἰδέας του, νοήσας ὅτι ἡ κατάλυσις αὐτῆς ἤθελε συνεπαγαγεῖ σειρὰν ἀδιακόπων παραχῶν, ἐξ ὧν μόνῃ ἡ Ῥωσσία θὰ ἐκαρποῦτο πρακτικὸν κέρδος, καὶ οὐ μόνον ὑπεστήριξε τὴν μεταρρυθμιστικὴν ἐνέργειαν τοῦ Σελίμ, ἀλλὰ καί, βλέπων ὅτι ἡ Ἀγγλία κατέλαβε τὴν Μελίτην καὶ τὰς Ἰονίους νήσους, ἀπεφάσισε νὰ συμμαχήσῃ μετὰ τοῦ σουλτάνου ἐναντίον Ῥώσσων καὶ Ἀγγλῶν. Ἀλλ' ἡ συμμαχία αὕτη προὔκαλεσε πόλεμον τῶν δύο τούτων δυνάμεων κατὰ τῆς Τουρκίας· ἡ Ῥωσσία κατέλαβεν ἀμέσως τὴν Μολδαβίαν καὶ Βλαχίαν καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ Ναπολέοντος Μακρόντ διεστάχθη παραχρῆμα ὑπὸ τούτου ἵνα δράμῃ πρὸς βοήθειαν τοῦ ἀπειλουμένου συμμάχου· ὅτε δὲ ὁ Ἀγγλὸς ναύαρχος Δούκουορθ, μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν στόλου, ἐξεβίβασε τὴν ὁδὸν τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ ἠγκυροβόλησεν ἐν τῇ Προποντίδι τῇ 20 Φεβρουαρίου 1807, οἱ Τούρκοι, χάρις εἰς τὴν πυρετώδη ἐνέργειαν καὶ τὴν χρηματικὴν ἀρωγὴν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει γαλλοῦ πρεσβευτοῦ Σεβαστιάνη, παρεσκεύασαν τασοῦτον δύναμιν

αντιστάσιν. ὥστε ὁ Ἀγγλος ναύαρχος ἀπρακτός ἀπέ-
πλευσε· καὶ κατέλαβον μὲν οἱ Ἀγγλοὶ τὴν Αἴγυ-
πτον μετὰ ταῦτα, ἀλλὰ καὶ ταύτην μετ' οὐ πολὺ
ἤναγκάσθησαν νὰ παραιτήσωσιν. Ὁ δὲ κατὰ τῆς
Ῥωσσίας πόλεμος ἐξηκολούθει ἄνευ σημαντικῶν
αποτελεσμάτων μέχρι τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν ἐσωτε-
ρικαὶ περιπλοκαὶ ἐν Τουρκίᾳ, ἐδωκαν ἀλλοδαπὴν τρο-
πὴν εἰς τὰ πράγματα.

Ἐκ τῶν μεταρρυθμιστικῶν ἐνεργειῶν τοῦ Σελίμ ἡ
ἀρροῶσα τὸν στρατὸν ἀπέβη ἐπικινδυνωτάτη αὐτῷ· ὁ
σουλτάνος ἀγλ. θέλων νὰ σχηματιστῇ σῶμα τακτικοῦ
στρατοῦ, κατὰ τὸ πρότυπον τῶν εὐρωπαϊκῶν, συν-
έστησε τὸ τάγμα Νιζάμ-Ιχσενδιδ, ἵνα χρησιμεύσῃ
ὡς πυρὴν· μέρος τοῦ νέου τάγματος ἀπεστάλη εἰς
Ἀσίαν μετὰ δισχιλίων ἐκ τῶν καλούμενων Γιουμάκ-
Ταθιμισή (ὑπηρετῶν τῶν κανονοστοιχιῶν), ἔχοντων
τὴν αὐτὴν μισθοδοσίαν· ὁ Σελίμ ἤλπιζεν ὅτι ταῦτα
τὰ ὑπ' αὐτοῦ σχηματισθέντα δύο σώματα ἤθελον
εἶναι ἀρωσιωμένα καὶ πιστὰ τῷ ἰδρυτῇ των, ἀλλ'
αἱ ἀπὸ πολλοῦ ἐξυφαινόμεναι σκευωραὶ ἐματαιώσαν
τὴν προσδοκίαν ταύτην, καθότι μετ' οὐ πολὺ ἐστα-
σίασαν οἱ Γιουμάκ, ἐλθόντες δὲ εἰς Κωνσταντινου-
πόλιν καὶ εὐρόντες ἐνταῦθα προθύμους συμμαχοῦς
τοὺς πρὸ καιροῦ δυσηρεστημένους Γενιτσαροὺς, ἐξή-
τησαν τὴν διάλυσιν τοῦ τάγματος Νιζάμ καὶ τὴν
κατάργησιν τῶν νέων μεταρρυθμίσεων· μὴ καθησυ-
γάζαντες δὲ καὶ ἐκ τῆς ἱκανοποιήσεως τῶν παλαιό-

γων τούτων ἀπαιτήσεων, ἐκύκλωσαν τὸ σεράγιον καὶ ἐπιτακτικῶς ἐζήτησαν τὴν κεφαλὴν τοῦ Βοστανδζή-μπασί, ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων διατελοῦντος. Ὁ Σελίμ ἐδίστασεν, ἀλλ' ὁ πιστὸς θεράπων, ἐν στιγμῇ ὑπερτάτης αὐταπαρνήσεως, προσηνέχθη ὁλοκαύτωμα τοῖς δεσμίοις του, μετ' αὐτοῦ δὲ καὶ τινες ὑπουργοὶ ἔσχον τὴν αὐτὴν τύχην.

Αἱ θανατώσεις αὗται ἔτι μᾶλλον ἀπεθράσυνον τοὺς αὐτουργοὺς αὐτῶν, οἵτινες, ὑποβλέποντες αὐτὸν τὸν ἄνακτα, κατέφυγον εἰς τὰ ἔσχατα μέτρα· ὁ μουφτής, ἀνήκων καὶ αὐτὸς εἰς τὸ ἀνταρτικὸν κόμμα, συνεννοηθεὶς μετὰ τῶν στασιαστῶν, μετέβη εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ ἐκοινοποίησε τῷ τάλανι Σελίμ τὴν ἀπόφασιν τῆς ἀπὸ τοῦ θρόνου καθαιρέσεως. οὗτος δὲ μετὰ θρησκευτικῆς ἐγκαρτερήσεως ὑπέκυψεν ὑπὸ τὸ πεπρωμένον, καὶ ἀφῆκε τὸν θρόνον τῷ ἐξαδέλφῳ του Μουσταφᾶ, κατὰ Μάιον τοῦ 1807, ἀποχωρήσας αὐτὸς εἰς τὰ δώματα, ἐν οἷς ἦν τέως περιωρισμένος ἐκεῖνος.

Ἡ βασιλεία Μουσταφᾶ τοῦ Δ' ὑπῆρξε βραχυχρόνιος· ἐν ᾧ οἱ ἀρχηγοὶ τῆς στάσεως διημφισβήτησαν ἀλλήλοις τὴν ἐξουσίαν, εἰς τῶν ἀφωσιωμένων ὑπαδῶν τοῦ Σελίμ, ὁ Μουσταφᾶς Βαῖρακτάρης, διοικητῆς Ῥουστουκίου, παρεσκευάζετο ἵνα ἐκδικήσῃ τὸν κύριόν του. Οὗτος ἔχων φρουρὰν ἐκ τετρακισχιλίων ἐπιλέκτων καὶ δώδεκα χιλιάδων ἀνδρῶν ἐφεδρείαν, ἐβάδισε κατὰ τῆς πρωτευούσης, καθησύχασε τοὺς

ὑπουργοὺς λέγων ὅτι οὐδὲν ἄλλο
 ἀπόλυσιν τῶν Γιαμάκ, καὶ διέν
 στρατιώτας εἰς διάφορα χωρία
 λεως· ἐν τῷ μεταξὺ ἔπεμψεν ἐ
 του, τὸν Χατζή Ἀλήν. μετὰ ἐκ
 νατώσῃ τὸν ἀρχηγὸν τῶν Γιαμά
 καλέσῃ εἰς ὑποταγὴν. Τὸ ἄ
 σῶμα, ἐξαγριωθὲν ἐκ τοιαύτης
 δίωξε μανιωδῶς τοὺς ὁπαδοὺς τ
 διαφυγόντες εἰς τὸ φρούριον Φαν
 τοῦ Βοσπόρου, ἀντέστησαν κατὰ
 λισμοῦ, μέχρις οὗ ἀφίκετο ὁ
 κτάρη, μεθ' οὗ ἐνωθέντες εἰσῆλ
 νούπολιν. Ὁ σουλτάνος καὶ οἱ
 τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον ἵνα π
 ἄμυναν κατὰ τοῦ ἐξαίφνης κ
 στερούμενοι ἄλλως τῶν ἀναγκ
 τοῦτο μεγάλως ἐχάρη ὁ Μουστα
 ἐπιδρομεὺς οὐδὲν ἄλλο ζητεῖ
 μουφτῇ καὶ τὴν διάλυσιν τοῦ
 ἅπερ ἀμφοτέρω προθύμως ἐξετ
 συνδιαλλαγῇ μετὰ τοῦ Βαῖρα
 καίτοι κατευνάσθη πρὸς τὸ θε
 ἀκαταπαύστως σχέδια παλιννο

Ἡ πρὸς τοῦτο εὐκαιρία δὲν
 τάνος ἐπορεύθη μιᾷ τῶν ἡμερῶν
 Γκιώκ - Σουρνοῦ· τότε ὁ Βαῖρ

μεσάνος εἰς τὸ στρατοπεδόν του τὸν μέγαν βεζίρη καὶ συλλαβὼν αὐτὸν ἐπορεύθη εἰς τὰ ἀνάκτορα· εἰσδύσας μέχρι τῆς δευτέρας αὐλῆς, ἔνθα οἱ φυλάττοντες τὰς πύλας αὐλικοὶ ἠρνήθησαν ν' ἀνοίξωσιν ἄνευ ῥητῆς διαταγῆς τοῦ Μουσταφᾶ, δεινῶς ἠπεῖλει καὶ ἐξέβιαζε τὴν εἰσοδὸν, ὅτε καταφθάνει ὁ σουλτάνος, εἰδοποιηθεὶς κρύφα ὑπὸ τῆς μητρὸς· ὁ Μουσταφᾶς ἅμα εἰσελθὼν εἰς τὰ δωματίά του, ἐκέλευσε νὰ εἰπωσι τῷ Βαῖρακτάρη, ὅτι ὁ Σελίμ, ὃν ἀνεζήτησαν οἱ ἀπόστολοί του, παρουσιασθήσεται ὅσον οὐπῶ· ἐνῶ δὲ οἱ ἐπιδρομεῖς ἀνέμενον, οἱ ὑπὸ τοῦ Μουσταφᾶ ἀποσταλέντες οἰκέται ἀποκτείνουσι τὸν τάλαννα Σελίμ, καθ' ἣν στιγμὴν οὗτος προσηύχετο. Τὸ πτώμα τοῦ Σελίμ ἐρρίφθη πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ Βαῖρακτάρη, ἐνῶ οὗτος προσεδόκα νὰ ἴδῃ καὶ προσκυνήσῃ τὸν παλαιὸν κύριόν του.

«Ταλαίπωρε ἡγεμόν! Οἶμοι, ἐπέπρωτο ἵνα ὁ πιστότερος τῶν θεραπόντων σου γίνῃ ἡ αἰτία τοῦ θανάτου σου!.... Ἦτο ἄρά γε τοιαύτη ἡ προσήκουσα τῶν πράξεών σου ἀμοιβή!....» ἀνέκραξεν ὁ Βαῖρακτάρης ὀλοφυρόμενος· ἄλλ' εἰς τῶν φίλων ἀποσπᾶσας αὐτὸν τῆς ἀπελπισίας τῷ λέγει ὅτι δὲν εἶναι καιρὸς δακρύων καὶ οἰμωγῶν καὶ ὅτι δεῖλοι, νὰ σώσωσιν ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν δολοφόνων ἕτερον καθεργμένον, τὸν Μαχμούτ, ἀδελφὸν τοῦ Μουσταφᾶ. Ὁ Βαῖρακτάρης, συνελθὼν ἐκ τῆς συγκινήσεως, ἐφορμᾷ εἰς τὰ δώματα τοῦ ἄρχοντος καὶ

διατάσσει τὴν σύλληψιν καὶ τὴν ἀπαγωγὴν τοῦ Μουσταφᾶ εἰς τὸν θάλαμον ἐν ᾧ ἐθυσιάσθη ὁ Σελίμ· τότε ἀναζητοῦσι καὶ μετὰ πολλὰς ἐρευνας εὐρίσκουσι τὸν Μαχμούτ ὑποπτήσσοντα ὑποκάτω τὰπητος καὶ ἐξαγαγοντες προσαγορεύουσιν αὐτὸν σουλτάνον τῇ 28 Ἰουλίου (1808).

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΡΙΤΗ

(1808—1878).

Ο ΣΟΥΛΤΑΝΟΣ ΜΑΧΜΟΥΤ Β'.

Μαχμούτ ὁ Β' (1808—1839), καίπερ εἰκοσιτριετὴς τὴν ἡλικίαν κατὰ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάβασιν, ἀπέδειξε σπανία κυβερνητικὰ προσόντα σύνεσιν καὶ ἐκτακτον δραστηριότητα. Ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἐνεκαίνισθη διὰ πολλῶν θανατικῶν ἐκτελέσεων, προσελθουσῶν κυρίως ἐκ τῶν ἐκδικητικῶν καὶ προφυλακτικῶν σχεδίων τοῦ Βαϊρακτάρη, διορισθέντος μεγάλου βεζίρου· ὁ Βαϊρακτάρης ἦτο φίλος τῶν μεταρρυθμίσεων καὶ εἰργάσθη ἵνα εἰσαγάγῃ τοιαύτας ἐν τῇ διοικήσει, συγκαλέσας πρὸς ἐπικύρωσιν αὐτῶν μέγα συμβούλιον ἐξ ἀνωτέρων τοῦ κράτους λειτουργῶν· δυστυχῶς ὅμως κατὰ τὸν κυβερνητικὸν σταθμὸν αὐτοῦ δὲν ἀπεδείχθη ἐπίσης δραστήριος καὶ συνετός, ὅσον κατὰ τὴν στασιαστικὴν

ἐνέργειάν του, ἀλλ' ἐπαρθείς ὑπὸ τῆς πρώτης ἐπιτυχίας, περιεφρόνει πάντας τοὺς περὶ αὐτὸν καὶ ἀπώλεσεν οὕτω τὴν εὐνοίαν τοῦ λαοῦ, γενόμενος ὀχληρὸς καὶ αὐτῷ τῷ κυρίῳ του.

Ἐκραγείσῃς στάσεως ἐν Ῥουστσουκίῳ, ὁ Βαϊρακτάρης λίαν ἀφρόνως φερόμενος, ἐπεμψε κατὰ τῶν στασιαστῶν τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ στρατοῦ, καὶ τότε εὖρον εὐκαιρίαν οἱ κατ' αὐτοῦ μένεα ἐκδικήσεως πνέοντες Γενίτσαροι νὰ ἐκτελέσωσι τὰ σχέδιά των· ἐφορμήσαντες ἐξ ἀπροόπτου κατὰ τῶν στρατιωτῶν τοῦ βεζίρου διεσκόρπισαν αὐτοὺς καὶ ἔθηκαν πῦρ εἰς πολλὰς οἰκίας, γειτνιαζούσας τῷ μεγάρῳ τοῦ Βαϊρακτάρη· ἐν μέσῳ τῆς συγχύσεως καὶ τῆς πυρκαϊᾶς, ἐξαπλωθείσης ἀμέσως εἰς μεγάλην ἔκτασιν, ἀφυπνισθεὶς ὁ βεζίρης καὶ ἀπολέσας τὴν ἐτοιμότητα τοῦ πνεύματος, ἤθροισεν ἐσπευσμένως τοὺς πολυτίμους λίθους καὶ τὸ χρυσίον του καὶ συμπαραλαβὼν μίαν εὐνοουμένην καὶ ἓνα μαῦρον δοῦλον κατέφυγεν εἰς πύργον λιθόκτιστον ὅπου ἤλπιζε νὰ σωθῇ τοῦ κινδύνου· ὁ Καπετάν-πασσᾶς ἔδραμεν ἀμέσως εἰς βοήθειαν τοῦ βεζίρου, ὥς καὶ τὸ ὑπὸ τούτου νεοσχηματισθὲν σῶμα τῶν Σειμάν, μάχη δ' ἤρξατο μεταξὺ τούτων καὶ τῶν Γενιτσάρων, ἐχόντων ὑπὲρ αὐτῶν τὸν λαόν· οἱ στρατῶνες τῶν Σειμάν ἐπυρπολήθησαν, καὶ ἡ στάσις μετεδόθη εἰς ὅλην τὴν πόλιν, κραυγαὶ δ' ἤκούοντο καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ Μαχμούτ, καὶ λόγος ἐγένετο περὶ ἀνα-

εἰβάσεως τοῦ πρώην σουλτάνου ἐπὶ τοῦ θρόνου, τοῦθ' ὅπερ προῦκάλεσε τὴν παραχρῆμα θανάτωσιν τοῦ Μουσταφᾶ. Οἱ Γενίτσαροι ἐφορμήσαντες εἰς τὸν πύργον τοῦ Βαῖρακτάρη, εὗρον αὐτὸν μετὰ τῶν δύο ἀκολουθῶν ἐκτάδην νεκρούς, πλησίον τῶν θησαυρῶν, θανόντας διὰ τῆς ἐκ τοῦ καπνοῦ ἀσφυξίας· ἀλλ' οὐδ' ἐκ ταύτης τῆς ἐκδικήσεως κορεσθέντες οἱ Γενίτσαροι, βαλσαμώσαντες τὸν πρώην βεζίρην ἐξέθηκαν ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ "Ετ-Μειδάν. Ὁ Μαχμούτ ἠναγκάσθη τότε νὰ καταπνίξῃ ἐν τῇ καρδίᾳ του τὸ σφοδρὸν αἰσθημα τῆς κατὰ τῶν Γενιτσαρῶν ἐκδικήσεως, ἐπιφυλασσόμενος ὅπως, ἐν εὐδωτέροις καιροῖς, ἐξαφανίσῃ τὸ σῶμα τοῦτο, ὅπερ ἐξαχρειωθὲν εἰς τὸν ὑπατον βαθμόν, ἐστερεῖτο πλέον θάρρους ἵνα μάχῃται ἄλλοθί που ἢ ἐν ταῖς ὁδοῖς τῆς πρωτευούσης· τὸ σκληρὸν πάθημα τοῦ θείου του Σελὶμ τὸν εἶχε διδάξῃ σύνεσιν, ὑπομονὴν καὶ ὑποκρισίαν πρὸς ἀποκρυψιν τῶν μυχιῶν του σκοπῶν.

Αἱ ἐσωτερικαὶ αὐταὶ περιπλοκαὶ καὶ ἀδιάκοποι συμφοραὶ ἤτο ἐπόμενον ὅτι ἐπιβλαβῶς ἤθελον ἐπιδράσει ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τοῦ κράτους. Ὁ Ναπολέων, τυφλούμενος ἐκ τοῦ πρὸς τὴν Ἀγγλίαν μίσους, δὲν ἔμεινεν ἐπὶ πολὺ πιστὸς τῇ μετὰ τῆς Τουρκίας φιλίᾳ, ἀλλ' ἐν τῇ συνθήκῃ τοῦ Τιλσίτ ἐγκατέλιπε τὴν σύμμαχον, συγκατατεθείς εἰς σχέδιον διαμελισμοῦ αὐτῆς, ἐν ᾗ ἂν περιπτώσει αὕτη μὴ ἐδέχετο τὴν μεσιτείαν του πρὸς συνθηκολό-

γῆσιν μετὰ τῆς Ῥωσσίας. Ὁ δὲ κατὰ τῆς συνά-
μεως ταύτης πόλεμος τῶν Τούρκων ἐξηκολούθει ἐν
μέσῳ σειρᾷ ἀποτυχιῶν· οἱ Ῥῶσοι εἶχον καταλάβ-
ει τὴν Βεσσαραβίαν, τὴν Βλαχίαν, καὶ τὴν Μολ-
δαβίαν, ὁ δὲ τσάρος ἀπέκρουε πᾶσαν περὶ εἰρήνης
προτάσιν· τῷ 1812 ὁμοῦ ἐπελθούσης τῆς ἐπιδρομῆς
τοῦ Ναπολέοντος ἠναγκάσθη ἡ Ῥωσσία νὰ συνάψῃ
εἰρήνην ἐν Βουκουρεστίῳ, δι' ἧς ἡ μὲν Βλαχία καὶ
ἡ Μολδαβία ἔμενον ὑπὸ τὴν Τουρκίαν, μετὰ σπου-
δαίων προνομίων αὐτονομίας, ἡ δὲ Ῥωσσία ἐλάμ-
βανε τὴν Βεσσαραβίαν καὶ μέρος τῆς Μολδαβίας.
Εἰς μάτην ὁ Ναπολέων προσεπάθησε νὰ ματαιώσῃ
τὴν εἰρήνην καὶ νὰ ἀποκτήσῃ τὴν συμμαχίαν τῆς
Τουρκίας ἐν τῇ κατὰ τῆς Ῥωσσίας πάλῃ· ἀλλ' οἱ
Τούρκοι ἐνθυμούμενοι τὴν συνθήκην τοῦ Τιλσίτ ἐκώ-
φευον εἰς τὰς ἐπικλήσεις αὐτοῦ.

Τὸ μεταρρυθμιστικὸν ἔργον τοῦ Μαχμούτ, ἀνδρὸς
φιλοπροόδου καὶ κεκτημένου σιδηρᾶν θέλησιν, ἤρξατο
ἐν μέσῳ δυσυπερβλήτων προσκομμάτων· ἡ αὐτο-
κρατορία, κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον περιεστοιχεῖτο
πανταχόθεν ὑπὸ κινδύνων σοβαρῶν· ἡ στασιαστικὴ
αἵρεσις τῶν Βαχαβιτῶν εἶχεν ἐξαπλωθῇ ἐν Συρίᾳ
καὶ Ἀραβίᾳ, ἡ Βοσνία καὶ ἡ Σερβία ἦσαν ἀνά-
στατοι, ὁ δὲ διαβόητος Τεπελενλής Ἀλῆ-πασσᾶς
ἐφέρετο ἐν Ἡπείρῳ ὡς ἀνεξάρτητος σατράπης, πρὸς
τούτοις δὲ οἱ Γενίτσαροι καὶ ἄλλαι τάξεις ἀναφανδὸν
δείκνυσαν τὸ μῖσός των. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτων, κίνδου-

νος πολὺ σοβαρώτερος ἡπείλει ἐξ Αἰγύπτου, ἐνθα ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς, ἄλλοτε ἀπλοῦς δισθεροποιὸς ἐκ Καβάλλας, ἐπωρφελοῦμενος τῆς ἀνταρσίας τῶν Μαμελούκων, ἦν μάτην ἡγωνίσθη νὰ καταστείλῃ ὁ τουρκικὸς στρατός, κατέλαβε τὴν ἐξουσίαν, ἐστραγγάλισεν ἐν ἐνέδρῳ τοὺς κορυφαίους τῶν Μαμελούκων καὶ ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῆς Πύλης ὡς διοικητὴς τῆς Αἰγύπτου· εἶτα δὲ ἐστρεψε τὰ ὅπλα κατὰ τῆς φατρίας τῶν Βαχαβιτῶν, οὓς νικήσας, ὑπήγαγεν αὐτοὺς τοὺς ἱεροὺς τόπους τοῦ Προφήτου ὑπὸ τὴν ὀθωμανικὴν ἀρχήν· ἀλλ' ἐνθαρρυνθεὶς ἐκ τῶν ἐπιτυχιῶν τούτων προέβη πορρωτέρω καί, κατακτῆσας τὸ Δαρρούρ, τὸ Κορδοφάν, καὶ τὴν Νουβίαν, ἤρξατο δεξιῶς ἀναδιοργανῶν τὴν χώραν του, καὶ περιστοιχούμενος ὑπὸ Εὐρωπαίων, Γάλλων ἰδίως, προηλείφετο εἰς τὴν μετὰ ταῦτα ἀνταρσίαν του.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

Ἀφ' οὗτοι οἱ Ἕλληνες εἶδον ψευδομένους ἐν τῷ συνεδρίῳ τῆς Βιέννης τὰς παρὰ τῆς Εὐρώπης προσδοκίας αὐτῶν, ἐνθαρρυνόμενοι ὑπὸ τῶν ἐπαγγελιῶν τῆς Ῥωσσίας, παρεσκευάζον κίνημα, στηριζόμενον ἐπὶ τῶν ἰδίων αὐτῶν δυνάμεων. Τὴν ἐκκρήν αὐτοῦ ἐπέσπευσεν ἐπεισὸδιον, στενότατα συνδεόμενον πρὸς

τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν, ἤτοι ἡ διοίκησις καὶ ἡ ἀποστασία τοῦ Ἀλῆ-πασσά ἐν Ἡπειρῷ. Ὁ σατράπης οὗτος, οὗ τὸ ἄλλοπρόσαλλον καὶ ἡ θηριωδία εἰσὶν ἐκ τῶν σπανιωτάτων παραδειγμάτων τῆς παγκοσμίου ἱστορίας, ἐνῶ κατ' ἀρχὰς αὐστηρότατα κατέστειλεν ἐξέγερσιν τῶν ἐν Ἡπειρῷ ἀρματωλῶν ἐν ἀποκτήσῃ τὴν εὐνοίαν τοῦ διδανίου, ἀναθέσαντος εἰς αὐτὸν τὴν διοίκησιν τῆς ἐπαρχίας Ἰωαννίνων, περιποιήθη κατόπιν τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον, ἕνεκα τῶν ἰδίων ἀνταρτικῶν αὐτοῦ κατὰ τῆς κυβερνήσεως σχεδίων, καὶ ἐνεθάρρυνε τὰς ἐλπίδας τῶν Ἑλλήνων. Ὅτε δὲ ἡ κυβέρνησις του, ἀπολέσασα τὴν ὑπομονήν, ἔπαυσε τὸν σατράπην, καὶ προεκήρυξε τὴν κεφαλὴν του, προσκαλέσασα τοὺς Χριστιανοὺς ἵνα ἐκδικηθῶσιν ἀντὶ τῶν τόσων βιαιοπραγιῶν, ἃς παρ' αὐτοῦ ἐδοκίμασαν, καὶ συντελέσωσιν εἰς τὴν τιμωρίαν του, ὁ πονηρὸς Ἀλῆς κατὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν ἐκολάκευσεν αὖθις τοὺς Ἑλληνας, ὑποσχεθεὶς σύμπραξιν καὶ συμμαχίαν. Καὶ πράγματι αἱ ἐπαγγελίαι αὗται ἐδελέασαν τοὺς Ἑλληνας, οἵτινες λησμονήσαντες τὰς ἀνεκδιηγήτους βασάνους, ἃς ὑπέστησαν ὑπ' αὐτοῦ, ἠνώθησαν μετὰ τοῦ σατράπου, καὶ ἡ ἐπανάστασις τῶν ὡς ταχὺ πῦρ ἐξηπλώθη ἀπὸ τοῦ Πίνδου μέχρι τοῦ Ταυγέτου. Ὁ Ἀλῆς ὁμῶς δὲν ἐσώθη διὰ τῆς συμμαχίας, καθότι οἱ Σουλιῶται, καὶ οἱ λοιποὶ Ἡπειρῶται, ἐγκαταλειφθέντες ὑπ' αὐτοῦ, ποιθέντες τὸ ποῦτον τῇ συνδρομῇ των, τὸν ἐγκατέ-

λιπον καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν τύχην του καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι τῆς Πύλης ἐπὶ τέλους ἐκόμισαν τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀποστάτου εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Ἀλλὰ τὸ κυρίως σύνθημα τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἐδόθη ἐν Βλαχία τῇ 11^ῃ Φεβρουαρίου 1821 ὑπὸ τοῦ πρίγκιπος Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, ἐνθαρρυνθέντος παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας ἵνα διεγείρῃ ἐπανάστασιν ἐν ταῖς ἡγεμονίαις. Τὸ κίνημα ὅμως τοῦτο ἀπέτυχε, τὸ μὲν ἐκ τῆς ψυχρᾶς ἀποδοχῆς ἣν ἀπήντησε παρὰ τοῖς ἰθαγενέσι Βογιάροις, τὸ δὲ ἐκ τῆς μὴ τηρήσεως τοῦ λόγου τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, ὅστις οὐ μόνον οὐδεμίαν βοήθειαν παρέσχεν, ἀλλὰ καὶ διέγραψε τὸν Ὑψηλάντην ἀπὸ τοῦ καταλόγου τῶν ῥώσων ἀξιωματικῶν καί, μετὰ τὴν ἀτυχῆ μάχην τοῦ Δραγατσανίου (19 Ἰουνίου), καθ' ἣν κατεστράφη ὁ ἐκ τῆς ἐπιλέκτου ἐλληνικῆς νεολαίας Ἱερὸς Λόχος, καὶ τινες ἄλλαι μάχαι ἐν Μολδαβίᾳ, ἀπεσθῆσθαι ὁ ἐν ταῖς ἡγεμονίαις ἐπαναστατικὸς σπινθὴρ· ὁ δὲ Ὑψηλάντης, θέλων νὰ κατευθυνθῇ διὰ Τεργέστης εἰς Ἑλλάδα, συνελήφθη ὑπὸ τῆς Αὐστριακῆς κυβερνήσεως καὶ καθείρχθη ἐν τῷ φρουρίῳ Μονγκάτς, ἐνθα ἀπέβίωσε μετὰ ἐξαετῇ σκληρὰν φυλάκισιν.

Ἀλλ' ὁ ἐν ταῖς ἡγεμονίαις καταπαύσας ἀγὼν ἤρξατο ἀχμαιότερος ἐν Πελοποννήσῳ, ἥς οἱ κάτοικοι ἄνθρωποι ἐσπεύδον ὑπὸ τὰς σημαίας. Οἱ Κλέφται κα-

ναυτικοὶ τῶν νησιῶν ἰκαιομένων. Τούτῳ καὶ τὰρ ὡς
μετέβαλλον τὰ σκάφη τῶν ἀπὸ ἐμπορικῶν εἰς πο-
λεμικά· σημειωτέον δὲ ὅτι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὸ
ναυτικὸν τῶν Ἑλλήνων ἤχμαζε, συγχείμενον ἐκ
πλέον ἢ ἑξακοσίων ἐμπορικῶν πλοίων, ὧν ἐπέβαινον
δισχίλιοι καὶ περιπλέον ναῦται, καλῶς ἐκγεγυμνα-
σμένοι. Οἱ Τούρκοι προσεπάθησαν παντὶ σθένει νὰ
καταστείλωσι τὴν ἐπανάστασιν· οἱ δὲ Ἕλληνες αἰσθα-
νόμενοι τὸ ἄνισον τῆς πάλης εἶχον ἀπευθυνθῆ πρὸς
τὰς χριστιανικὰς αὐλὰς, ἐπιζητοῦντες τὴν προστα-
σίαν αὐτῶν, ἀλλ' οἱ βασιλεῖς, φοβούμενοι τὴν ἐπι-
κράτησιν τῶν ἀνατρεπτικῶν ἰδεῶν, ἐκώφευον εἰς
τὰς ἐπικλήσεις ταύτας, καὶ αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος,
ὕπαικων εἰς τὰς συμβουλὰς τοῦ ὑπουργοῦ του Νεο-
σελρῶδ καὶ τοῦ αὐστριακοῦ Μέττερνιχ, ἤρνηθη πᾶ-
σαν ὑποστήριξιν ἐκείνοις, οὓς αὐτὸς εἶχεν ἐξωθήσει εἰς
ἀνταρσίαν. Ἀλλ' ὁ ἐπιβλαβέστατος ἐχθρὸς τῶν Ἑλ-
λήνων καὶ τὸ κυριώτατον αἷτιον τῶν διαφορῶν αὐ-
τῶν ἀποτυχῶν, ἦν ἡ διηνεκὴς διχόνοια, ἡ μεταξὺ
τῶν ἀρχηγῶν αὐτῶν ὑφισταμένη καὶ διαρκέσασα
ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τοῦ ἀγῶνος.

Οἱ Ἕλληνες νησιῶται ἐνθαρρυνθέντες ἐκ τῶν
ἐπιτυχιῶν ἃς ἐπανελημμένως ἦσαν τὰ ἐλληνικὰ
πλοῖα ὑπὸ τὸν Κανάρην καὶ ἄλλους, ἀνύψωσαν
τὴν σημαίαν τῆς ἀνταρσίας, καὶ ὅλη σχεδὸν ἡ
Κρήτη, ἡ Σάμος, ἡ Χίος καὶ ἄλλαι νῆσοι ἐκα-
λύπτοντο ὑπὸ στισῶν ἐπαναστατικῶν. Ἀλλ' ἐπὶ

τέλους ἡ Πύλη, ἐννοήσασα ὅτι διὰ τῶν μέτρων ἃ εἶχε λάβει ἦτο ἀδύνατον νὰ τεθῇ τέρμα εἰς τὴν πάλιν, ἀπεφάσισε νὰ πέμψῃ σπουδαίαν στρατιωτικὴν δύναμιν κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν. Οὕτω, τὸ μὲν κατὰ τοῦ Ἀλῆ-πασσᾶ ἐνεργοῦν στρατιωτικὸν σῶμα τοῦ Χουρσίτ, μετὰ τὴν ἐξόντωσιν ἐκείνου, ἐστράφη κατὰ τῶν ἀνταρτῶν τῆς Ἡπείρου καὶ τῆς Στερεᾶς, ὁ δὲ Δράμαλης μετὰ τρισμυρίων στρατιωτῶν διετάχθη νὰ εἰσβάλῃ εἰς Πελοπόννησον.

Μεθ' ὅλα ταῦτα, αἱ νίκαι καὶ αἱ ἡτται τῶν δύο ἀντιπάλων ἰσοκρίζον ἀλλήλαις τῷ 1823, καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ προῖδῃ τὴν ἔκβασιν τοῦ ἀγῶνος. Ἡ Ἀγγλία ἐδείκνυτο ἐχθρὰ τοῖς Ἑλλησι καὶ ἡ Αὐστρία ἀναφανδὸν ἐβοήθει τοὺς πολεμίους αὐτῶν, ἀλλ' ἡ Ῥωσσία δὲν ἐπαύετο ἐγκαρδιούσα τοὺς Χριστιανούς, ἔστω καὶ διὰ κενῶν ὑποσχέσεων, ἔχουσα στρατὸν ἐξ 100.000 ἀνδρῶν παρατεταγμένον παρὰ τὰ τουρκικὰ μεθόρια καὶ ἑτοιμον νὰ ἐνεργήσῃ. Ἐν τούτοις ὁ σουλτάνος Μαχμούτ, διὰ τῶν ἐνθαρρύνσεων δυνάμεων τινων, καὶ μάλιστα τῆς Αὐστρίας, παρεχούσης αὐτῷ παντοειδὲς προμηθείας, στερεὰν ἀπόφασιν ἐσχημάτισεν ὅπως, μεθ' ὅλην τὴν παρὰ τῷ λαῷ καὶ τοῖς Γενιτσάροις διαχυθεῖσαν ἀθυμίαν, παλαίσῃ μέχρις ἐσχάτων, χάρις δὲ τῇ μεσιτείᾳ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Αὐστρίας εὖρε πολῦτιμον σύμμαχον ἐκείνον, ὃν ὡς ἐχθρὸν ὑπώπτευε τέως, ἦτοι τὸν σαφρότερον τῆς Αἰνιόπου Μενιμέτ Ἀλᾶν.

ἡγεμόνος ἐν Αἰγύπτῳ καὶ διὰ τῆς ἐκτάκτου δρα-
στηριότητος αὐτοῦ ἐπέτυχε νὰ εἰσαγάγῃ τάξιν τινά,
ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ, τῇ στερουμένῃ ἄχρι τοῦδε
παντὸς πολιτικοῦ διοργανισμοῦ. Διὰ τῶν γάλλων
ἀξιοματικῶν, οὓς μεγάλως περιεποιήθη, ἐσχημάτισε
κατ' εὐρωπαϊκὸν πρότυπον ἰσχυρὸν στρατόν, διὰ δὲ
τῶν ἐν γαλλικοῖς νεωρίοις ἀγοραζομένων πλοίων
συνεκρότησε στόλον ἀξιόμαχον. τὰ πρὸς συντήρη-
σιν τούτων ἀπαιτούμενα χρήματα πορίζομενος ἐκ
καταθλιπτικῆς φορολογίας τῶν ὑπηκόων του. Τοῦτον
λοιπὸν τὸν σύμμαχον ἐσπευδε νὰ προσοικειωθῇ ὁ
Μαχμούτ, ἀποτρέπων μὲν ἀπὸ τῆς ἰδίας αὐτοῦ
ἐπικρατείας τὴν ἀκόρεστον φιλοδοξίαν του, ἀντιτάσ-
σων δὲ τὰς σημαντικὰς του δυνάμεις ἐναντίον τῶν
Ἑλλήνων· πρὸς ζωηροτέραν δὲ ἀνάφλεξιν τῆς φι-
λοδοξίας τοῦ Αἰγυπτίου προσήνεγκεν αὐτῷ τὸ πασ-
σαλίκιον τῆς Πελοποννήσου, ἐπὶ τῷ ὅρῳ ὅμως ὅτι οὗ
πρῶτον κατακτήσῃ αὐτήν (1824). Ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς
δεχθεὶς τοῦτο τὸ ἔργον, τὸ μεγαλῦνον τὴν φήμην
καὶ τὴν περιωπὴν αὐτοῦ, ἐπεμψε τὸν υἱὸν του Ἰ-
βραχίμ μετὰ στρατοῦ ἐκ 17,000 ἀνδρῶν εἰς Πε-
λοπόννησον· ἀλλὰ καθ' ὁδὸν ὁ συμμαχικὸς τουρκο-
αἰγυπτιακὸς στόλος συνηντήθη ὑπὸ τοῦ Ἑλληνος
ναυάρχου Μιαούλη καὶ διεσκορπίσθη, ματαιωθείσης
οὕτω τῆς ἐκστρατείας. Τὸ ἐπὶ οὗτος (1825) ὁ Ἰβρα-
χίμ ὑπῆρξεν εὐτυχέστερος, δυνηθεὶς ν' ἀποδιβάσῃ

εἰς Μεθώνην τὸν στρατὸν τοῦ. Ἡ πειθαρχία καὶ ὁ εὐρωπαϊκὸς διοργανισμὸς τῶν Αἰγυπτίων καὶ ἡ ἀριθμητικὴ ὑπεροχὴ τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ ἀφ' ἑνός, ἡ ἐξακολουθοῦσα διχόνοια τῶν Ἑλλήνων ὀπλάρχων καὶ αἱ ἐξ Εὐρώπης ἀποθαρρυντικαὶ εἰδήσεις ἀφ' ἑτέρου, ἐπήνεγκαν διαφόρους ἀποτυχίας τῶν Ἑλλήνων, ἀπολεσάντων βαθμηδὸν διαφόρους ὀχυράς θέσεις τῆς Πελοποννήσου· κατὰ θάλασσαν ὁμως ἐξηκολούθουν νικῶντες οἱ στόλαρχοι τῶν Ἑλλήνων, ἀντισταθμίζοντές πως τὰς ἐπὶ τῆς ξηρᾶς συμφοράς.

Ἐν τούτοις ἡ ἐπιμονὴ καὶ ἐγκαρτέρησις τῶν Ἑλλήνων ἤρξαντο κλονοῦσαι τὴν ἀδιαφορίαν τῶν εὐρωπαϊκῶν κυβερνήσεων καὶ ἐκκαίουςαι τὰς συμπαθείας τῶν λαῶν. Αἱ τρεῖς μεγάλαι δυνάμεις ἐπὶ τέλους ἐπελήρθησαν τοῦ ἔργου τῆς μεσιτείας μετὰξὺ τοῦ σουλτάνου καὶ τῶν ἐπαναστατῶν Ἑλλήνων. Ὁ νέος αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωσσίας Νικόλαος, ἀνὴρ ἀποφασιστικὸς καὶ δραστήριος, δὲν ἤκολούθησε τὴν μετριοπαθεῖ πολιτικὴν τοῦ πατρὸς τοῦ, ἀλλὰ διεκαίετο ὑπὸ τοῦ πόθου τοῦ νὰ πραγματοποιήσῃ τὰς ἐντολάς τοῦ προγόνου τοῦ Πέτρου τοῦ μεγάλου, καὶ ἐθεώρει τοὺς Ἕλληνας ὡς ἀφορμὴν κατάλληλον ἐπεμβάσεως. Ἡ μετὰξὺ Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας συναφθεῖσα, τῷ 1826, πρὸς διευθέτησιν διαφόρων ἐκκρεμῶν ζητημάτων συνθήκη τοῦ Ἀκχερμαν, μετέβαλε σημαντικῶς ὑπὲρ τῆς Ῥωσσίας τὴν τοῦ Βουκουρεστίου

συνθήκην. θεσπίσασα ἐλευθεροπλοίαν τοῦ ῥωστικοῦ στόλου ἐν τῷ Εὐξείνῳ, ἀνάμιξιν ἐν τῇ διοικήσει τῶν παριστρίων ἡγεμονιῶν, ἐπανόρθωσιν τῶν προνομίων τῆς Σερβίας, δι' ὧν οἱ Τοῦρκοι μόνον τὰ σπουδαία ἐδικαιοῦντο νὰ κατέχωσι, καὶ σπουδαίας ἀποζημιώσεις ὑπὲρ ῥώσων ὑπηκόων. Ἡ δὲ Ἀγγλία, ἥς ἐξηγέρθησαν διὰ τῆς συνθήκης ταύτης αἱ κατὰ τῆς Ῥωσσίας ὑπόνοιαι, μὴ θέλουσα ν' ἀφήσῃ τοῖς ῥώσσοις μόνους ἐλεύθερον τὸ στάδιον τῆς ὁπὲρ τῶν Ἑλλήνων ἐπεμβάσεως ἀπεφάσισε νὰ ἐπεμβῇ ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ διέταξε τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτὴν ἵνα μεσιτεύσῃ παρὰ τῇ Πύλῃ. Ὅτε δὲ ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις ἀπέκρουσε τὰς προτάσεις τοῦ ἄγγλου πρεσβευτοῦ, αἱ τρεῖς δυνάμεις Ἀγγλία, Ῥωσσία, Γαλλία ὑπέγραψαν, τῇ 6 Ἰουλίου 1827 πρωτόκολλον ἐν Λονδίνῳ, δι' οὗ παρεῖχον τῇ Πύλῃ μηνιαίαν προθεσμίαν ἵνα συνάψῃ μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἀνακωχήν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἤθελον τεθῇ αἱ βάσεις τῆς εἰρήνης, καὶ οὐ ἰδιαίτερον καὶ μυστικὸν ἄρθρον διέτασεν ὅπως, ἐν περιπτώσει ἀρνήσεως, ἐκδισθῇ ἡ ἀπόφασις αὕτη. Ἀλλὰ τὸ περὶ τούτου ἐπιδοθὲν αὐτῇ τελεσίγραφον ἡ Πύλη οὐδ' ἀπαντήσεως ἤξιωσε, καὶ μικρὸν μετὰ ταῦτα νέος αἰγυπτιακὸς στόλος ἐξ 89 πλοίων ἀπεβίβασε πενταχιλίους στρατιώτας εἰς Πελοπόννησον, ἵνα δι' αὐτῶν κατενεχθῇ τὸ τελευταῖον κατὰ τῆς ἐπαναστάσεως τραῦμα· οἱ ἐν τῷ Αἰγαίῳ περιπλέοντες

στον στόλον των μεγάλων συναρμάτων κατεπλήρω-
σαν πάραυτα εἰς τὸν ὅρμον τοῦ Ναυαρίνου, ἐνθα
εἶχον ἀποδιδασθῆ οἱ Αἰγύπτιοι, καὶ ὑπεχρέωσαν
αὐτοὺς νὰ δεχθῶσιν ἀνακωχὴν μέχρις ἐπιστροφῆς
τῶν ἀπεσταλμένων, οὓς ὁ Ἰβραχὴμ εἶχεν ἀποστείλει
εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ Ἀλεξάνδρειαν αἰτούμενος
ὁδηγίας· ὅτε δὲ ὁ Ἰβραχὴμ, ἀθετήσας τὴν ὑπόσχε-
σίν του ἐξηκολούθει καταδιώκων τοὺς ἐπαναστάτας,
οἱ ναύαρχοι εἰσῆλθον ἐντὸς τοῦ ὅρμου, ἐλπίζοντες νὰ
παίσωσι διὰ φιλικῆς γλώσσης τὸν υἱὸν τοῦ Μεχ-
μέτ Ἀλῆ ἵνα δεχθῇ τὰς προτάσεις των ἄνευ αἰμα-
τοχυρίας.

Αἱ διαπραγματεύσεις ἔβαινον καλῶς καὶ ὁ σκο-
πὸς ἤθελεν ἐπιτευχθῇ ἴσως ἄνευ συγκρούσεως, ὅτε
συνέβη τότε τὸ ἀπρόοπτον γεγονός· τῇ 20 Ὀκτω-
βρίου 1827, ὅτε ἡ λέμβος ἀγγλικῆς τινος φρεγά-
τας ἐστάλη ἵνα προσκαλέσῃ τουρκικὸν πυρπολικὸν
νὰ μένῃ εἰς ἀπόστασιν, οἱ Τούρκοι ἐπυρροβόλησαν
κατ' αὐτῆς· τὸ πῦρ ἐξηκολούθησε καὶ καθ' ἑτέρας
ἀγγλικῆς λέμβου σταλείσης πρὸς βοήθειαν τῆς
πρώτης καὶ αὐτὴ δὲ ἡ γαλλικὴ φρεγάττα προσε-
βλήθη ὑπὸ σφαίρας. Τὸ πῦρ ἤρξατο τότε καθ' ὅλην
τὴν γραμμὴν καὶ ὁ ὅρμος τοῦ Ναυαρίνου ἐγένετο
θέατρον ναυμαχίας, καθ' ἣν τὰ πλοῖα, ὡς ἐκ τοῦ
στενοῦ τοῦ χώρου, ἐμάχοντο σχεδὸν ἐκ τοῦ συστά-
δην, τοῦ συμμαχικοῦ στόλου διατελοῦντος ὑπὸ τὰς
διασπάρας τοῦ ἀγγλοῦ ναυάρχου Κόδρινγκτονος· μετὰ

τρίωρον πάλην, ἡ νίκη παρέμεινεν εἰς τὸν συμμαχικὸν στόλον. Τὸ γεγονός τοῦτο, σῶσαν ἀπὸ μεγάλου κινδύνου τὴν Ἑλλάδα, ἡδύνατο συνάμα νὰ ἐπενέγκῃ καὶ τὸν θρίαμβον τῆς Ῥωσσίας· διὰ τοῦτο ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπεδέχθησαν τὴν περὶ τοῦτου εἰδήσιν μετὰ κατηφείας, καὶ ὁ βασιλεὺς Γεώργιος κατὰ τὴν ἑναρξιν τοῦ κοινοβουλίου ἐχαρὰκτῆρισεν αὐτὸ ὡς ἀξιοθρήνητον συμβάν. Ἡ κατάστασις ἦτο σοβαρὰ πράγματι· ὁ αὐτοκράτωρ Νικόλαος, προσασιζόμενος τὴν προσβολὴν τὴν περιγενομένην τῇ σημαίᾳ αὐτοῦ κατὰ τὴν ναυμαχίαν τοῦ Ναυαρίνου, καὶ τὴν μὴ ἐκτέλεσιν τῆς συνθήκης τοῦ Ἀκκερμαν, ἐκήρυξε τῇ Τουρκίᾳ τὸν πόλεμον, τῇ 26 Ἀπριλίου 1828, μικρὸν δὲ μετὰ ταῦτα ὁ ἐξ 100,000 ἀνδρῶν Ῥωσικὸς στρατὸς διέβη τὸν Προῦθον, εἰσῆλθεν εἰς Ἰάσιον καὶ Βουκουρέστιον, ἐνῶ ἐν Ἀσίᾳ ὁ Πασκίεβιτς κατέλαβε τὴν Ἐρζερούμ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ σουλτάνος ἐπέμενεν ἀποκρούων πάντα μετὰ τῶν Ἑλλήνων συμμάχων, αἱ δὲ δυτικαὶ Δυνάμεις συμφέρον εἶχον νὰ μὴ ἀφίσωσι τὸ πεδίον ἐλεύθερον εἰς μόνην τὴν Ῥωσσίαν, ἀπεφασίσθη ἡ ὑπὸ γαλλικοῦ στρατοῦ κατοχὴ τῆς Πελοποννήσου, καὶ τῇ 29 Αὐγούστου 1829 στρατηγὸς Μαιζὼν μετὰ 14,000 Γάλλων ἀπεβιδάχθη εἰς Ναυαρίνον· ὁ Ἰβραχὴμ δὲν ἐτόλμησε ν' ἀντιστῇ καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐξεκένωσε τὴν Πελοπόννησον, καί περ λαμβάνων ἐκ Κωνσταντινουπόλεως διαταγὰς νὰ μὴ ἀφέλθῃ

Ἡ Ῥωσσία ἐν τούτοις ἐξηκολούθει στεφομένη ὑπὸ ἐπιτυχίων· ὁ στρατηγὸς Δίβιτς μετὰ ὀκτὼ μυριάδων ἀνδρῶν, διέβη τὸν Αἶμον καὶ μετ' οὐ πολὺ ἀφίκετο εἰς Ἀδριανούπολιν. Ἡ διπλωματία τέλος κατώρθωσε νὰ πείσῃ τὸν σουλτάνον, περισπώμενον καὶ ἐκ σπουδαίων ἐσωτερικῶν περιπλοκῶν, ἵνα μισθὸν πρὸ τῆς μετὰ τῆς Ῥωσσίας συνθηκολογήσεως ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Λονδινείου συνθήκης τῆς 6 Ἰουλίου 1827 καὶ τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 22 Μαρτίου 1829· τὴν δὲ μετὰ τῆς Ῥωσσίας εἰρήνην μόλις κατὰ τὴν ὑστάτην ὥραν συνήνεσε νὰ ὑπογράψῃ ὁ Μαχμούτ, τῇ 14 Σεπτεμβρίου 1829. Διὰ ταύτης «τῆς συνθήκης τῆς Ἀδριανουπόλεως» ἡ Ῥωσσία ἔλαβεν ἀποζημίωσιν 135 ἑκατομμυρίων, προσεκτίσαστο τὸ Δέλτα τοῦ Δουνάβεως καὶ ἐλευθεροπλοῖαν ἐν τῷ Εὐξείνῳ, γενομένη οὕτω κυρία τοῦ ἐν αὐτῷ ἐμπορίου· ἡ δὲ Πύλη διετῆρει τὴν ἐπὶ τῶν παριστρίων ἡγεμονιῶν κυριαρχίαν καὶ ἀνέκτα τὰς ἐν Ἀσίᾳ ὑπὸ τῶν Ῥώσσιων καταληφθείσας κατὰ τὸν πόλεμον χώρας. Τὰ ὅρια τῆς Ἑλλάδος, ἀνακηρυχθείσης εἰς βασιλγεῖον, καθωρίσθησαν βραδύτερον διὰ τῶν ἐν Λονδίνῳ συγκροτηθεισῶν Συνδιασκέψεων.

ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ. — ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΓΕΝΙΤΣΑΡΩΝ.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὁ σουλτάνος ἀνενδότως ἐξηκολούθει τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἀρξάμενον μεταρρυθμιστικὸν ἔργον, πεπεισμένος ὅτι διὰ τοῦ μέσου τοῦτου ἤθελεν ἀναπτύξει τοὺς πόρους τοῦ κράτους, φωτίσει τοὺς κατοίκους περὶ τῶν ἀληθινῶν αὐτῶν συμφερόντων, εἰσαγάγει εὐταξίαν καὶ εὐνομίαν ἐκεῖ ὅπου πρὶν αἱ καταχρήσεις ἦσαν συνήθεις, καὶ παγιώσει καθ' ὅλα τὴν ὀθωμανικὴν κυριαρχίαν· ὑπ' οὐδενὸς δὲ κωλύματος ἀπεθαρρύνετο, οὐδεμίαν ἀντίστασιν ἐφοβεῖτο, ἀλλὰ στερρῶς ἐβάδιζεν ἐν τῇ ὁδῷ τῆς μεταρρυθμίσεως, αἶρων ἐκ μέσου πᾶν πρόσκομμα καὶ καταρρίπτων διὰ τοῦ ῥωμαλέου βραχίονος αὐτοῦ πάντα ἐνιστάμενον κατὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν νέων μέτρων. Πρὸς τοῖς ἄλλοις, κατήργησε τὴν πρὶν ἐν χρήσει ἀσιατικὴν περιβολήν, παραδεξάμενος τὰ εὐρωπαϊκὰ ἐνδύματα καὶ τὸ φέσιον, ἀντὶ τῶν ἀναξυρίδων καὶ τῆς κιθάρειας καὶ διοργανώσας τὸν στρατὸν κατὰ τὸ εὐρωπαϊκὸν σύστημα. Τὴν αὐτὴν ἀναμόρφωσιν ἐφήρμοσε καὶ ἐπὶ τῆς πολιτικῆς διοικήσεως, εἰσαγαγὼν αὐστηρὰν συγκέντρωσιν, ἵνα κρατῇ ἐν ταῖς χερσὶ τὰ ἡνία τῆς κυβερνήσεως καὶ δύναται ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ ἐπικρατείᾳ νὰ ἐξελέγχει ῥαδίως τὴν πρόοδον τῶν νέων θεσμῶν. Καὶ ἐπεκρίθησαν μὲν αὐστηρῶς αἱ μεταρρυθμίσεις αὗται, αἱ

καταλύσασαι τὸ τέως ὑπάρχον σύστημα, οὐδὲν δ' ἄντ' αὐτοῦ εἰσαγαγοῦσαι εἰμὴ ξένους θεσμούς καὶ ἀλλότρια ῥήθη, μὴ δυνάμενα νὰ ῥιζοβολήσωσι, πολὺ δ' ἥττον νὰ καρποφορήσωσιν ἐν Τουρκίᾳ, ἀλλ' εἶνε ἄπορον, ἂν ἄνευ τῆς ἀνακαινιστικῆς καὶ δραστηρίου ἐνεργείας τοῦ Μαχμούτ, τὸ ὑπὸ τηλικούτων ἐχθρῶν περιστοιχούμενον κράτος θὰ ἠδύνατο ν' ἀνθέξῃ εἰ μὴ εἰσέηγετο ἔκτοτε εἰς τὴν χορείαν τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν.

Τὰ κυριώτατα προσκόμματα τοῦ μεταρρυθμιστικοῦ ἔργου ἦσαν τὸ σῶμα τῶν Γενιτσάρων καὶ τινες ἄλλοι τῶν ἀνωτέρων λειτουργῶν· καὶ οὗτοι μὲν ἠναγκάσθησαν νὰ κάμψωσιν ὑπὸ τὴν θέλησιν τοῦ χαλίφου, ὅτε ἐνόησαν ὅτι καὶ ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῶν δὲν ἠθελε σταματήσει ἡ μεταρρύθμισις, ἐκεῖνοι δὲ ἐπαιρόμενοι ἐνεκα τῶν παλαιῶν ἀνταρσιῶν, δι' ὧν ἐθριάμβευσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, προὐκάλεσαν τὴν ἄρδην ἐξόντωσίν των. Τοῦρκος ἱστορικός, ὁ Ἑσσάτ ἐφέντης, λέγει περὶ αὐτῶν: « Οἱ ἀδάμαστοι οὗτοι ἵπποι, τρέχοντες ἀχαλίνωτοι εἰς τοὺς λειμῶνας τῆς ἀταξίας, ἐθεώρουν ἑαυτοὺς ἄρχοντας τοῦ τόπου, διετήρουν ἄσβεστον τὸ πῦρ ὑπὸ τὸν λέβητα τῆς ἀνταρσίας, καὶ ἐχάλκευον τὸν κρίκον τῆς ἀνυποταξίας. » Ἄλλ' ὁ Μαχμούτ ἀπεφάσισε νὰ θραύσῃ τὴν ἀντίστασιν αὐτῶν· καὶ ἀφοῦ ἐξησθένησε τὸ ἄτακτον σῶμά των πέμπων ἀποσπάσματα αὐτοῦ κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐπανασταστῶν, ἐζήτησεν ἵνα ἀποσπάσῃ ἀπὸ ἐκάστου λόχου 150 ἄνδρας καὶ σχη-

ματίσῃ δι' αὐτῶν συντάγματα κατὰ τὸν εὐρωπαϊκὸν τρόπον. Καὶ οἱ μὲν ἀρχηγοὶ ὑπήκουσαν, ἀλλ' οἱ στρατιῶται ἔδωκαν τὸ σύνθημα τῆς ἀνταρσίας, ἀνατρέψαντες κατὰ τὸ εἰωθὸς τοὺς λείπητας καὶ μεταδόντες πῦρ εἰς διαφόρους συνοικίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ Μαχμούτ ἐκάλεσεν αὐθωρεὶ ἐκ πάντων τῶν σημείων τῆς αὐτοκρατορίας στρατὸν καὶ ἡ πλατεῖα τοῦ Ἑτ-Μεϊδάν ἐκαλύφθη ἐκ 4,000 πτωμάτων Γενιτσάρων, φονευθέντων κατὰ τὴν ἐπισυμβῆσαν πάλιν· κατὰ τὰς ἐπομένας δὲ ἡμέρας ἐθανατώθησαν πολλαὶ χιλιάδες αὐτῶν, καὶ οὕτω κατεστράφη τὸ φοβερόν τοῦτο σῶμα τῇ 28 Ἰουλίου 1826. Καὶ ἀπηλλάγη μὲν οὕτω ὁ τόπος μάστιγος δεινῆς καὶ διηνεκοῦς ἀφορμῆς ταραχῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ στρατιωτικὴ ἰσχὺς τοῦ κράτους ἐπὶ ὀλίγον καιρὸν ἐξενευρίσθη, ἄχρις οὗ σχηματισθῇ στρατὸς ἐκγεγυμνασμένος καὶ ἀξιόμαχος.

ΑΝΤΑΡΣΙΑ ΤΟΥ ΜΕΧΜΕΤ ΑΛΗ.

Ἀνωτέρω εἶδομεν τὸν σατράπην τῆς Αἰγύπτου Μεχμέτ Ἀλὴν κάτοχον ἐπιφθόνου στρατιωτικῆς δυνάμεως καὶ οὐ μόνον ἀνεξαρτήτως καὶ ἀπολύτως ἄρχοντα, ἀλλὰ καὶ παντὶ σθένει ἐπιδιώκοντα τὴν ἐπέκτασιν τῆς ἐξουσίας του. Εἰς τὴν Συρίαν ἰδίως εἵχε διηνεκῶς ἐστραμμένους τοὺς ὀφθαλμούς του, καθότι

ἡ ἐπαρχία αὐτὴ σπαρασσομένη ὑπὸ διαφορῶν ἐσω-
τερικῶν παραχῶν δὲν συνείχετο εἰμὴ δι' ἐκλελυμέ-
νων δεσμῶν μετὰ τῆς κεντρικῆς κυβερνήσεως, ἥτο
ὁ ἀναγκαῖα τῇ Αἰγύπτῳ, πλουσία οὕσα εἰς ξυλείαν,
ἥς ἐκείνη ἐστερεῖτο. Πρῶτον ἔργον τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ
ἦν ὑποῦλως νὰ ὑποθάλλῃ τὰς παραχὰς καὶ νὰ προσ-
οικειωθῇ τὸν πανίσχυρον ἐμίρην Βασίρ, ὑπὸ τὰς
διαταγὰς τοῦ ὁποῖου ἦσαν τεταγμένοι οἱ Δροῦσοι
καὶ οἱ Μαρωνῖται· τῷ 1831, ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς ἐνό-
μισε καταλλήλῃ τὴν εὐκαιρίαν ἵνα ἐκτελέσῃ τὰ
σχέδιά του, καὶ ἔρριψεν ἐντελῶς τὸ πρόσωπεόν.

Ὁ διοικητὴς τῆς Ἀκρῆς Ἀδαλλάχ-πασσᾶς πρῶτην
φίλος καὶ προστατευόμενος τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ, με-
ταβαλὼν αἰφνης φρόνημα ἐδέχθη καὶ ἐφιλοξένησε
τοὺς ἐξ Αἰγύπτου φυγάδας· ὁ Ἰβραχὴμ ἀποσταλεὶς
ὑπὸ τοῦ πατρός του κατέλαβε τὴν Ἀκρην, καὶ αἰχ-
μαλωτίσας τὸν πασσᾶν ἐπεμψεν αὐτὸν εἰς Αἴγυπτον.
Ἐκ τούτων ὁ σουλτάνος σφοδρὰ ἀγανακτήσας οὐ
μόνον ἀπεκήρυξε τὸν Μεχμέτ Ἀλῆν καὶ τὸν υἱόν
του, ἀλλ' ἀμέσως ἐπεμψε στρατὸν κατὰ τῶν Αἰγυ-
πτίων ὑπὸ τὸν Χουσεῖν-πασσᾶν· ἀλλ' ὁ στρατὸς
οὗτος ἡττήθη καὶ μετὰ πεντάμηνον ἀνακωχὴν ὁ
σουλτάνος ἀνέθηκε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ κατὰ τῶν
Αἰγυπτίων στρατοῦ τῷ μεγάλῳ Βεζίρῃ Ῥεσσῖτ-
πασσᾶ, ὅστις καὶ αὐτὸς ἡττήθη καὶ ἐτραυματίσθη
κατὰ τὴν παρὰ τὸ Ἰκόνιον μάχην. Μετὰ τὰς νί-
κας αὐτῆς ὁ στρατὸς τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ ἀποτό-

λασεν εἰς Μ. Ἀσίαν, ὅτε ἡ Πύλη ἐδέχθη τὴν συμμαχίαν. ἦν ἐπιμόνως προσέφερεν αὐτῇ ἡ Ῥωσσία καὶ ἦν παντὶ σθένει ἐζήτει νὰ ματαιώσῃ ἡ Γαλλία, προστατεύουσα τὸν Αἰγύπτιον ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τῆς πάλης. Ὁ Ἰβραχὴμ-πασσάς ἀνέστειλε τότε τὴν πορείαν τοῦ στρατοῦ του καὶ τῇ μεσολαβήσει τῆς γαλλικῆς διπλωματίας, ἀπεφασισε νὰ συνάψῃ εἰρήνην. Τῇ 20 Φεβρουαρίου 1833 εἰσέπλευσε μέρος τοῦ ῥωσσικοῦ στόλου εἰς τὸν Βόσπορον καὶ τῇ 22 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς συνωμολογήθη μεταξὺ τῆς Πύλης καὶ τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ προσωρινή εἰρήνη, δι' ἧς οὗτος ἐλάμβανε τὴν Κύπρον καὶ τὰ πασσαλίκια τῆς Δαμασκοῦ, τῆς Σαΐδας καὶ τοῦ Χαλεπίου καὶ τὰ διαμερίσματα τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τῆς Ναυλοῦντος, ὑπεχρεώθη ὅμως ν' ἀποσύρῃ τὸν στρατὸν του. Ἡ παρουσία τῶν ῥώσσιων πρὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπέβαιnen οὕτω περιττή καὶ ἡ Πύλη ἀνεκοίνωσεν αὐθημερὸν τῷ ῥώσσῳ πρεσβευτῇ ὅτι δὲν εἶχεν ἀνάγκην τοῦ ῥωσσικοῦ στόλου. Ἀλλ' ὅτε ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς ἀπέκρουσε τὴν συνθήκην, ὁ σουλτάνος ἐπεκαλέσθη αὐθις τὴν βοήθειαν τοῦ συμμάχου του καὶ μετ' οὐ πολὺ δεύτερος ῥωσσικὸς στόλος ἐφάνη παρὰ τὴν Σωζούπολιν, ἡ δὲ ἐμπροσθοφυλακὴ τοῦ ῥωσσικοῦ στρατοῦ εἰσῆλθεν εἰς Ἰάσιον. Τῇ 29 Ἀπριλίου ἀφίκοντο οἱ Ῥῶσοι εἰς Σιγίστριαν καὶ τῇ 23 Ἀπριλίου ἕτερον ῥωσσικὸν σῶμα ἐφθάσε μέγα Σχουτζάρεως· μετ' ὀλίγου ὅμως ἡμέρας οἱ

στόλοι τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας ἠγκυροβόλησαν ἐν τῷ Ἑλλησπόντῳ, καὶ τότε μόλις συνωμολογήθη ἐπισήμως ἡ μετὰ τῆς Αἰγύπτου εἰρήνη, δι' ἧς ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς ἐλάμβανε τὴν διοίκησιν ὅλης τῆς Συρίας μέχρι τοῦ ὄρους Ταύρου, καὶ ὑπὸ τὸν τίτλον ἐκμισθώσεως, διαμερίσματά τινα τῶν Ἀδάνων καὶ τῆς Ταρσοῦ, κυρωθείσης ἐκ νέου τῆς ἐπὶ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Κρήτης ἐξουσίας αὐτοῦ. Οἱ Ῥώσσοι ἀπεχώρησαν τότε, ἀλλ' ὁ κόμης Ὁρλώφ ἐφρόντισε πρὸ τούτου νὰ διομολογήσῃ συνθήκην ὁκταετοῦς συμμαχίας καὶ ἐπιμαχίας μεταξὺ Τουρκίας καὶ Ῥωσσίας (τὴν τοῦ Χουγκιάρ-Ἰσκέλεσί), δι' ἧς ἀπεκλείετο ὁ Ἑλλησπόντος εἰς τὰ πλοῖα τῶν ἐχθρικών τῇ Ῥωσσίᾳ δυνάμεων καὶ μόνος ὁ τσάρος εἶχε τὸ δικαίωμα τοῦ πέμπειν στόλον εἰς τὸν Βόσπορον.

Ἀλλ' ἦτο προφανές ὅτι ἡ τουρκο-αἰγυπτιακὴ σύμβασις δὲν ἤθελε διαρκέσει ἐπὶ πολὺ· ὁ σουλτάνος καὶ ὁ Αἰγύπτιος ἀνέμενον εὐκαιρίαν ἵνα ἐπαναλάβωσι τὴν πάλιν, καθότι ὁ μὲν πρῶτος ἠδυνάτει ν' ἀνεχθῇ τὴν ἑπάρσιν καὶ ἀλαζονείαν τοῦ ὑποτελοῦς του, ὀνειρευομένου ἄμετρον ἐπέκτασιν κατακτητήσεων, οὗτος δὲ ἐρραδιούργει διηνεκῶς παρὰ ταῖς μεγάλαις δυνάμεσιν, ἐλπίζων ὅτι διὰ τῆς διπλωματικῆς ὁδοῦ ἤθελε τύχει τῆς ικανοποιήσεως τῶν ὑπερφιάλων ἀξιώσεών του. Ἐν τούτοις ἡ τύχη ἐξηκολούθει προσμειδιῶσα τῷ Μεχμέτ Ἀλῇ· ὁ σουλτάνος ἀπευθύνας ταῖς Λιναρμέσιν ἐγκύκλιον προδρασπῆται κατὰ τοῦ

ἀντάρτου διοικητοῦ τῆς Αἰγύπτου, διέταξε τὸν στρατὸν αὐτοῦ ἵνα διαβῇ τὸν Εὐφράτην· αἱ δὲ ἀντίπαλοι στρατιαί, ὧν ἐκάστη εἶχε δύναμιν 40,000, ἀνδρῶν συνηντήθησαν τῇ 24 Ἰουνίου 1839 ἐν Νεδζίζ, ἐνθα ὁ Ἰβραχὴμ ἤρατο νίκην, ἀλλὰ πειθόμενος εἰς τὰς συμβουλὰς τῆς Γαλλίας δὲν διῆλθε πέραν τοῦ Ταύρου. Ὁ σουλτάνος Μαχμούτ δὲν ἐπέζησε μετὰ τὴν μάχην ταύτην, ἀποθανὼν τῇ 1^η Ἰουλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Ὁ υἱὸς καὶ διάδοχός του Ἄβδούλ Μεδζίτ (1839-1861) ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον ἐν μέσῳ περιστάσεων κρισιμωτάτων, ὁμοίας τῶν ὁποίων σπανίως εἶχε διέλθει ἡ Τουρκία· ἀλλ' ἡ ἀδυναμία τοῦ δεκαοκταετοῦς τότε μόλις μονάρχου ἐγένετο σωτήριος αὐτῷ, καθότι ἡ Εὐρώπη ὅλη, νοήσασα τὸ ἀκροσφαλὲς τῆς καταστάσεως, ἔλαβεν αὐτὸν τρόπον τινά ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν της.

Ὁ διοικητὴς τοῦ τουρκικοῦ στόλου Ἀχμέτ Φεδζή-πασᾶς φοβούμενος τὴν κατ' αὐτοῦ μῆνιν τοῦ μεγάλου βεζίρου οὐδὲν ἄλλο ἔγνω πρὸς ἀποφυγὴν αὐτῆς ἢ τὸ νὰ παραδῶσθαι τὸν τουρκικὸν στόλον τῷ Μεχμέτ Ἀλῇ, ὅθεν πλεύσας ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου κατηυθύνθη εἰς Ἀλεξάνδρειαν καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν λιμένα αὐτῆς μετὰ εἴκοσι καὶ δύο τουρκικῶν πλοίων, ὁωρησάμενος αὐτὰ τῷ ἐξάλλῳ ἐκ τῆς χαρᾶς Αἰγυπτίῳ, ἀποκτήσαντι τοσοῦτον στόλον. Ἐπὶ τούτοις αἱ τῶν πέντε μεγάλων Δυνάμεων ἀντιπρόσωποι ἐπέδωκαν πρὸς τὴν Πύλιν διακρίνωσιν δι' ἧς προὔτεινον μεσο-

λάβησιν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ Γαλλία δὲν συγκατετίθετο ὅπως γένηται χρήσις καταναγκαστικοῦ μέτρου κατὰ τοῦ σατράπου. ἡ ἐν Λονδίνῳ ἀρξαμένη τετραπλῆ συνδιόσκεψις ἀπεφάσισε νὰ ἐνεργήσῃ ἐν ἀνάγκῃ καὶ ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῆς Γαλλίας· διὰ τοῦ ἐν αὐτῇ συνταγέντος πρωτοκόλλου συνεφωνεῖτο ὅπως ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς ἀναγνωρισθῇ ὡς ἀντιβασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου, ἔχων κληρονομικὸν δικαίωμα ἐπ' αὐτῆς, κατέχων συνάμα ἰσοβίως τὸ πασσαλίκιον τῆς Ἀκρῆς· ἂν δέκα ἡμέρας μετὰ τὴν ἀνακοίνωσιν τῶν προτάσεων τούτων μὴ ὑπετάσσετο, ἤθελεν ἀφαιρεθῇ ἀπ' αὐτοῦ τὸ ἐν λόγῳ πασσαλίκιον, ἐν περιπτώσει δὲ παρελεύσεως καὶ ἄλλης δεκαήμερου προθεσμίας θὰ διεκόπτοντο αἱ μετ' αὐτοῦ διαπραγματεύσεις. Πρὶν ἢ λήξῃ ἔτι ἡ πρώτη προθεσμία, ὁ ἄγγλος ναύαρχος Ναπιέρος συνέλαβε δώδεκα αἰγυπτιακὰ πλοῖα, ἡγκυροβολημένα πρὸ τῆς Βηρυτοῦ, καὶ διήγειρεν ἐπανάστασιν παρὰ τοῖς Ἀραβίν· ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀντιβασιλεὺς ἤρνετο νὰ συνθηκολογήσῃ, ὁ εὐρωπαϊκὸς στόλος μετὰ τοῦ τουρκικοῦ ἐξετέλεσε διαφόρους ἀποβάσεις εἰς Συρίαν, ἡ Βηρυτὸς καὶ ἡ Καϊάφα ἐπυρπολήθησαν, ἡ δὲ Ἀκρὴ ὁλοσχερῶς κατεστράφη. Μεθ' ὅλα ταῦτα ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς, διέμενεν ἀκλόνητος, καὶ κατ' ἀρχὰς διανοήθη ν' ἀποστείλῃ τὸν στόλον του εἰς Τουλὼν, ὑπὲρ τὴν

καὶ ἀπηύθυνεν αὐτῷ τελευταίαν πρόσκλησιν, ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς συνήνεσε νὰ ὑπογράψῃ συνθήκην, δι' ἧς ἤρκειτο εἰς τὴν διατήρησιν τῆς Αἰγύπτου, μετὰ κληρονομικοῦ δικαιώματος ἐν τῇ οἰκογενείᾳ του, καὶ ἀπέδιδε τὸν τουρκικὸν στόλον (27 Νοεμβρίου 1840).

Πᾶσαι αὗται αἱ διαπραγματεύσεις διεξήχθησαν ἄνευ συμμετοχῆς τῆς Γαλλίας, ἥτις ἐπανῆλθε κατόπιν εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν ὁμοφωνίαν συνυπογράφασα μετὰ τῶν ἄλλων δυνάμεων τὴν σύμβασιν τῆς 13 Ἰουλίου 1841, ὀρίζουσαν ὅπως ἀπαγορεύεται εἰς τὸν Ἑλλήσποντον ὁ εἰσπλους τῶν πολεμικῶν πλοίων ἀπασῶν τῶν Δυνάμεων, ἄνευ διακρίσεως.

Ο ΣΟΥΛΤΑΝΟΣ ΑΒΔΟΥΛ ΜΕΔΖΙΤ, —

ΧΑΤΤΙ-ΣΕΡΙΦ ΤΟΥ ΓΚΙΟΥΛΧΑΝΕ. — ΤΑ ΕΝ ΤΑΙΣ
ΗΓΕΜΟΝΙΑΙΣ. — ΠΕΡΙΠΛΟΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

Ὁ νέος σουλτάνος, εἰ καὶ τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν ἀγωγὴν διαφέρων τοῦ πατρός, μειλίχιος ὢν καὶ πρᾶος, τυχὼν ἐπιμεμελημένης ἀνατροφῆς, κατὰ τὴν πολιτείαν ὅμως ὑπῆρξεν ὁπαδὸς ἐκείνου, προσπαθήσας νὰ συνεχίσῃ τὸ μεταρρυθμιστικὸν ἔργον τοῦ Μαχμούτ, καὶ μετ' εἰλικρινείας ἀφοσιωθείς εἰς αὐτό. Ἡ συνῶρομή, ἥς, ἅμα τῇ εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσει

του, ἔτρυχε παρὰ τῶν μεγάλων δυνάμεων, καὶ αἱ γενικῶς τῷ καιρῷ ἐκείνῳ κατισχυοῦσαι ἰδέαι περὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς ἰσσορροπίας, ἦσαν ἄριστος οἰωνὸς τῆς ἀνατειλάσης ἐποχῆς ἐν Τουρκίᾳ, ἣν πᾶσαι σχεδὸν αἱ δυτικαὶ Δυνάμεις διακαῶς ἐπεθύμουν νὰ ἰδῶσι παγιουμένην καὶ εἰσερχομένην ἐντὸς τῆς εὐρωπαϊκῆς οἰκογενείας.

Ὁ Μεδζίτ ἔσπευσε ν' ἀνταποκριθῇ πρὸς τὰς προσδοκίας ταύτας, περιεστοιχήθη ἀμέσως δι' ὑπουργῶν δεδοκιμασμένων καὶ ἐξυπηρετησάντων ἤδη τὰ μεταρρυθμιστικὰ σχέδια τοῦ προηγουμένου ἀνακτος καὶ τῇ 3 Νοεμβρίου 1839 ἐξέδωκε διὰ τοῦ μεγάλου βεζίρου Ρεσσίτ-πασσᾶ τὸ Χάττι-Σεριφ τοῦ Γκιουλχανέ, ἥτοι εἶδος συντάγματος τῆς τουρκικῆς ἐπικρατείας, ἀνακηρύττοντος τὴν ἐλευθερίαν τῆς θρησκείας καὶ τὴν ἰσότητά πάντων τῶν ὑπηκόων, ἄνευ διακρίσεως φυλῆς ἢ θρησκειῶν, περιλαμβανόντος ἅμα καὶ νέον φορολογικὸν σύστημα. Ἡ προκήρυξις αὕτη τοῦ Γκιουλχανέ οὐδὲν ἄλλο ἦν, κυρίως εἰπεῖν, ἢ κατὰ θεωρίαν παραδοχὴ τῶν ἀρχῶν τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ· κατόπιν δὲ ἐξεδόθησαν, συνωδᾶ ταύταις, νέοι νόμοι καὶ μεταρρυθμίσεις, ἐξ ὧν ἀπετέλεσθη ὁ ἐνεστὼς διοργανισμὸς τῆς Τουρκίας, ὁ ἀποκληθεὶς *Τανζιμάτ*, ἥτοι εὐταξία. Ἀλλὰ τὰ μέτρα ταῦτα προὔκαλεσαν ζωηρὰν ἀντίστασιν παρὰ τοῦ ὀπισθοδρομικοῦ κόμματος, καὶ διὰ τοῦτο ὁ μονάρχης, θέλων νὰ ἱκανοποιήσῃ ἀμφοτέρω τὰ κόμματα, ἦτοι

καὶ τὸ τῆς μεταρρυθμίσεως καὶ τὸ τῆς συντηρήσεως τῶν παλαιῶν θεσμῶν, ἐδοκίμασε τοὺς ἐπιφανεστάτους τῶν ἀνδρῶν αὐτῶν, ἐφαρμόσας πιστῶς τὸ συνταγματικὸν δόγμα τοῦ βασιλεῦσαι καὶ μὴ κυβερνᾶν καὶ ἀφίνων τοῖς ὑπουργοῖς αὐτοῦ τὴν διοίκησιν. Ἡ τῶν μεταρρυθμίσεων ἐφαρμογὴ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐγέννησε συχνὰς ταραχὰς καὶ ἀνταρσίας ὡς ἐκ τῆς αὐστηρότητος τῶν νέων νόμων. Ὅτε, τῷ 1844, ἐφηρμόσθη ἐν Ἀλβανίᾳ ὁ νέος στρατολογικὸς νόμος αἱ φιλέριδες φυλαὶ τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἐπανεστάτησαν, ἐθύσiasαν οὐκ ὀλίγους κατοίκους ἐν τῇ ὁρμῇ αὐτῶν καὶ ὑπετάγησαν μόλις διὰ τῶν συντόνων προσπαθειῶν τοῦ Ῥεσσὶτ πασσαῖ. Ἡ Συρία ἦν θέατρον ἀδιακόπων ταραχῶν, ὡς ἐκ τῶν συμπλοκῶν τῶν Μαρωνιτῶν πρὸς τοὺς Δρούσους. Ἡ Κρήτη, ἦν κατέλαβε κατὰ τὴν ἐλληνικὴν ἐπανάστασιν ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς ὡς ἀμοιβὴν τῆς ὑπ' αὐτοῦ χορηγηθείσης τῷ σουλτάνῳ συνδρομῆς, ἀπεδόθη τῇ Τουρκίᾳ (1841), ἀλλ' ἐπανάστασις τῶν Χριστιανῶν, ἐκράγισα κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην προὐκάλεσεν ἔντασιν τῶν μετὰ τῆς Ἑλλάδος σχέσεων, κατευνασθεύσαν μόλις τῇ μεσολαβήσει τῆς εὐρωπαϊκῆς καὶ ἰδίως τῆς ἀγγλικῆς διπλωματίας.

Ἀλλ' αἱ σπουδαιότεραι τῶν περιπλοκῶν προήρχοντο ἐκ τῶν παριστρίων ἡγεμονιῶν, αἵτινες ἐπωφελοῦμεναι τῆς ἀνὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐκρύθμου καταστάσεως, ἐδράττοντο πάσης εὐκαιρίας ἵνα ἐπεκτείνωσι

ἡ ἀντιπαράστασις καὶ ἐκπύρωσις καὶ πληρὴ ἀνεξαρτησιαν.
'Η Σερβία, ἀπὸ πολλοῦ ἡμιανεξάρτητος ὑπὸ τὸ γέ-
νος τοῦ Μιλόσ 'Οβρένοβιτς, διὰ τοῦ βερατίου τοῦ
1830 ἔλαβεν ἐπισήμως τὴν κύρωσιν τῶν δικαιο-
μάτων αὐτῆς καὶ τὴν ὑπὸ τῆς Πύλης ἀναγνώρισιν
τοῦ Μιλόσως ἡ γέμονος διαδοχικοῦ· τὰ δὲ Χάττι-Σε-
ρίφια τοῦ 1834, ἐξομαλύναντα τὰς τελευταίας μετὰ
τῆς Σερβίας διαφορίας, καθώρισαν τὸν φόρον τῆς
ὑποτελείας, περιώρισαν μόνον ἐν Βελιγραδίῳ τὴν δια-
μονὴν τῶν Τούρκων καὶ ὑπεχρέωσαν τὴν Σερβίαν
ἐν' ἀποδοῇ διαμερίσματά τινα, παρὰ νόμῳ ὑπ' αὐτῆς
καταληφθέντα. Ἀλλ' ὁ Μιλόσ, διὰ τῆς τυραννικῆς
αὐτοῦ διοικήσεως, ἐγένετο μισητὸς τῷ λαῷ, καί,
συνεπεία ἐσωτερικῆς στάσεως, ἠναγκάσθη νὰ παραι-
τήσῃ τὸν θρόνον, ἐφ' οὗ ἀνῆλθεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μι-
χαήλ. Ὁ ἀνίκανος οὗτος καὶ δεσποτικὸς ἡγεμὼν δὲν
ἔμεινεν ἐπὶ μακρὸν ἐπὶ τοῦ θρόνου, καθότι ἐπανά-
στασις τῶν ὑπηκόων του ἐδίωξεν αὐτὸν ἐκτὸς τῆς
Σερβίας· ἐπὶ τούτοις συνῆλθεν ἐν Βελιγραδίῳ ἔθνο-
συνέλευσις, ἐκλέξασα ἡγεμόνα τὸν Ἀλέξανδρον Κα-
ραγεώργιεβιτς, ὃν ἡ μὲν Πύλη ἀμέσως ἐπεκύρωσε
μετὰ τινων περιορισμῶν τῶν ἡγεμονικῶν δικαιο-
μάτων, ἡ δὲ 'Ρωσσία ἤρνεϊτο ν' ἀναγνωρίσῃ, μέχρις
οὗ, κατόπιν ζωηρῶν διαπραγματεύσεων μεταξὺ Κων-
σταντινουπόλεως καὶ Πετρούπολεως, συνελθοῦσα
δευτέρα ἔθνοσυνέλευσις ἐν Κραγιούγεδατς (1842)
ἐξέλεξεν αὐθις αὐτὸν παμψηφεί.

Καὶ ταῦτα μὲν προὔκάλεσαν οὐχὶ τυχαίου περισπασμοὺς ἐν Τουρκίᾳ, ἀλλὰ τὰ ἐν Βλαχίᾳ καὶ Μολδαβίᾳ μετὰ ταῦτα συμβάντα μικροῦ δεῖν ἐγένοντο φανερόν πόλεμον μεταξὺ Τουρκίας καὶ Ῥωσσίας. Ἐν Βλαχίᾳ ὁ πρίγκιψ Βιδέσκος, ὁσποδάρης ἀπὸ τοῦ 1842, μὴ δυνηθεὶς νὰ ἱκανοποιήσῃ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ λαοῦ, προὔκάλει ἐπανάστασιν ἐν Βουκουρεστίῳ τῷ 1848, ἐξ ἧς ἠναγκάσθη νὰ ὑπογράψῃ Σύμφωνον ταγμα ἐπιβλήθην αὐτῷ, καὶ κατόπιν νὰ φύγῃ ἐκ τῆς Αὔστριαν, μεθ' ἧς ἐσχηματίσθη κυβέρνησις προσανατολιν ἐκ τῶν κορυφαίων τοῦ ἐπαναστατικοῦ κόμματος. Ἡ Πύλη, πρὸς σκοπὸν τοῦ ἐξασκήσαι τὰ ἐκ τῆς ὑποτελοῦς ἡγεμονίας κυριαρχικά δικαιώματα, ἐπέμψεν ἐκεῖ στρατὸν ὑπὸ τὸν Ὁμέρ-πασσάν, ἡ ὅς Ῥωσσία ἀφ' ἑτέρου, ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ καταστείλει τὰς ἐπαναστατικὰς ταύτας ὁρμάς, διέταξε νὰ εἰσβάλῃ εἰς Μολδαβίαν στρατὸς ἐκ δώδεκα χιλιάδων ἀνδρῶν, ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις διεμαρτυρήθη τότε ἐναντίον τῆς παραβιάσεως τοῦ ἐδάφους αὐτῆς, σφοδρὰ ἀντεγκλήσεις διημεύθησαν μετὰ τῶν δύο ἀντιπαρακτοβουλίων, καί, ὅτε οἱ Τοῦρκοι κατέλαβον τὸν Βουκουρέστιον, 60,000 Ῥώσων εἰσέλασαν ἐν Βλαχίαν· ἡ ἔρις ὠξύνετο οὕτω καὶ ἠπειλεῖ τὴν εὐρωπαϊκὴν εἰρήνην, ὅτε τέλος συνωμολογήθη ἡ μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας συνθήκη τοῦ Βαλτου Λιμάν (1849), διατάσσουσα ὅπως οἱ ὁσποδάραι τῆς Βλαχίας καὶ τῆς Μολδαβίας διορίζωνται καθ' ἐπὶ

ετιαν υιοι του σουλτανου, εκαστη δε των συμ-
βαλλομένων Δυνάμεων διατηρή εν ταῖς ἡγεμονίαις
στρατὸν μέχρι 35,000 ἀνδρῶν, μετὰ τὴν ἀποκα-
τάστασιν τῆς τάξεως ἐλαττωθησόμενον εἰς 6,000
ἀνδρῶν, μέχρι λήξεως τῆς ἐπταετίας, καθ' ἣν ἴσχυεν
ἡ ἐν λόγῳ συνθήκη. Ὁ Στίρβης, ὁσποδᾶρος τῆς
Βλαχίας, καὶ ὁ Γρηγόριος Γκίκας, ὁσποδᾶρος τῆς
Μολδαβίας, ὡρεῖλον κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο νὰ
κυβερνῶσι τὰς ἡγεμονίας ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν ἑκα-
στος δύο ἐπιτρόπων, Ῥώσων καὶ Τούρκων.

Δύο ἐτι ἀξιοσημεῖωτα ἐπεισόδια συμπληροῦσι τὴν
ἐποχὴν ταύτην, δυναμένην νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ πρῶ-
τον τμήμα τῆς βασιλείας τοῦ Ἀβδουλ Μεδζίτ, ἧς
τὸ δεύτερον, τὸ καὶ σημαντικώτατον, κατέχεται ὑπὸ
τοῦ Κοιμαίχου πολέμου καὶ τῶν ἀμέσων συνεπειῶν
αὐτοῦ. Τὸ πρῶτον τῶν ἐπεισοδίων τούτων, προκλη-
θὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις ὀθωμανοῦ πρέσβεως, Μου-
σούρου βέη, ἀρνηθέντος τὸ διαβατήριον εἰς τινὰ ὑπα-
σπιστὴν τοῦ βασιλέως, θέλοντα νὰ μεταβῇ εἰς
Τουρκίαν, ἐγένετο ἀφορμὴ σοβαρωτάτης διενέξεως
μεταξὺ τῶν δύο ὁμόρων ἐπικρατειῶν· ἡ Πύλη, ἐν-
θαρруνομένη ὑπὸ τῆς ἀγγλικῆς διπλωματίας, δὲν
ἤρκειτο εἰς ἣν ἱκανοποιήσιν προσέφερεν ἡ ἐλληνικὴ
κυβέρνησις ἀντὶ τῆς προσβολῆς, ἣν ὁ βασιλεὺς Ὀθων
διεπράξατο τῷ ὀθωμανῷ πρέσβει· ἀλλ' ἀπηύθυνε τῷ
ἀθηναϊκῷ ἀνακτοβουλίῳ τελεσίγραφον, τῇ 18 Φε-
βρουαρίου 1847, ἀπειλοῦσα τὴν Ἑλλάδα ὅτι θὰ λάβῃ

διάφορα μέτρα κατὰ τῶν ἐν Τουρκίᾳ ὑπῆκόων κατὰ τῆς ἐν τῷ Αἰγαίῳ ναυτιλίας αὐτῆς, τρία δὲ μεγάλα ἀγγλικά πολεμικά καταπλεύσαντα εἰς Πειραιᾶ ὑπεστήριζον τὰς ἀπαιτήσεις ταύτας· ἡ ἐλληνικὴ κυβέρνησις κατέφυγε τότε εἰς τὴν μεσολάβησιν τῆς Αὐστρίας, δι' ἧς ἐπετεύχθη ἡ εἰρηνικὴ ἐξομάλυνσις τῆς διαφορᾶς. Τὸ δεύτερον τῶν ἐπεισοδίων προεκληθήναι ἐκ τῶν οὐγγρων προσφύγων, τῶν μετὰ τὴν καταστολὴν τῆς οὐγγρικῆς ἐπαναστάσεως καταφυγόντων εἰς τουρκικὸν ἔδαφος· ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Ῥωσσία ἀπῆλθον παρὰ τῆς Πύλης τὴν ἐκδοσιν αὐτῶν ἐν ᾧ ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία προέτρεπον αὐτὴν νὰ ἐμμένῃ ἐν τῇ ὁδῷ τῆς φιλανθρωπίας προστατεύουσα τοὺς φυγάδας· ἐπὶ τούτῳ οἱ πρέσβεις τῆς Ῥωσσίας καὶ τῆς Αὐστρίας διέκοψαν τὰς μετὰ τῆς Πύλης διπλωματικὰς σχέσεις, ἐκδιάσαντες οὕτως συμβιβασμόν, δι' οὗ οἱ πρόσφυγες, οὓς ἀπῆται ἡ Αὐστρία, ἐπεδιβιάσθησαν δι' Ἀμερικὴν.

ΚΡΙΜΑΪΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Αἱ εὐρωπαϊκαὶ Δυνάμεις ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν μετὰ μεγάλης ἀνησυχίας παρηκολούθουν τὰς ἀδιακόπου ἐπιτυχίας τῆς Ῥωσσίας ἐν Ἀνατολῇ, μὴ δυνάμενα δὲ οὐδόλως νὰ παρακωλύσωσι τὴν ἐν τῷ μέλλοντι ἐπανάληψιν αὐτῶν καὶ φοβούμεναι μήπως κατὰ νέαν

ἡ παντελής ὑπερίσχυσις ταύτης, συνεβούλευσαν τῇ Πύλῃ ἐνδοτικότερα ἀπέναντι τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ τσάρου. Ἡ Αὐσπρία ματαίως προσπαθείας κατέβαλε μέχρι τοῦ 1848 ἐν ἀναγκαιότητι τὴν ἐν Ἀνατολῇ πρόδοον τῆς μοσχοβιτικῆς πολιτικῆς· τὸ ἔργον τοῦτο ἀνέλαβεν ἡδὴ ἡ Ἀγγλία καὶ κατόπιν ἡ Γαλλία ἀπὸ τοῦ 1850, ὅτε ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ ἀνδρὸς ὀρεγομένου ὁξῆς καὶ πολεμικῶν ἀνδραγαθημάτων. Τὴν ἀφορμὴν τῆς συγκρούσεως τῶν δύο ἐχθρικῶν ἐπιρροῶν παρέσχε μετ' οὐ πολὺ ἔρις ἀναφύεσα ἐν Ἱερουσαλὴμ μετὰ τῶν ὀρθοδόξων καὶ τῶν λατίνων ἱερέων περὶ τῶν ἀμοιβαίων δικαιομαμάτων ἐν τοῖς προσκυνήμασι τῶν Ἀγίων Τόπων. Ἀπὸ πολλοῦ οἱ Ὀρθόδοξοι ἀπῆλθον δικαίωμα ὑπεροχῆς ἐπὶ τῶν Λατίνων, ἀλλ' ἡ Γαλλία, στηριζομένη ἐπὶ τινος συνθήκης τοῦ 1740, οἱ ἥς οἱ Λατῖνοι, τιθέμενοι ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτῆς, προσεκτῶντο προνόμιά τινα, ἀπῆλθει τὴν μεταβολὴν τοῦ καθεστῶτος πρὸς ὄφελος τῶν προστατευομένων τῆς. Ἡ Πύλη ἀπέρριψε τὴν πρότασιν ταύτην· τότε δὲ Ναπολέων ὁ Γ' μικρὸν μετὰ τὴν ἐπὶ τοῦ θρόνου ἀνοδὸν του, ἠπειλήσεν ὅτι θὰ ἀποστείλῃ στόλον εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ οὕτω ἐξεβίασε τὴν συναίνεσιν τῆς Πύλης· ἀλλ' ἡ Ῥωσσία, ἀνακηρυχθεῖσα προστάτρια τῶν Ὀρθοδόξων, πάραυτα διεμαρτυρήθη, ἐφ' ᾧ ἡ Πύλη διώρισεν ἐπιτροπὴν ἐκ Μουσουλμάνων, ἵνα, μελετήσασα τὸ ζήτημα

γνωμοδοτήσῃ, αὐτὴ δὲ ἀπεφάνθη ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τοῦ καθεστῶτος, διδομένων ἀσημάντων τι-
νῶν προνομίων τοῖς Λατίνοις.

Ἡ Γαλλία ἤρξατο ἤδη νὰ ὑποχωρῇ, ἀρκεσθεῖσα εἰς ταύτην τὴν δυσάρεστον λύσιν, ὅτε αἰφνης ἤλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ πρίγκιψ Μεντζικώφ, ἑκτακτος πρεσβευτῆς τοῦ τσάρου, λόγῳ μὲν ἵνα διαπραγματευθῇ τὸ ζήτημα τοῦ Ἀγίου Τάφου, πράγματι ὅμως ζητῶν νὰ πειθαναγκάσῃ τὴν τουρκικὴν κυβέρνησιν ὅπως υπογράψῃ συνθήκην, δι' ἧς αὐτὴ ἐμμέσως πῶς ἀπέβαλλε τὴν ἰδίαν αὐτῆς ἀνεξαρτησίαν, ἀναγνωρίζουσα ἐπισήμως τὴν Ῥωσσίαν ὡς προστάτριαν πάντων τῶν ἐν Τουρκίᾳ ὀρθοδόξων Χριστιανῶν καὶ παρέχουσα αὐτῇ δικαιώματα ἐπεμβάσεως. Ἡ Πύλη, ὑποστηριζομένη ὑπὸ τῶν πρεσβευτῶν Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας, ἀπέκρουσε δις κατ' ἐπανάληψιν τὴν θρασείαν ταύτην ἀξίωσιν, μετ' ὃ ὁ πρίγκιψ Μεντζικώφ διακόψας τὰς μετ' αὐτῆς σχέσεις ἀνεχώρησεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τῇ 21 Μαΐου 1853. Αἱ μετὰ ταῦτα ἀρξάμεναι διαπραγματεύσεις μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας ἀφ' ἑνός, καὶ Ῥωσσίας ἀφ' ἑτέρου, τῇ μεσολαβήσῃ τῆς Αὐστρίας, ἀποκλινούσης πρὸς τὰς δυτικὰς Δυνάμεις, ἀπέβησαν ἄγονοι, καθότι ὁ τσάρος Νικόλαος, φρονῶν ὅτι αἱ δύο δυτικαὶ Δυνάμεις δὲν ἤθελον συμφωνήσῃ πρὸς ἀλλήλας, ὥθει τὰ πράγματα πρὸς τὸν πόλεμον. Ὅθεν κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1853 τὰ Ῥωσσικὰ στρατεύματα ἐπέδραμον τὰς

παραδουναθείους ἡγεμονίας, τὸν αὐτὸν δὲ μῆνα ἡ διπλωματία κατέβαλε τελευταίαν ἀπόπειραν πρὸς ἀποσόθησιν τοῦ πολέμου, συγκαλέσασα συνδιάσκεψιν ἐν Βιέννῃ, ἧς μετέσχον Γαλλία, Ἀγγλία, Αὐστρία καὶ Πρωσσία· ἀλλ' οὐδὲ ἡ συνδιάσκεψις αὕτη ἔσχεν ἀποτέλεσμα, οὔτε ἡ μεταξύ τοῦ τσάρου καὶ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας ἐν Ὀλμύτς συνέντευξις, καθ' ἣν ἐκεῖνος ἔδωκεν εἰρηνικὰς ἐπαγγελίας. Τὰ πράγματα εἶχον ἤδη μέχρι τοσούτου προχωρήσει, ὥστε ἀδύνατος ἦν πλέον πᾶσα ἄλλη λύσις ἢ ἡ διὰ τῶν ὀπλῶν. Ἡ εἰς τὰς ἡγεμονίας εἰσέλασις τοῦ ῥωστικοῦ στρατοῦ εἶχεν ἤδη κατενέγκει καίριον τραῦμα κατὰ τῆς εἰρήνης, αἱ δὲ τελευταῖαι ἐλπίδες τῆς διπλωματίας ἐξηφανίσθησαν διὰ τῆς ἐν Σινώπῃ ἐπιθέσεως τοῦ ῥωστικοῦ στόλου κατὰ τοῦ τουρκικοῦ.

Οἱ ἀγγλο-γαλλικοὶ στόλοι διέβησαν τὸν Ἑλλήσποντον, ἐνῶ τὸ τηλεβόλον ἐβρόντα παρὰ τὸν Δούναβιν, ἐνθα τὰ ὄπλα τῶν Ὀθωμανῶν ἐστέφθησαν ὑπὸ πολλῶν ἐπιτυχιῶν, καὶ τοὺς πάντας ἐξέπληξαν διὰ τῆς ἡρωϊκῆς ὑπερασπίσεως τῆς Σιλίστριας καὶ τῶν ἐνδοξῶν μαχῶν τοῦ Γιουργέβου, τῆς Ὀλτενίτσης καὶ τοῦ Καλαρατίου. Τῇ 12 Μαρτίου συνωμολογήθη μεταξύ τῆς Πύλης ἀφ' ἑνός, καὶ τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας ἀφ' ἑτέρου, συνθήκη συμμαχίας, δι' ἧς αἱ δυτικαὶ Δυνάμεις ὑπεχρεώθησαν ν' ἀποστείλῃσι τοσοῦτον στρατόν, ὅσος ἀπηγείτο πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς ἀκεραιότητος τῆς Τουρκίας, αὕτη δὲ

ὕπεχρεώθη νὰ μὴ συνάψῃ εἰρήνην, ἄνευ προηγου-
 μένης συγκαταθέσεως τῶν συμμάχων αὐτῆς. Τῇ 28
 Μαρτίου ἐκήρυξε τῇ Ῥωσσίᾳ τὸν πόλεμον ἡ Ἀγγλία,
 τοῦ Ναπολέοντος θεωρήσαντος τὴν διατύπωσιν ταύ-
 την περιττήν, ὡς περιεχομένην ἐν τῷ προηγουμένως
 ὑπὸ τῶν δύο Δυνάμεων ἀπευθυνθέντι τῇ Ῥωσσίᾳ
 τελεσιγράφῳ. Τῇ 29 Ἀπριλίου 1854, ὁ γάλλος
 στρατάρχης Σαίντ-Ἀρνὼ ἐπεβιβάσθη μετὰ τοῦ ὑπ'
 αὐτὸν στρατοῦ ἐν Μασσαλίᾳ, ἀποβιβάσθεις δὲ εἰς
 Καλλιόπολιν καὶ εἶτα εἰς Βάρνην, ἐνθα ὁ στρατὸς
 αὐτοῦ ἀπεδεκατίσθη ὑπὸ τῆς χολέρας, ἐπεβιβάσθη
 αὖθις διὰ Κριμαίαν καὶ ἐξῆλθε τῇ 14 Σεπτεμβρίου
 εἰς Ὀλὸ Φόρδ. Τῇ 20 Σεπτεμβρίου οἱ σύμμαχοι
 ἐνίκησαν ἐν Ἀλμα· τῇ 29 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἀπο-
 θνήσκει ὁ Σαίντ-Ἀρνὼ· τῇ 9 Ὀκτωβρίου ἄρχεται
 ἡ πολιορκία τῆς Σεβαστουπόλεως καὶ τῇ 17 ὁ κα-
 νονόβολισμός αὐτῆς· οἱ σύμμαχοι νικῶσι τῇ 25
 Ὀκτωβρίου ἐν Βαλακλαβά, τῇ 6 Νοεμβρίου ἐν
 Ἰγκερμαν, τῇ 17 Φεβρουαρίου 1855 ἐν Εὐπατορίᾳ.
 Ὁ τσάρος Νικόλαος ἀποθνήσκει τῇ 2 Μαρτίου· ὁ
 στρατηγὸς Πελισσιέ ἐξακολουθεῖ τὴν πολιορκίαν
 μετὰ τῶν Ἀγγλῶν καὶ τῶν Πεδεμοντιῶν· τῇ 18 Ἰου-
 νίου οἱ σύμμαχοι ἐφορμῶσι κατὰ τοῦ πύργου Μα-
 λακῶφ, ὃν καταλαμβάνουσι τῇ 8 Σεπτεμβρίου, μεθ'
 ὃ οἱ Ῥῶσοι ἀμέσως ἐκκενοῦσι τὸ μεσημβρινόν μέρος
 τῆς Σεβαστουπόλεως. Μετὰ τινὰς ἀσημάντους ἐπι-
 μάχας ἐξέρχεται ὁ πόλεμος κατὰ τὸ δεύτερον μέρος

τοῦ ὁποίου οἱ Τούρκοι δὲν διεκρίθησαν ὅσον κατὰ τὸ πρῶτον, ἐν Εὐρώπῃ μὲν ἀπρακτοῦντες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἐν Ἀσίᾳ δὲ ἀπολέσαντες τὸ ἰσχυρὸν καὶ ἐπὶκαιρον φρούριον Κάρς.

Τῇ 25 Φεβρουαρίου ἤρξατο ἡ ἐν Παρισίοις συνδιάσκεψις καὶ τῇ 30 Μαρτίου ὑπέγραψαν οἱ ἀντιπρόσωποι Ἀγγλίας, Γαλλίας, Αὐστρίας, Πρωσσίας, Πεδεμοντίου, Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας τὴν συνθήκην, δι' ἧς ὠρίζετο ὅπως ἡ Ῥωσσία ἀποδώσῃ τῇ Τουρκίᾳ τὴν ἐπὶ τοῦ πολέμου ὑπ' αὐτῆς καταληφθεῖσαν ἐπαρχίαν Κάρς, οἱ δὲ σύμμαχοι ἀποδώσωσι τῇ Ῥωσσίᾳ πᾶσαν ὑπ' αὐτῶν κατὰ τὸν πόλεμον καταληφθεῖσαν Ῥωσσικὴν χώραν· ἡ Τουρκία εἰσήγγετο ἐπιστήμῳ εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν, ἀπολαύουσα πάντων τῶν δικαιωμάτων τοῦ δημοσίου δικαίου, αἱ δὲ ἑξ' εὐρωπαϊκαὶ Δυνάμεις ἡγγυῶντο τὴν ἀκεραιότητα καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῆς· ὁ Εὐξείνιος Πόντος ἀνεκηρύσσετο οὐδέτερος, ἐπετρέπετο ἡ ἐν αὐτῷ ἐλευθεροπλοία τῶν ἐμπορικῶν πλοίων, ἀλλ' ἀπηγορεύετο ἡ εἰσοδὸς πολεμικῶν πλοίων οἷας δῆτινος σημαίας, ἡ Ῥωσσία δὲ καὶ ἡ Τουρκία ἐδικαιοῦντο νὰ ἔχωσιν ἐκάστη ἐν αὐτῷ οὐχὶ περισσότερα τῶν ἑξ' μικρῶν πλοίων· ἡ Ῥωσσία ὑπεχρεώτο νὰ ἐκχωρήσῃ τῇ Μολδαβίᾳ μέρος τῆς Βεσσαραβίας,

εις παν πολέμικόν πλοῖον οαῖς σθητινός Δυναμέως, τοῦ σουλτάνου μόνου δικαιουμένου νά ἐκδίδῃ φερ-
μάνιον πρὸς τὸν διάπλουν μικρῶν πλοίων τῶν πρε-
σβειῶν.

Οὕτως ἔληξεν ὁ Κριμαϊκὸς πόλεμος, καθ' ὃν οἱ
σύμμαχοι ἀπώλεσαν οὐχὶ ὀλιγωτέρους τῶν τριακο-
σίων χιλιάδων ἀνδρῶν, οἱ Ῥῶσοι δ' ἐπὶ πλείονας
τούτων.

ΑΠΟ ΤΗΣ ΠΑΡΙΣΙΝΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ
ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΒΕΡΟΛΙΝΕΙΟΥ

Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς παρισινῆς ταύτης συνθήκης
ἡ ἀναδιοργάνωσις τῶν ἐσωτερικῶν τῆς αὐτοκρατορίας
ἤρξατο ἀμέσως ὑπὸ τῶν φιλοπροσῶν ὑπουργῶν,
δι' ὧν περιεστοιχήθη ὁ σουλτάνος καὶ ὧν ἐπιφανέ-
στεροι ἦσαν ὁ Ἀαλῆ-πασσᾶς καὶ ὁ Φουάτ-πασσᾶς.
Τῇ προτροπῇ τῶν ἐγγυητριῶν Δυναμέων ἐξεδόθη,
κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1856, νέον Χάττι-Σεριφ,
ἐπικυροῦν καὶ ἐπεκτεῖνον τὸ τοῦ Γκιουλχανέ καὶ
θεμελιοῦν νέαν τάξιν πραγμάτων· κυριώτεραι διατά-
ξεις ταύτης τῆς ἀνακτορικῆς διακηρύξεως ἦσαν ἀπο-
νομή ἴσων δικαιωμάτων πᾶσι τοῖς ὑπηκόοις τοῦ
σουλτάνου, ἄνευ διακρίσεως ἐθνότητος καὶ θρησκείας,

ἐπικυρώσεις τῶν προηγουμένων προνομίων τῶν χριστιανικῶν κοινοτήτων, ἐλευθέρα εἰσόδος τῶν μὴ Μουσουλμάνων εἰς τὰ ἀνώτερα πολιτικά ἀξιώματα. βελτίωσις τοῦ φορολογικοῦ συστήματος καὶ τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας, προαγωγή τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου κτλ. Αἱ νέαι αὗται μεταρρυθμίσεις φαιδρῶς ὑπὸ πάντων ἐχαιρετίσθησαν.

Ἡ θέσις τῶν παραδουναβείων ἡγεμονιῶν ἤρξατο καὶ πάλιν δεινυμένη καὶ διηνεκῶς παρέχουσα πραγματὰ τῇ Πύλῃ καὶ ταῖς εὐρωπαϊκαῖς Δυναμέσιν· οἱ Βλάχοι καὶ Μολδαβοί, μὴ ἱκανοποιηθέντες ἐκ τῆς παρισινής συνθήκης, ἀναφανδὸν καὶ ἀνενδότως ἐπέδωκαν τὴν ἐνωσιν τῶν δύο ἡγεμονιῶν εἰς μίαν μόνην, ὑποτελῆ μὲν τῇ Πύλῃ, ἀλλὰ διοικουμένην ὑπὸ ἡγεμόνος ἀνήκοντος εἰς τινὰ τῶν ἡγεμονικῶν οἰκῶν τῆς Εὐρώπης· αἱ περὶ τούτου ἀρξάμεναι νέαι διαπραγματεύσεις ἐν Παρισίοις ἀπέβησαν καὶ πάλιν ἄγοναι, ἀλλ' αἱ δύο ἡγεμονίαι ἐξεβίασαν τὴν Θέλησιν τῆς Εὐρώπης, ἐκλέξασαι ὁσποδάρους ἐν τε Βλαχία καὶ Μολδαβία ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον, ἦτοι τὸν συνταγματάρχην Ἰωάννην Κούζαν, κηρυχθέντα μετ' οὐ πολὺ ἡγεμόνα· ἡ Πύλη κατ' ἀρχὰς διεμαρτυρήθη κατὰ τῆς ἐντέχνου ταύτης παραδιδάσεως τῶν ὅρων τῆς παρισινής συνθήκης, ἀλλ' εἰτα πεισθεῖσα εἰς τὰς προτροπὰς τῶν Δυνάμεων ἀνεγνώρισε τὴν ἐκλογὴν, ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦ νὰ ἔλθῃ εἰς Κωνσταντινουπόλιν ὁ νέος ὁσποδάρης

ἵνα λάβῃ παρὰ τοῦ σουλτάνου τὸ φερμάνιον τῆς ἐγκαθιδρύσεως.

Κατὰ τὴν αὐτὴν περίπτου ἐποχὴν ὁ ἡγεμὼν Ἀλέξανδρος Καραγεώργεβιτς, εἶχε παυθῇ ὑπὸ τῶν Σέρβων καὶ ἀντικατασταθῇ διὰ τοῦ γηραιοῦ Μιλός, τοῦ ἐκθρονισθέντος τῷ 1838. ἡ δὲ τουρκικὴ κυβερνήσις ἠναγκάσθη νὰ ἐπικυρώσῃ τὴν μεταβολὴν, εἰ καὶ ὅλως εὐνοϊκὴν τοῖς σχεδίοις τῆς Ῥωσσίας. Τὸ Μαυροβούνιον ἀφ' ἑτέρου ἦν ἀδιαλείπτως θέατρον συγκρούσεων, καθ' ἃς ἂν καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ πρίγκιπος Δανιὴλ ἐπέτυχεν εἰς μάχας τινάς. ἐν τούτοις κατὰ τὴν συνομολογηθεῖσαν εἰρήνην τὰ μὲν σύνορα τῆς ἡγεμονίας διέμειναν τὰ αὐτά, οἱ δὲ ἐπαναστάντες Ἑρζεγοβίνιοι ὑπετάγησαν ἄνευ ὀρων. Καὶ ἐν τῇ νήσῳ Κρήτῃ ἐξεργάγη, κατὰ Ἰουλίον τοῦ 1858, ἐπανάστασις τῶν Χριστιανῶν, ἥτις κατεστάλη ἐντὸς ὀλίγου δι' εἰρηνικῶν μέτρων, χορηγηθείσης γενικῆς ἀμνηστείας καὶ προνομιῶν τινῶν τοῖς κατοικοῖς.

Αἱ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐκραγεῖσαι ἐν Συρίᾳ ταραχαὶ προὐκάλεσαν τὴν ἐπέμβασιν τῆς Εὐρώπης· συνεπεία τῶν μεταξὺ τῶν Δυνάμεων συμφωνηθέντων καὶ συναινέσει τῆς Πύλης, ἐξακισχίλιοι στρατιῶται γάλλοι ἀπεβιβάσθησαν εἰς Συρίαν, ἐνθα εὕρισκετο ἤδη ὁ ἐπίτροπος τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως Φουάτ-πασσᾶς, καὶ προέβησαν εἰς συλλήψεις καὶ θανατικὰς καταδικὰς τῶν πρωταιτίων καὶ εἰς μέτρα παροχω-

λύοντα τὴν ἐπανάληψιν αὐτῶν. Συνέπεια τῶν σκη-
νῶν τούτων ἦν καὶ ἡ διοργάνωσις τοῦ Λιθάνου εἰς
αὐτόνομον ἐπαρχίαν, ὑπὸ χριστιανὸν διοικητὴν.

Ἀμέσως σχεδὸν μετὰ τὰ γεγονότα ταῦτα ἀπε-
βίωσεν ὁ σουλτάνος Ἀβδουὺλ Μεδζίτ, τῇ 2ῃ Ἰουνίου
1861, κατόπιν βασιλείας εἴκοσι καὶ δύο ἐτῶν καὶ
ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀβδοῦλ
'Αζίζ' (1861—1876). Περὶ τοῦ πρίγκηπος τούτου
ἦν παρὰ τῷ λαῷ διαδεδομένη ἡ ἰδέα ὅτι ἀποστρέ-
φεται πᾶν τὸ φιλοπρόδοον καὶ εὐρωπαϊκόν, φιλεῖ δὲ
τὰ παλαιὰ ἔθιμα, πρεσβεύων τὰς ἀρχὰς τοῦ κόμ-
ματος τῶν ὀπισθοδρομικῶν, ὅπερ καθ' ὅλην τὴν
προηγούμενην βασιλείαν δὲν ἔπαυεν ὑποβλέπον τὴν
μεταρρυθμιστικὴν ἐνέργειαν. Διὰ τοῦτο γενικὴ ἰδέα
ἐπεκράτει κατὰ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάβασιν τοῦ
'Αζίζ' ὅτι θὰ ἐπῆρχετο μεταβολὴ συστήματος καὶ
σημαντικὴ ἀντίδρασις, ἀλλ' οἱ φόβοι οὗτοι ἀπεδεί-
χθησαν ὅλως ἀβάσιμοι, διότι ὁ νέος σουλτάνος
μετὰ δραστηριότητος καὶ εἰλικρινείας ἐξηκολούθησε
τὸ μεταρρυθμιστικὸν ἔργον τοῦ ἀδελφοῦ του, διορίσας
μέγαν βεζίρη τὸν φιλοπρόδοον Φουάτ-πασσᾶν. Οὐχ
ἥττον ἡ βασιλεία αὕτη ἐχαρακτήρισθη διὰ σειρᾶς
ἐπαναστάσεων ἐν ταῖς διαφόροις ἐπαρχίαις τοῦ κρά-
τους. Ἐν Ἐρζεγοβίνῃ, ἀρχομένου τοῦ 1861, εἶχον
ἐκραγὴ παραχαί, ἃς ὑπέθαλπεν ἡ κυβέρνησις τοῦ
Μαυροβουνίου, συνετείσθη δὲ πρὸς τὴν ἀπεσταλὴν ὁ στρα-

καὶ κατακρινὺν πολλῶν μαχῶν, εἰσῆλθεν ἐντός τοῦ Μαυροβουνίου μέχρι τῶν περιχώρων τῆς Κετίγνης, ὅποτε, τῇ μεσολαβήσει τῶν Δυνάμεων, συνήφθη εἰρήνη, σχετικῶς ἐπιεικῆς τῇ ἡγεμονίᾳ, ὀρίζουσα περίπου τὸ πρὸ τοῦ πολέμου καθεστώς. Καὶ ἐν Σερβίᾳ συνέβησαν, τῷ 1862, ἐχθροπραξίαι μεταξὺ Σέρβων καὶ Τούρκων, οἵτινες ἐκ τῆς ἀκροπόλεως τοῦ Βελιγραδίου ἐβομβοδόλησαν τὴν πόλιν, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐν Παρίσις συνδιασκέψεως τῶν πρεσβευτῶν ἐτέθη τέρμα εἰς τὰς ἐριδας, ὁρισθέντος ὅπως πάντες οἱ ἐν Σερβίᾳ βιοῦντες Μουσουλμάνοι, ἐκτὸς πέντε ὠρισμένων φρουρίων, ἀναχωρήσωσιν ἐκ τῆς ἡγεμονίας.

Ἐν δὲ τῇ Βλαχίᾳ καὶ Μολδοβίᾳ ὁ ἡγεμὼν Κούζας, κατόπιν ἀκαταπαύστων προσπαθειῶν ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως τῶν ἡγεμονιῶν, ἐπέτυχε παρὰ τῆς Πύλης, τῇ μεσιτείᾳ τῶν μεγάλων Δυνάμεων, φερμάνιον ἐπιτρέπον τὴν ἐπ' ἀόριστον προσωρινὴν ἐνωσιν τῶν ἡγεμονιῶν, ἐπωφελοῦμενος δὲ τῆς παραχωρήσεως ταύτης ἐξέδωκε προκήρυξιν ἀνακηρύττουσαν τὴν ἐνωσιν τοῦ ἐνταῦθα κράτους Ῥωμουνίας· ἀλλ' ἡ κατὰ τοῦ Κούζα ἐσωτερικὴ ἀντιπολίτευσις ἐπετείνετο ὁλονέν καὶ μετὰ τινα ἔτη συνωμοσία ἐξ ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ ἀνέτρεψεν αὐτόν (1866) καὶ ἠνάγκασε νὰ φύγῃ ἐκ Ῥωμουνίας· αἱ δύο βουλαὶ ἐξέλεξαν τότε ἡγεμόνα τῆς Ῥωμουνίας τὸν κόμητα τῆς Φλάνδρας, ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως τοῦ Βελγίου,

ἀλλ' ἡ ἐπίμονος ἀρνήσις τῆς Πύλης ἐμαπαύωσεν τὴν ἐκλογὴν ταύτην· μεθ' ὃ διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας ἐν Ῥωμουνίᾳ ἐξελέγη ἡγεμὼν ὁ πρίγκιψ Χοχεν-τςόλλερν Σιγμάριγγεν, συγγενὴς τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσσίας· ἡ Πύλη ἐντόνως διεμαρτυρήθη κατὰ ταύτης τῆς νέας παραβιάσεως τῆς παρισινῆς συνθήκης, ἀλλ' ἡ ἐπίμονή τοῦ πρίγκιπος Καρόλου, ἀσμένως ἀποδεξαμένου τὸ προσενεχθὲν αὐτῷ στέμμα καὶ εἰσελθόντος εἰς Βουκουρέστιον τῇ 22 Μαΐου μεθ' ὅλας τὰς διαμαρτυρίας τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως, καὶ αἱ παρατεταμέναι διαπραγματεύσεις μεταξὺ τῶν Δυνάμεων καὶ τῆς Πύλης ἐπείσαν αὐτὴν ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν ἐκλογὴν τοῦ Καρόλου, ὅστις καὶ μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν ἵνα λάβῃ παρὰ τοῦ σουλτάνου τὸ φερμάνιον τῆς ἐγκαθιδρύσεως.

Κατὰ ταύτην τὴν ἐποχὴν ἡ Τουρκία ἠναγκάσθη νὰ συνάψῃ πολλὰ δάνεια μετὰ τῶν ἐν Εὐρώπῃ κεφαλαιούχων, πρὸς ἀνόρθωσιν τῶν οἰκονομικῶν αὐτῆς, ἅπερ ὅλον ἐδεινούντο, τὸ μὲν ὥς ἐκ τῶν πρὸς καταστολὴν τῶν ἐπαναστάσεων δαπανῶν, τὸ δὲ ὥς ἐκ τῆς διασπαθήσεως τῶν δημοσίων χρημάτων εἰς στρατιωτικὰς ἐργασίας. Τὸ 1866 ἐξεργάγη ἐν Κρήτῃ ἐπανάστασις, ἐπὶ διετίαν ὅλην διαρκέσασα καὶ πολλὰς φροντίδας παρασχούσα τῇ κυβερνήσει, ἥτις ὀλίγου δεῖν περιεπλέκετο μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ὑποθαλπούσης δι' ἐθελοντῶν καὶ χρημάτων τοὺς ἀντάρτας· μετὰ διακρίσεις περιπετείας καὶ δραστηρίους δια-

πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων. Τελικὸν
τευχόμενων ὅτε μὲν πρὸς τὸ μέρος τῶν ἐπαναστατῶν
ὅτε δὲ πρὸς τὴν κυβέρνησιν, ἡ ἐπανάστασις κατε-
στάλη. τῆς Πύλης παρασχούσης γενικὴν ἀμνηστειάν
καὶ τινὰ προνόμια τοῖς Κρησίν.

Ἡ εἰς Εὐρώπῃν περιοδεία τοῦ σουλτάνου Ἀβδούλ.
Ἀζίζ τῷ 1867 ἐγένετο ἀφορμὴ σπουδαίων καὶ ἐπω-
φελῶν τῷ κράτει μεταρρυθμίσεων. Ἀλλὰ τὸ σημαν-
τικώτατον γεγονός τῆς ἐποχῆς ταύτης ἦν ἡ ἐξέγερσις
τῶν Βουλγάρων, οἵτινες, προσκετευόμενοι ὑπὸ τῆς ῥωσ-
σικῆς πολιτικῆς, καὶ κατ' ἀρχάς καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς
γαλλικῆς, βαυκαλιζομένης ὑπὸ τῆς ἐλπίδος τοῦ προσ-
ῆλυτίσαι τοὺς Βουλγάρους εἰς τὸ ῥωμαιοκαθολικὸν
δόγμα, ἐπεδίωκον ἀνευδότως τὴν ἐκκλησιαστικὴν
ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν. ἵνα βραδύτερον θεμελιώσωσιν
ἐπ' αὐτῆς τὰ περὶ τῆς πολιτικῆς ἀνεξαρτησίας σχέ-
διά των. Ὁ γαλλογερμανικὸς πόλεμος τοῦ 1870
χαλαρώσας τὴν ἐνέργειαν τῶν δυτικῶν Δυνάμεων
ἐν Ἀνατολῇ, συνεπήγαγε τὴν παραχρῆμα παραβίασιν
τῆς παρισίνης συνθήκης ὑπὸ τῆς Ῥωσσίας. Διὰ
τῆς ἐπικρατήσεως δὲ τῆς ἐπιρροῆς τῆς δυνάμεως
ταύτης οἱ Βούλγαροι ἠδυνήθησαν νὰ λάβωσι παρὰ
τῆς Πύλης πολλὰ προνόμια, δι' ὃ προεκλήθη ὁ ἀπὸ
τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ἀποσχισμὸς
αὐτῶν, καὶ προελειάνθη ἡ ὁδὸς τῆς ἀνταρσίας, ἥτις
ἐγένετο ἀφορμὴ τοῦ τελευταίου μετὰ τῆς Ῥωσσίας
πολέμου.

Ἐν Αἰγύπτῳ δέ, ὁ ἀντιβασιλεὺς Ἰσμαήλ πασσάς, ὁραττόμενος τοῦ ἐκρύθμου τῆς καταστάσεως ἐπέτυχε διαφόρους σπουδαίας παραχωρήσεις, ἐν αἷς καὶ τὴν μεταβολὴν τοῦ τέως ἐν ἰσχυρῇ κληρονομικοῦ δικαιοῦματος τῆς πρεσβυγενείας εἰς τὴν κατ' εὐθείαν διαδοχὴν τοῦ θρόνου ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ.

Ἡ ἐν Ἐρζεγοβίνῃ ἐκραγείσα τῷ 1875 ἐπανάστασις, ὑπῆρξε τὸ σύνθημα τῆς γενικῆς ἐξεγέρσεως τῶν ἐν Τουρκίᾳ σλαβικῶν πληθυσμῶν· εἰς μάτην ἀπέβησαν πᾶσαι αἱ μετὰ τῶν εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων καὶ τῆς ὀθωμανικῆς κυβερνήσεως διαπραγματεύσεις πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἐπαναστατῶν καὶ περιστολὴν τοῦ κινήματος· ἡ Σερβία καὶ τὸ Μαυροβούνιον ἀναμιχθεῖσαι ὑπὲρ τῶν ἐπαναστατῶν περιεπλάκησαν εἰς πόλεμον μετὰ τῆς κυριάρχου κυβερνήσεως, καθ' ἣν ἡττήθησαν μὲν κατὰ κράτος ὑπὸ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, ἀλλὰ τῇ μεσιτείᾳ τῆς Εὐρώπης ἐπέτυχον ἐπιεικεῖς ὅρους εἰρήνης, καθορίζοντας τὸ πρὸ τοῦ πολέμου καθεστῶς. Ἐν τούτοις ἡ Ἐρζεγοβινιακὴ ἐπανάστασις, μεταδοθεῖσα καὶ εἰς Βοσνίαν καὶ ὑπορριπιζομένη ἐνδελεχῶς ὑπὸ τῆς Ῥωσσίας διὰ τε χρημάτων καὶ πρακτόρων, διετηρεῖτο ἄσβεστος, τῷ δὲ 1876 οἱ ἀπὸ πολλοῦ παρασκευαζόμενοι Βούλγαροι ἐπανεστάτησαν ἐν τῇ βορείῳ Θράκῃ. Ἡ ἐπιφοβωτάτη αὕτη ἐπανάστασις κατεστάλη μὲν παραχρῆμα διὰ δραστηριωτάτης ἐνεργείας τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, ἀλλὰ τὰ πρὸς τοῦτο καταβληθέντα

μεσα προυκαλεσαν ουσαρεσκειαν τιναν της εν Ευ
ρώπη κοινής γνώμης. ἥς ὀραξαμένη ἀμέσως
Ῥωσσία προὔβαλε καὶ ἀπήτησε διάφορα προνόμια
ὕπὲρ τῶν Βοσνίων καὶ Ἑρζεγοβινίων, πρὸ πάντων
ὅμως ὑπὲρ τῶν Βουλγάρων· καθ' ὅσον δὲ ἡ Πύλη
ἐφάνετο ἐνδοτική καὶ πρόθυμος νὰ ἱκανοποιήσῃ, πᾶ
σαν ἐπιεικῇ ἀξίωσιν, κατὰ τοσοῦτο μᾶλλον ηὔξανον
αἱ ἀπαιτήσεις τῆς Ῥωσσίας, ματαιούσης πᾶσαν ἀπο
πειρὰν εἰρηνικοῦ συμβιβασμοῦ. Τὰ γεγονότα ταῦτα
κατέληξαν εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπελθοῦσαν
τῇ 30 Μαΐου 1876 μεταβολῇ, δι' ἧς καθηρέθη
τοῦ θρόνου ὁ σουλτάνος Ἀβδοῦλ Ἀζίζ καὶ ἀνεβιβάσθη
ἐπ' αὐτοῦ ὁ ἀνεψιὸς τούτου Μουράτ, εἰκοσιδύο ἐ
τῆς ἡμέρας μετὰ ταῦτα ἐδόλοφονεῖτο ἐντὸς τῶν δωμα
τίων αὐτοῦ ὁ ἀτυχὴς ἐκεῖνος ἀλλ' ἀγαθὸν διαθέσει
μονάρχης. Ὁ Μουράτ, προσβληθεὶς μετ' οὐ πολὺ
ὕπὸ ἀσθενείας ἐδέησε νὰ καταβιβάσθῃ τοῦ θρόνου
ὃν κατέλαβε, τῇ 30 Αὐγούστου 1876, ὁ νῦν εὐκλεῶς
βασιλεύων σουλτάνος Ἀβδοῦλ Χαμίτ ὁ Β'.

Ὁ νέος σουλτάνος ἐμφορούμενος τῶν ἀρίστων
διαθέσεων πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως καὶ πε
ποικισμένος δι' οὐχὶ συνήθους δυνάμεως θελήσει
καὶ πρακτικοῦ πνεύματος, προσεπάθησε ν' ἀναστειλῇ
τὸν ὀρμητικὸν ῥοῦν τῶν πραγμάτων, ἀλλ' ἡ κατὰ
ληλὸς στιγμὴ εἶχεν ἤδη παρέλθει καὶ μετ' οὐ πολὺ
ἢ δι' οὐδεμιᾶς παραχωρήσεως δυσωπούμενη Ῥω
σσία ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας.

ἐχθροπραξίαι ἤρχισαν ἀμέσως ἐν τε Εὐρώπῃ καὶ Ἀσίᾳ. ἡ πάλῃ ὑπῆρξε πεισματωδεστάτη, ὁ τουρκικὸς στρατὸς ἐξέπληξε τοὺς τε φίλους καὶ τοὺς ἐχθροὺς τῆς Τουρκίας διὰ τῆς ἀνδρείας του, ἀλλ' ἡ ἀνωτέρα δύναμις τοῦ ἀντιπάλου κατίσχυσε καὶ οὕτως ὑπεγράφη τῇ 3 Μαρτίου 1878 ἐν Ἀγίῳ Στεφάνῳ, παρὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν, προκαταρκτικὴ συνθήκη μεταξὺ τῶν δύο ἐμπολέμων κρατῶν· ἀλλ' ἡ συνθήκη αὕτη, ἥς κυριώτερος ὅρος ἦν ὁ σχηματισμὸς μεγάλης ἡγεμονίας Βουλγαρίας, ἐκτεινομένης ἀπὸ τῆς δεξιᾶς ὀχθῆς τοῦ Δουνάβεως μέχρι τῶν ἀκτῶν τοῦ Αἰγαίου καὶ περιλαμβανούσης, ἐκτὸς τῆς ἐκεῖθεν τοῦ Αἴμου χώρας, ὅλην τὴν βόρειον Θράκην καὶ ὅλην τὴν Μακεδονίαν μέχρι τῆς Θεσσαλονίκης, ἐκορύφωσε τὴν ἀνησυχίαν τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, καὶ ἰδίως τῆς Ἀγγλίας, διὰ τῆς συντόνου καὶ ἀπειλητικῆς ἐνεργείας τῆς ὁποίας συνεκλήθη τὸ ἐν Βερολίνῳ Συνέδριον.

Ἐν αὐτῷ συνωμολογήθη, τῇ 1/13 Ἰουλίου 1878 ἡ περίπυστος βερολίνειος συνθήκη, ἡ καθιερώσασα καὶ παγιώσασα τὸ νέον καὶ νῦν ἐν ἰσχύϊ καθεστώς, ὑπογραφεῖσα ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων Ἀγγλίας, Αὐστρίας, Γαλλίας, Γερμανίας, Ἰταλίας, Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας. Διὰ τῆς συνθήκης ταύτης ἡ Ῥωσσία διετῆρει μέρος τῶν ἐν Ἀσίᾳ κατακτησέων της μετὰ τοῦ Κάρς καὶ ἐν Εὐρώπῃ τὴν Ῥωμανικὴν Βεσσαραβίαν· ἡ Ῥωμανία, ἡ Σερβία καὶ τὸ Μαυροβού-

νιον άνεκηρύχθησαν έντελώς άνεξάρτητοι άπό τής Τουρκίας, προσλαβοῦσαι καί σπουδαίας έπεκτάσεις μεθορίων· νέα ήγεμονία ύποτελής τή Πύλῃ, συνεστήθη ύπό τό όνομα *Βουλγαρία*, έκτεινομένη άπό τοῦ Δουνάβεως μέχρι τοῦ Αἴμου καί άπό τοῦ Εὐξείνου μέχρι τής Σερβίας· νέα δέ αὐτόνομος έπαρχία ύπό χριστιανόν διοικητήν έσχηματίσθη έν τή βορείῳ Θράκῃ, έχουσα πρωτεύουσαν τήν Φιλιππούπολιν καί καλουμένη *Ἀνατολική Ῥωμυλία*· ἡ Αὐστρία έλαβε τό δικαίωμα τής έπ' άόριστον κατοχῆς τής Βοσνίας καί τής Ἑρζεγοβίνης, ἡ δέ Ἑλλάς άντημεΐφθη έπί τή κατὰ τόν πόλεμον συνωδὰ ταῖς έντολαῖς τῶν δυνάμεων οὐδετερότητι αὐτῆς, διά τής έν τή συνθήκῃ άναγραφῆς ιδιαιτέρου άρθρου, παρέχοντος αὐτῇ τό δικαίωμα σπουδαίας μεθοριακῆς διευθετήσεως έν Ἡπειρῷ καί Θεσσαλίᾳ, δυνάμει τοῦ όποίου, μετὰ δύο έτῶν διαπραγματεύσεις, διά τής ιδιαιτέρας τουρκο-έλληνικῆς συμβάσεως τῆς 12/24 Μαΐου 1881, προσεκτήσατο όλην σχεδόν τήν Θεσσαλίαν καί στενήν τινα λωρίδα τῆς Ἡπειροῦ. Προσθετέον ότι μικρόν πρό τῆς συγκλήσεως τοῦ βερολινείου συνεδρίου, ἡ Ἀγγλία είχε λάβει παρά τῆς Πύλης, δυνάμει ιδιαιτέρας συμβάσεως, τό δικαίωμα τῆς κατοχῆς τῆς νήσου Κύπρου, ἣν καί κατέλαβον οἱ Ἀγγλοι.

...πυλῆμος κατέστησεν ανεξάρτητον, κατεχεῖ ἐν Εὐ-
ρασίᾳ καὶ Ἀφρικῇ, εὐρείας ἐκτάσεις ἐδάφους ἀνερχο-
μεν 6,361,200 τετραγ. χιλιομέτρων. Βορειοδυτικῶς
ὡς ὀρίζεται ὑπὸ τῆς Αὐστρίας, ἀπ' ἧς χωρίζεται διὰ
τοῦ Δουνάβεως καὶ τῶν Καρπαθίων, βορειοανατο-
λῆς τῆς Ῥωσίας καὶ ἡξιοθείσης διὰ τῆς Βεσσαραβίας πρὸς
τὴν ἑαυτὴν ὑπὸ τῶν Ἑλληνικῶν νομαρχιῶν Ἀρτης, Τρίκκης
καὶ Ἰωαννίνων ἄλλως πανταχόθεν ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία περι-
έχεται ὑπὸ θαλασσῶν τοῦ Ἀδριατικοῦ καὶ Ἰονίου πελάγους
μέγας, τοῦ Αἰγαίου, τῆς Προποντίδος (Μαρμαρᾶ) καὶ
τοῦ Πόντου (Μαύρης θαλάσσης) πρὸς ἀνατολὰς. Τὸ
ἀφθονεῖ εἰς ὠραίας καὶ βαθύς τετυμημένους ἀκτὰς ὡς
Θερμαϊκοῦ κόλπου (κόλπου τῆς Θεσσαλονίκης) τῆς
ἡμετέρας χερσονήσου, τοῦ Στρυμωνίου κόλπου, τοῦ τῆς Αἰ-
ονίου Μέλανος, πρὸς ἀνατολὰς τῶν ὁποίων ἐκτείνεται ἡ
ὁρὸς τῆς Καλλιπόλεως. Ὁ Ἑλλησπόντος (Δαρδανελ-
Προποντίς καὶ ὁ Βόσπορος φέρουσι πρὸς τὸν Εὐξείνιον
ἐνθα ἡ ἀκτὴ σχηματίζει τὸν βαθὺν κόλπον τοῦ Πύρ-
ρα (Πύρρα) καὶ τὸ δέλτα τοῦ Δουνάβεως.

Ἄλπει, αἵτινες ἐκτείνονται ἐν Τουρκίᾳ ἐνομαζόμεναι
ἡ Ἄλπει, χωρίζουσι τὴν Ἀδριατικὴν λεκάνην ἀπὸ
τοῦ Εὐξείνου· διαίρουσινται δ' εἰς δύο αἰχμὰς ὧν ἡ μία
καὶ πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἡ ἑτέρα πρὸς μεσημβρίαν· ἐκ τῆς
ἑτέρας διαίρεσεως πηγάζουσιν οἱ παραπόταμοι τοῦ Δου-
ναβίου καὶ οἱ ὑπαγόμενοι εἰς τὸ Αἶγαϊον πέλαγος ποταμοί, ὁ
Μαρίτζα, ὁ Νέστος (Καρὰ-Σού), ὁ Στρυμὼν καὶ ὁ

ἐν ταῖς μακροτάταις προσηγορίαις ὅλα τὰ εἶδη τὰ καλλικειραμένα
ἐν ταῖς εὐπορωτάταις τῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης· ὁ σίτος, ἡ
ἐλκία, ἡ ῥοιά, ἡ ἀμπέλος, ἡ ὄρυζα, ἡ μορέα, ὁ καπνὸς καὶ
ἐν γένει ὅλα τὰ εἶδη τῶν ὀπωρῶν εὐδοκιμοῦσι πληρέστατα ἐν
τῇ γῇ ταύτῃ, ἡ ὁποία περιχλαίει ἐν ἑαυτῇ καὶ μεγάλα ὀρυκτὰ
πλούτη.

Ἐν Ἀσία τὸ κράτος τῆς Τουρκίας περιλαμβάνει ἀπεράντους
χώρας (1,889,000 π. γ. περίπου καὶ 16,132,000 κατοίκους)
περιεχομένας μεταξὺ τῆς Μεσογείου θαλάσσης, τοῦ Αἰγαίου
πελάγους, τῆς Προποντίδος, τῆς Μαρμαρῆς θαλάσσης, τῆς Κα-
κασίας Ῥωσίας, τῆς Περσίας, τοῦ Περσικοῦ κόλπου, τῆς Ἀ-
ραβικῆς Ἐρήμου καὶ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης· τουτέστι
περιλαμβάνει τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, τὴν τουρκικὴν Ἀρμενίαν τὸ
Κουρδιστάν, τὸ Ἀλ-Δζεζίρ, τὸ Ἰρακκαράμπι, τὴν Παλαιστίνην,
τὴν Συρίαν καὶ τινὰ διαμερίσματα τῆς Ἀραβίας.

Ἐν δὲ τῇ Ἀφρικῇ ἡ Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία περιλαμβάνει
τὴν Αἴγυπτον, τὴν Νουβίαν, τὸ Δαρδούρ, τὴν Τρίπολιν καὶ τὴν
Τυνίδα, ἧτοι 4,136,700 π. γ. καὶ 20,530,000 κατ. περίπου.

Αἱ γῶραι δὲ αὗται διαδρεχόμεναι ὑπὸ τῶν ποταμῶν Τίγρητος,
Εὐφράτου, Ὀρόντου, Ἰορδάνου, Νείλου, ἐν ἀφθονίᾳ παράγουσι
πάντα τὰ προϊόντα πάντων σχεδὸν τῶν κλιμάτων.

Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία (ἔχουσα ἐπιφάνειαν 325,286 τε-
τραγωνικῶν μιλίων) περιλαμβάνει σήμερον πᾶν τὸ ἀνατο-

μετὰ πρωτεύουσας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἥτις εἶνε καὶ πρωτεύουσα τοῦ ὅλου Ὀθωμανικοῦ Κράτους, τὴν Μακεδονίαν, ἥς πρωτεύουσα ἡ Θεσσαλονίκη, τὴν Ἀλβανίαν, ἥς πρωτεύουσα τὸ Σκούταρι, τὴν Ἠπειρόν, ἥς πρωτεύουσα τὰ Ἰωάννινα, τὴν Κρήτην καὶ τὰς Νήσους. Ἐστὶ δὲ τὴν Βοσνίαν τὴν Ἐρζεγοβίνην καὶ τὸ Νότι-μπαϊζο, διοικουμένας παντὶν προσωρινῶς ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν, θυνάμει τῆς βερολινείου συνθήκης, τὴν Ἀνατολικὴν Ρωμανίαν, ἥς πρωτεύουσα ἡ Φιλιππούπολις, καὶ τὴν Βουλγαρίαν.

Ἐν τῇ Ἀσιατικῇ Τουρκίᾳ περιέχονται πλὴν τοῦ περιφράτου τῆς Μένικας, εἰκοσι πασσαλίκια ἐπονομαζόμενα ἐκ τῶν ὀνομάτων τῶν πρωτεύουσῶν πόλεων Διχακισῦ, Σμύρνης, Συμερουπόλεως (Ἐρζερούμ), Βαγδάτης, Ἱερουσαλὴμ κτλ.

Ἐν δὲ τῇ Ἀφρικῇ τὸ Κάιρον, ἡ Τρίπολις, ἡ Τύνις εἶνε πρωτεύουσαι τῆς Αἰγύπτου, Τρίπολεως καὶ Τυνιδος χωρῶν ὑποτελῶν τῷ Σουλτάνῳ.

Κατ' ἀπογραφικὰς σημειώσεις, τὸ Ὀθωμανικὸν Κράτος κατοικεῖται ὑπὸ 46 ἐκατομμυρίων ἀνθρώπων, διανεμομένων ὡς ἀκολουθῶς· ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ περιλαμβανομένης καὶ τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμανίας περὶ τὰ 8,700,000 ὧν 3,000,000 Ἕλληνας, ἐν Ἀσίᾳ 16,132,000 κατοίκων ἐν δὲ τῇ Ἀφρικῇ 20,500,000.

Ἦδη λέγομεν τινα περὶ τῶν χωρῶν, αἵτινες ἐγένοντο ἀνεξάρτητοι μετὰ τὸν τελευταῖον ἀνατολικὸν πόλεμον.

Ἡ Ῥωμανία (Μολδοβλαχία) ἔχει ἔκτασιν 129,947 τετρ. χιλιομέτρων καὶ κατοίκους 5,376,000 (ὧν 4,725,000 τοῦ ἀνατολικοῦ θόγματος, 400,000 Ἰουδαῖοι, 114,000 Καθολικοί).

Ἡ Ῥωμανία ἀνγκισθθεῖσα καὶ παραχωρήσῃ τὴν Βασσαράειαν εἰς τὴν Ῥωσίαν ἔλαβεν ὡς ἀντάλλαγμα τὴν Δόδρουσαν. Πρωτεύουσα δὲ τῆς Ῥωμανίας εἶνε τὸ Βουκουρέστιον, 177,000 κατοίκων, αἱ δὲ μᾶλλον κατοικημέναι πόλεις τὸ Ἰάσιον καὶ τὸ Γαλάζιον δὲν ἔχουσι πλείονας τῶν 90,000 κατοίκων.

Ἡ Σερβία ἔχει ἐπιράνειαν 48,650 τετραγών. χιλιομέτρων καὶ κατοίκους 1,682,000, ὧν 150,000 Βλάχοι καὶ 100,000 Βούλγαροι. Καὶ κυριωτέρᾳ μὲν αὐτῆς πόλιν εἶνε τὸ Βελιγράδιον (27,000 κατοίκων ἔχουσα), τὸ δὲ Κραγούγιεβατς 6,700 κατ. εἶνε ἡ πρωτεύουσα. — Τοῦ Μαυροβουνίου ὁ πληθυσμὸς μετὰ τὴν προσάρτησιν τῆς Προγορίτσας, τῆς Φώτσα καὶ τοῦ

Νιζής συγκαταλέγειται ἡ ἡ εἰς 250,000 κατοίκων ὧν εἰσὶν ἀνδρες εἰς 10,000 τετραγων. χιλιόμετρα. Πρωτεύουσά ἐστι ἔχει τὴν Κατάνηνη (2,000 κατ.).

Ἡ δὲ ὑποτελής τῇ Τουργίᾳ Βουλγαρία (ἔχουσα ἐπιφαν. 63,865 τετραγ. χιλιομ. καὶ 1,965,000 κατοίκων ὧν πλείστοι Μωαμεθανοί), πρὶν συσταθῇ εἰς ἡγεμονίαν, πρωτεύουσά εἶχε τὸ παρὰ τὸν Δούναβιν Ρουχουσίον (25,000 κατ.), ἀλλ' ἡ συντακτικὴ τῶν Βουλγάρων συνέλευσις συνηλθεν εἰς πόλιν καντρικωτέραν τὸ Τύρνοβον (12,000 κατ.)· πρωτεύουσα δὲ νῦν εἶνε ἡ παρὰ τὸν ποταμὸν Ἰσκιρ Σόβια (24,000 κατ.).

ΟΛΙΓΑ ΤΙΝΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΙΣΛΑΜΙΣΜΟΥ

Ἡ χρονολογία πάντων τῶν Μουσουλμανικῶν λαῶν κανονίζεται· ὑπὸ τῆς κινήσεως τῆς Σελήνης καὶ ἔχει ἀρετηρίαν τὴν 16 Ἰουλίου τοῦ 622 μ. Χ. ἔτους, τὴν λεγομένην Ἐγείραν.

Ὅτε ἀπέθανε Μωάμεθ ὁ προφήτης τῷ 632, ἡ διδασκαλία τοῦ ἐπικρατήσασα ἤδη μεταξὺ τῶν Ἀράβων ἤρξατο ἐκτετατομένη ἐπὶ τὰ γείτονα ἔθνη· οἱ δὲ διάδοχοί τοῦ ἐξηκολούθησαν τὸ ἔργον τοῦ προφήτου.

Κύριος χαρακτηρ τῶν ἀνατολικῶν κοινωνιῶν εἶνε ἡ στενὴ σχέσις ἧτις συνδέει τοὺς πολιτικοὺς καὶ θρησκευτικοὺς αὐτῶν θεσμούς.

Ὁ Μωάμεθ ἀπέδωκε τὸν τύπον τῆς διδασκαλίας τοῦ ἐν ἐδαφίοις, τὰ ὅποια εἰς τῶν ἀπαδῶν αὐτοῦ Ζεΐδ ἤγνωσεν εἰς 114 κεφάλαια ἢ Συρά, ὅπερ ἀποτελοῦσι τὸ Κοράνιον ἢ τὴν κατ' ἐξοχὴν βίβλον. Ἡ βίβλος αὕτη, θεωρουμένη ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν ὡς ἀριστοῦργημα φιλολογικόν, περιέχει δόγματα, ἐντολάς, διηγήματα καὶ ἀποφθέγματα.

Βάσις τοῦ ἰσλαμισμοῦ εἶνε ἡ ὑπαρξίς ἐνός Θεοῦ δημιουργοῦ τοῦ κόσμου. Ἀπεκαλύφθη δὲ εἰς πολλοὺς προφήτας, τὸν Ἀδάμ, τὸν Νῶε, τὸν Ἀβραάμ, τὸν Μωϋσῆν, τὸν Ἰησοῦν Χριστόν· ἀλλὰ πρὸς συμπλήρωσιν τῶν διδασκαλιῶν τούτων, ἦτο ἀνάγκη τελειοτέρου ἀποστόλου, τοῦ Μωάμεθ, ὅπως δώσῃ εἰς τὸ δόγμα ὀριστικὴν μορφήν.

Εἰς Θεὸς ὑπάρχει καὶ ὁ Μωάμεθ εἶνε προφήτης αὐτοῦ. Τοιοῦτον εἶνε τὸ θεμελιώδες ἀξίωμα τοῦ ἰσλαμισμοῦ. Ὑπὸ τὸν

Θεὸν τοῦτον, πηγὴν τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, ὑπάρχουσιν ἄγγελοι, πεμπόμενοι εἰς τὸν ἄνθρωπον ὅπως τὸν βοηθῶσι πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ προορισμοῦ του, καὶ κακοὶ δαίμονες ὡθεῦντες αὐτὸν πρὸς τὴν κακίαν. Αἱ ψυχαὶ εἰσιν ἀθάνατοι, τὰ δὲ κράτος τῆς θείας δικαιοσύνης ἐνεργῶς θὰ ἐκδηλωθῇ κατὰ τὴν τελευταίαν κρίσιν δι' ἀμοιβῶν καὶ τιμωριῶν. "Όταν σημάνῃ ἡ ἐσχάτη ὥρα, ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ θὰ κρατῇ τὴν ζυγὸν τῆς ὁποίας αἱ μέγιστα πλάστιγγες δυνάμεναι νὰ περιλάβωσι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, θὰ ἐπικρέμωται ἡ μὲν τοῦ "Αδου ἡ δὲ τοῦ Παραδείσου. Δι' ἐπτὰ πυλῶν θὰ εἰσέρχωνται εἰς τὸν "Αδην ὅπου οἱ ἁμαρτωλοὶ θὰ τάσσονται κατὰ τὰ ἁμαρτήματα αὐτῶν.

Ἀστικούς νόμους, πολιτικούς καὶ θρησκευτικούς, τὰ πάντα περιλαμβάνει τὸ Κοράνιον· κανονίζει τὰ τοῦ βίου, αὐστηρῶς ἐντέλλεται τὴν προσευχὴν, τὴν καθαριότητα καὶ τὴν ἐλεημοσύνην εἰς τοὺς Μουσουλμάνους. «Ἡ προσευχή, λέγει τὸ Κοράνιον, ὁδηγεῖ μέχρι τοῦ ἡμίσεος τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ὁδοῦ· αἱ νηστεῖαι μέχρι τῆς εἰσόδου, ἡ δ' ἐλεημοσύνη ἀντὶ τῆς πύλας τοῦ Οὐρανοῦ». Προσθετέον ὅτι ὁ ἰσλαμισμὸς εἶνε ἡ μόνη θρησκεία ἡ ὀρίζουσα τὸ ποτὸν τῆς ἐλεημοσύνης· θέον αὕτη νὰ ἀνέρχεται μέχρι τοῦ δεκάτου τοῦ εἰσοδήματος διὰ τοὺς ἔχοντας ἥσυχον τὴν συνείδησιν καὶ μέχρι τοῦ πέμπτου διὰ τοὺς ἀθεμίτως πλουτήσαντας.

Ὁ μὴν τοῦ Ῥαμαζανίου εἶνε ἀιερωμένος εἰς τὴν μεταμέλειαν καὶ προηγεῖται τῶν ἑορτῶν τοῦ Βαϊράμίου. Πᾶς Ὀθωμανὸς ὀφείλει, ἂν δύναιται, ἀπαξ ἐν τῷ βίῳ του νὰ μεταβῇ ὅπως προσκυνήσῃ εἰς Μέκκαν. Τὰ τυχερὰ παιχνίδια, ἡ τοκογλυφία καὶ κτλ τὰ θάνατον ἐπὶ τόκῳ ἀπαγορεύονται. Πάντες οἱ πιστοὶ τοῦ Προφήτου ὀφείλουσι νὰ ἀπέχωσι τοῦ χοιρείου κρέατος, τοῦ λαγωῦ, τοῦ τῶν πεπνιγμένων ζώων καὶ τῶν πνευματωδῶν ποτῶν.

Ὁ Μωάμεθ προσεπάθησε νὰ ἐκριζώσῃ τὰς δεισιδαιμονίας, καὶ νὰ βελτιώσῃ τὰ τραχέα ἔθιμα τῶν συμπατριωτῶν του. ἀλλ' ὅπωςδὴποτε ἐτήρησε τὰ ὑπάρχοντα ἥθη. Οὕτω πλὴν ἀλλων ἐπέτρεψε τὴν πολυγαμίαν, περιώρισεν εἰς τέσσαρας τὸν ἀριθμὸν τῶν νομίμων συζύγων.

Ὁ ἰσλαμισμὸς δὲν ἔχει ἀνεξάρτητον ἱερατεῖον. Ὁ Μωάμεθ καὶ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ ἐξήσκουν ἀπάσας τὰς ἀστικάς, πο-

λιτικές καὶ θρησκευτικές λειτουργίας· ἐξ αὐτῶν ἐξηρτῶντο ὁ Μουφτίης, οἱ Οὐλεμάδες, οἱ Ἰμάμναι καὶ οἱ Μουεζζίναι.

Τοιοῦτον ἐν περιλήψει εἶνε τὸ Κοράνιον. Ὁ Μωάμεθ ἐπέ-
τυχε τοῦ σκοποῦ, ὃν προσέθετο, νὰ δώσῃ δηλαδὴ ὁμογένειαν εἰς
τὴν Ἀραβικὴν φυλὴν διὰ θεσμῶν συμφώνων πρὸς τὰς ἠθικάς,
κοινωνικάς καὶ θρησκευτικάς ἀνάγκας αὐτῆς.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟ

10

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
Αθήνα